

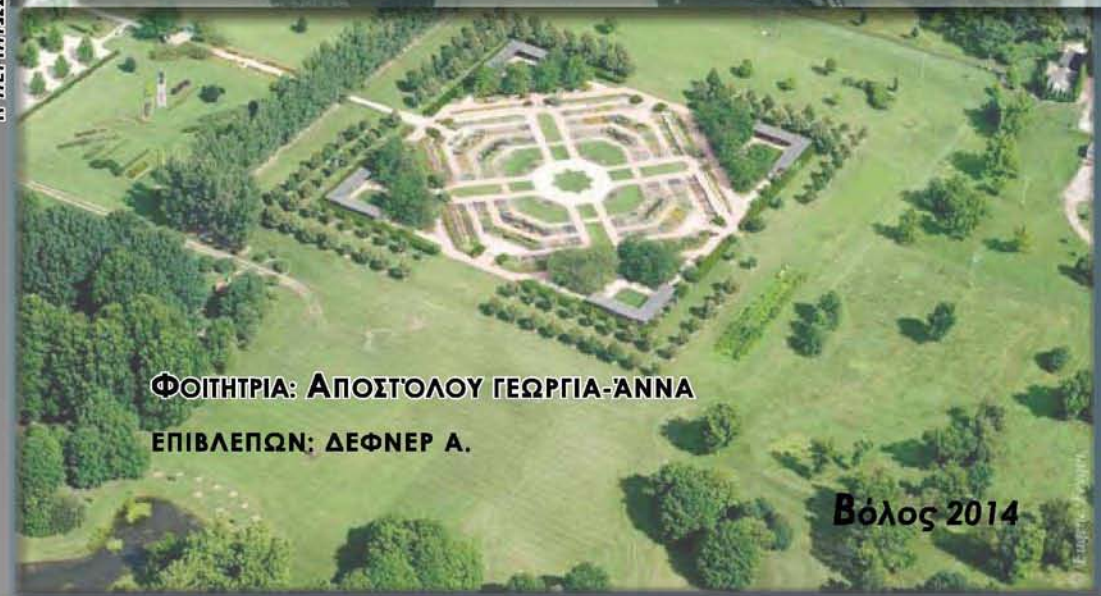
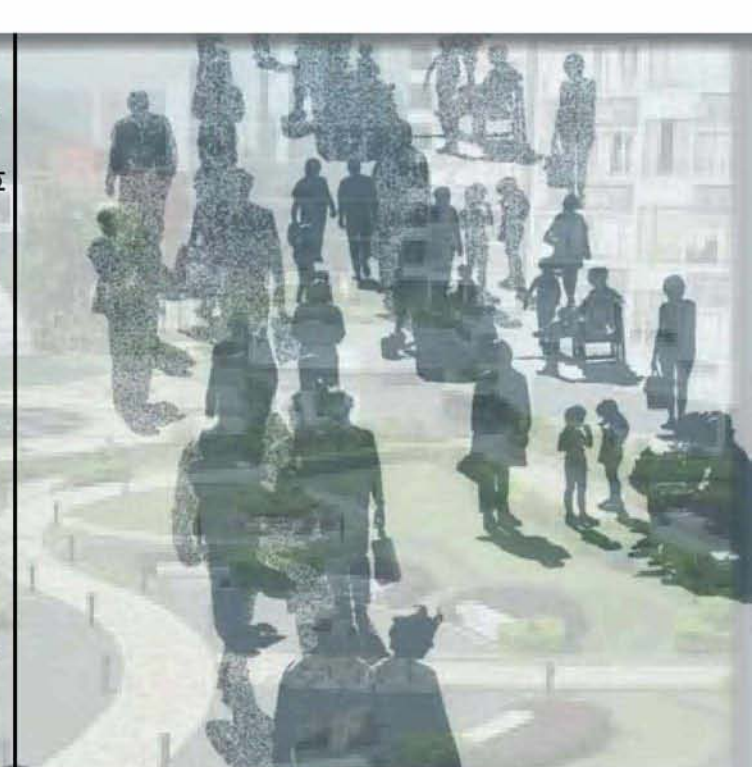

Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΩΣ ΧΩΡΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ;
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΩΣ ΧΩΡΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ;
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ-ΑΝΝΑ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΔΕΦΝΕΡ Α.

Βόλος 2014

Ευχαριστίες

Με αφορμή την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω αρχικά όλους τους καθηγητές και το προσωπικό του Τμήματος για τις γνώσεις που μου προσέφεραν. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Δέφνερ Αλέξη για το χρόνο που αφιέρωσε αλλά και για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγησή του απο την αρχή μέχρι και το τέλος της εκπόνησης της εργασίας μου. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την κ. Ντυκέν Μαρί Νοέλ, τον κ. Βογιαζίδη Νικολό, τον κ. Σταθάκη Δημήτρη αλλά και τη βιβλιοθηκονόμο της σχολής Εύη Κολοβού για την βοήθεια που μου προσέφεραν σχετικά με την εύρεση στοιχείων αλλά και την εκπόνηση της έρευνας πεδίου μου.

Αναφορικά με την ψυχολογική υποστήριξη που δέχθηκα η οποία ήτανε πολύ σημαντική για την ολοκλήρωση της εργασίας μου, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογενειά μου. Επίσης, θα ήθελα να δώσω τις ευχαριστίες μου και στα άτομα που ήτανε δίπλα μου όλο αυτό το διάστημα και ιδιαίτερα στη Φατμά, τον Στέφανο, την Άννα-Μαρία και την Κριστιάνα, για την αδιάλειπτη συμπαράσταση και στήριξη που μου προσέφεραν.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η διερεύνηση της σχέσης των δημόσιων υπαίθριων χώρων όσον αφορά την κοινωνική συνοχή και τον κοινωνικό αποκλεισμό, δίνοντας έμφαση στις πλατείες της Αθήνας και ειδικότερα στις Πλατείες Ομονοίας και Συντάγματος, στις οποίες πραγματοποιήθηκε και έρευνα πεδίου μέσω ερωτηματολογίων. Οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι αποτελούν ζωτικά σημεία των πόλεων μέσα στους οποίους λαμβάνουν χώρα πολλές και διάφορες δραστηριότητες και δρώμενα, είτε αυτά είναι πολιτικά, είτε κοινωνικά, ή ακόμη και πολιτιστικά. Η ιστορία των πόλεων έχει να διδάξει πολλά σε σχέση με τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι στη ζωή και τη βιωσιμότητα των πόλεων. Ωστόσο, σε πολλούς από αυτούς του χώρους παρατηρείται έντονη κρίση όσον αφορά το ρόλο τους στον οποίο δεν μπορούν να ανταποκριθούν πλέον. Ειδικότερα, η έρευνα που διεξάγεται εξετάζει τις παραμέτρους οι οποίες οδηγούν στην κοινωνική συνοχή ή στον κοινωνικό αποκλεισμό μερικές από τις οποίες είναι η ασφάλεια, η επισκεψιμότητα, η αισθητική και η λειτουργικότητα των πλατειών.

Λέξεις κλειδιά: Δημόσιοι υπαίθριοι χώροι, πλατείες, κοινωνική συνοχή, πόλη, ασφάλεια, κοινωνικός αποκλεισμός, λειτουργικότητα

ABSTRACT

The subject of this thesis is the investigation of the relationship of public open space in terms of social cohesion and social exclusion, focusing on squares of Athens and especially in Syntagma and Omonoia, which were held and field research through questionnaires. Public open spaces are vital parts of cities into which occur many different activities and events, whether they are political, or social, or even cultural. The history of the city has a lot to teach in relation to the important role of public open spaces in life and the sustainability of cities. However, now in many of these areas there is an observed pronounced judgment on the role to which they can not meet. In particular, the research that conducted examines the factors that lead to social cohesion or social exclusion, which are safety, usual visit, aesthetics and functionality of squares.

Keywords: Public open spaces, squares, social cohesion, city, security, social exclusion, functionality

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ.....	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.....	7
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ.....	7
ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
Στόχος και βασικά ερωτήματα της εργασίας.....	9
Δομή και μεθοδολογία της εργασίας.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ...	14
2.1 Πόλη και αστικός υπαίθριος χώρος.....	14
2.2 Η έννοια του δημόσιου υπαίθριου χώρου.....	17
2.3 Η σημασία του δημόσιου υπαίθριου χώρου.....	19
2.4 Δημόσιος, ιδιωτικός χώρος και thirdspace.....	21
2.5 Περίληψη και συμπεράσματα.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΣΤΙΚΟΥ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥ ΧΩΡΟΥ.....	26
3.1 Οι πρωταρχικοί τύποι του δημόσιου υπαίθριου χώρου.....	26
3.1.1 Χώροι πρασίνου.....	26
3.1.2 Πλατείες και δρόμοι.....	29
3.2 Ιστορική εξέλιξη.....	32
3.2.1 Από την αρχαιότητα έως την Αναγέννηση.....	32
3.2.2 Από τον 18 αιώνα έως τον 21 ^ο αιώνα.....	36
3.3 Περίληψη και συμπεράσματα.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟ	
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	42
4.1 Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος ως χώρος παθητικής αλληλεπίδρασης.....	42
4.2 Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος ως χώρος κοινωνικής συνοχής.....	44
4.2.1 Ενεργητικές αλληλεπιδράσεις στον δημόσιο υπαίθριο χώρο.....	44
4.2.2 Πολιτιστικές εκδηλώσεις και καλλιτεχνικά δρώμενα στον δημόσιο υπαίθριο χώρο ⁴⁹	
4.3 Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος ως χώρος κοινωνικού αποκλεισμού και κοινωνικών διεκδικήσεων.....	51
4.4 Περίληψη και συμπεράσματα.....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ.....	56
5.1 Οι φάσεις εξέλιξης του υπαίθριου χώρου του κέντρου της Αθήνας.....	56
5.2 Κρίση του δημόσιου υπαίθριου χώρου στην Αθήνα.....	62
5.3 Η κοινωνική ζωή των πλατειών της Αθήνας.....	64

5.4 Περίληψη και συμπεράσματα	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ	
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ-ΟΜΟΝΟΙΑΣ	66
6.1 Ιστορική εξέλιξη των δύο πλατειών	66
6.1.1 Πλατεία Συντάγματος	66
6.1.2 Πλατεία Ομονοίας	69
6.2 Υπάρχουσα κατάσταση των δύο πλατειών	74
6.3 Προσβασιμότητα και σύνδεση των Πλατειών	81
6.4 Περίληψη και συμπεράσματα	83
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ	
ΣΤΙΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ	
7.1 Μεθοδολογία έρευνας πεδίου	85
7.2 Φυσιογνωμία των χρηστών του χώρου των δύο πλατειών	86
7.3 «Ελκυστικότητα» των δύο πλατειών	87
7.4 Η ασφάλεια ως ποιοτική και ως ποσοτική μεταβλητή στις δύο πλατείες	92
7.5 Το αίσθημα του φόβου και του αποκλεισμού στις Πλατείες Συντάγματος και Ομονοίας	97
7.6 Αισθητική και λειτουργικότητα: Δύο σημαντικές παράμετροι για μια πλατεία .	105
7.7 Πλατείες και κοινωνική συνοχή- Δύο έννοιες αλληλένδετες ή ανεξάρτητες;	107
7.8 Περίληψη και συμπεράσματα	112
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	119
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	122
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ	125
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΑΡΤΩΝ	132
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	135

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 7.1 : ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.....	88
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.2: ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ	88
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.3: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ	89
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.4: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ	89
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.5: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ	90
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.6: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ	90
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.7: ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ	91
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.8: ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ.....	91
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.9 : ΠΟΣΟΣΤΟ ΒΑΘΜΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ(1=ΚΑΘΟΛΟΥ, 5=ΠΟΛΥ)	92
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.10: ΠΟΣΟΣΤΟ ΒΑΘΜΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΟΜΟΝΟΙΑΣ(1=ΚΑΘΟΛΟΥ, 5=ΠΟΛΥ)	93
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.11: ΠΟΣΟΣΤΟ ΒΑΘΜΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΑΝΑ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΩΡΑΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.....	93
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.12: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ	94
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.13: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ	95
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.14: ΠΟΣΟΣΤΑ ΒΑΘΜΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΑΝΑ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΩΡΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ	95
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.15: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ	96
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.16: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ	96
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.17:ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	98
ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ	98
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.18: ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΟΙ ΧΡΗΣΤΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΑΙΣΘΑΝΟΝΤΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ.....	99
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.19: ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑ	100
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.20: ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ	101
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.21: ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΟΙ ΧΡΗΣΤΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΑΙΣΘΑΝΟΝΤΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ	103
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.22: ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ	105
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.23: ΒΑΘΜΟΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ	106
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.24: ΒΑΘΜΟΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.....	106
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.25: ΒΑΘΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ	107

ΓΡΑΦΗΜΑ 7.26: ΒΑΘΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ	107
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.27: ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ.....	110
ΓΡΑΦΗΜΑ 7.28: ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ.....	111

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ.....	98
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ	99
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.....	102
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.4: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ	103
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.5: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ	104
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.6: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ	109
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.7: ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ	111

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΙΚΟΝΑ 2.1: ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ (CENTRAL PARK NEW YORK)	15
ΕΙΚΟΝΑ 2.2: Ο ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΡΚΟΥ RHODEX, ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΩΣ ΧΩΡΟΣ ΧΑΛΑΡΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΑΤΟΜΑ	18
ΕΙΚΟΝΑ 2.3: ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ (FLATBUSH AVENUE BROOKLYN, NY).....	19
ΕΙΚΟΝΑ 2.4:ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟ ΠΑΡΚΟ (HELSINKI BOULEVARD-PARK IN THE CITY CENTRE)	21
ΕΙΚΟΝΑ 2.5: ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΟΙ ΧΩΡΟΙ (PHILADELPHIA FAIRMOUNT PARK).	27
ΕΙΚΟΝΑ 2.6:ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΙΣ ΧΩΡΟΙ (ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ)	22
ΕΙΚΟΝΑ 2.7:Ο ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑ Η ΕΝΑ ΓΡΑΦΕΙΟ.....	23
ΕΙΚΟΝΑ 3.1:ΆΛΣΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΠΛΑΤΩΝΟΣ.....	27
ΕΙΚΟΝΑ 3.2:ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΣΙΕΝΑ.....	28
ΕΙΚΟΝΑ 3.3:ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ ΣΕ ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΧΩΡΟ (AMSTERDAM)	29
ΕΙΚΟΝΑ 3.4: Η PIAZZA DEL AMFITEATRO ΣΤΗ LUCCA ΤΗΣ ΤΟΣΚΑΝΗΣ-ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ	30
ΕΙΚΟΝΑ 3.5:Η ΚΟΚΚΙΝΗ ΠΛΑΤΕΙΑ-ΜΟΣΧΑ.....	31
ΕΙΚΟΝΑ 3.6: ΔΡΟΜΟΣ ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ	31
ΕΙΚΟΝΑ 3.7: 7TH AVENUE-TIMES SQUARE(ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ).....	32

ΕΙΚΟΝΑ 3.8: Η ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ.....	33
ΕΙΚΟΝΑ 3.9: Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΓΟΡΑ (FORUM ROMANUM).....	33
ΕΙΚΟΝΑ 3.10: Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΑΚΗ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ.....	35
ΕΙΚΟΝΑ 3.11: ΠΑΡΙΣΙ 19ΟΥ ΑΙΩΝΑΣ.....	38
ΕΙΚΟΝΑ 3.12: ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ CITY BEAUTIFUL (ΔΕΞΙΑ ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΟ ΣΙΚΑΓΟ 1893).....	39
ΕΙΚΟΝΑ 4.1: ΠΑΘΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ (ΔΕΞΙΑ: PIAZZA DEL CAMPO-SIENNA, ΑΡΙΣΤΕΡΑ: VONDELPARK-AMSTERDAM).....	42
ΕΙΚΟΝΑ 4.2: ΤΑ ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ (ECHO CENTER LAKE CHAMPLAIN BURLINGTON).....	43
ΕΙΚΟΝΑ 4.3: ΜΕΓΑΛΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΚΑΚΙ ΣΕ ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΧΩΡΟ ΣΤΗ ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ.....	45
ΕΙΚΟΝΑ 4.4: ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥΣ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ.....	45
ΕΙΚΟΝΑ 4.5: ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ.....	46
ΕΙΚΟΝΑ 4.6: ΠΑΙΔΙΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΓΙΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙ (MILLENNIUM PARK, CROWN FOUNTAIN CHICAGO).....	48
ΕΙΚΟΝΑ 4.7: ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΧΩΡΟ (ΔΕΞΙΑ: ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΕΧΝΗ ΣΤΗ ΖΥΡΙΧΗ, ΑΡΙΣΤΕΡΑ: CENTRAL PARK NEW YORK CITY).....	49
ΕΙΚΟΝΑ 4.8: STREET MUSIC- ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ (ΔΕΞΙΑ: ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ, ΑΡΙΣΤΕΡΑ: WASHINGTON SQUARE PARK NEW YORK CITY).....	50
ΕΙΚΟΝΑ 4.9: ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΧΩΡΟ.....	52
ΕΙΚΟΝΑ 4.10: Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΩΣ ΧΩΡΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΣΤΕΓΟΥΣ.....	53
ΕΙΚΟΝΑ 4.11: Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΩΣ ΧΩΡΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΩΝ.....	54
ΕΙΚΟΝΑ 5.1: ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.....	63
ΕΙΚΟΝΑ 5.2: Η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ (ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΡΥΤΣΗ).....	65
ΕΙΚΟΝΑ 6.1: ΠΑΛΑΙΑ ΑΝΑΚΤΟΡΑ-ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ- ΑΘΗΝΑ -1858.....	68
ΕΙΚΟΝΑ 6.2: ΠΑΛΑΙΑ ΑΝΑΚΤΟΡΑ-ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ 1915 ΚΑΙ 1920.....	69
ΕΙΚΟΝΑ 6.3: Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΤΟΥ 19ΟΥ ΑΙΩΝΑ.....	71
ΕΙΚΟΝΑ 6.4: ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΜΟΝΟΙΑ-1920.....	72
ΕΙΚΟΝΑ 6.5: ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ -1930.....	72
ΕΙΚΟΝΑ 6.6: Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '50 ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΘΟΠΩΛΕΙΑ ΤΗΣ.....	73
ΕΙΚΟΝΑ 6.7: Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΤΟ 1972.....	73
ΕΙΚΟΝΑ 6.8 : Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΩΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΣ ΚΟΜΒΟΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΟ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ.....	75
ΕΙΚΟΝΑ 6.9: Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ.....	76

ΕΙΚΟΝΑ 6.10: Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΧΩΡΟΙ ΧΑΛΑΡΩΣΗΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ.....	77
ΕΙΚΟΝΑ 6.11: Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ ΤΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	77
ΕΙΚΟΝΑ 6.12: ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.....	78
ΕΙΚΟΝΑ 6.13: ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΝΤΟΝΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ.....	79
ΕΙΚΟΝΑ 6.14: Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΤΗΣ.....	80
ΕΙΚΟΝΑ 6.15: ΚΤΙΡΙΑ ΠΕΡΙΜΕΤΡΙΚΑ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΟΜΟΝΟΙΑΣ.....	81

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

ΣΧΗΜΑ 2.2:ΣΧΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ THIRDS-SPACE.....	25
ΣΧΗΜΑ 3.2:ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΑΓΝΗΤΕΣ ΤΟΥ HOWARD.....	40
ΣΧΗΜΑ 6.1: ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΟΠΩΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΤΑΙ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ 1860.....	67
ΣΧΗΜΑ 6.2: ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΤΟ 1908.....	70
ΣΧΗΜΑ 2.1 :THOMAS MORE-ΥΤΟΠΙΑ	17
ΣΧΗΜΑ 3.1: ΙΤΑΛΙΑ -18ΟΣ ΑΙΩΝΑΣ Η ΠΥΡΑΜΙΔΑ ΤΟΥ ΓΑΙΟΥ ΚΕΣΤΙΟΥ	37

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ 5.1: ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΛΕΑΝΘΗ-SCHAUBERT ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ-1833	58
ΧΑΡΤΗΣ 5.2: ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΟ 1860	59
ΧΑΡΤΗΣ 5.3:ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΣΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΤΩΝ KLENZE (ΔΕΞΙΑ) ΚΑΙ ΚΛΕΑΝΘΗ-SCHAUBERT(ΑΡΙΣΤΕΡΑ).....	60
ΧΑΡΤΗΣ 6.1: ΧΑΡΤΗΣ ΜΕ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΚΤΙΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ.....	76
ΧΑΡΤΗΣ 6.2: ΧΑΡΤΗΣ ΡΟΩΝ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.....	83

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

Excel	Λογισμικό υπολογιστικών φύλλων
Spss	Statistical Package for the Social Sciences
Street art	Τέχνες των δρόμων
Round-about	Κυκλικός Κόμβος
ΒΔ	ΒορειοΔυτικό
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΕΑΧΑ Α.Ε	Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας Α.Ε
ΜΜΜ	Μέσα Μαζικής Μεταφοράς
ΡΣΑ	Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθηνών
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στόχος και βασικά ερωτήματα της εργασίας

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το κατά πόσο οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι συμβάλλουν στην κοινωνική συνοχή των ατόμων που ζούνε σε μία πόλη ή κατά πόσο αυτοί λειτουργούν ως χώροι αποκλεισμού των ατόμων. Στην έρευνα αναλύονται όλα τα χαρακτηριστικά των δημόσιων υπαίθριων χώρων και όλοι οι τύποι αυτών, από την ιστορική τους εξέλιξη μέχρι και τη σχέση που αυτοί έχουν με την κοινωνία αλλά και τις δραστηριότητες και αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται εντός αυτών. Ωστόσο, η έρευνα εστιάζει κυρίως στις πλατείες, με την ανάλυση της εξέλιξης των πλατειών στην Ελλάδα, έχοντας ως παράδειγμα την πόλη της Αθήνας. Η έρευνα εξειδικεύεται επιλέγοντας ως μελέτες περίπτωσης δύο κεντρικές-ιστορικές πλατείες της Αθήνας, την Ομόνοια και το Σύνταγμα, με σκοπό την επιτόπια έρευνα μέσω ερωτηματολογίων τα οποία μοιράζονται στα άτομα που χρησιμοποιούν τις συγκεκριμένες πλατείες, αλλά και την λήψη φωτογραφιών και την καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης αυτών. Οι συγκεκριμένες πλατείες επιλέχθηκαν τόσο λόγω του σημείου τους, δηλαδή της κεντρικότητας που παρουσιάζουν και της μικρής απόστασης μεταξύ τους όσο και λόγω των έντονων προβλημάτων που παρουσιάζει το κέντρο της Αθήνας. Παράλληλα, και οι δύο πλατείες αποτελούν σημαντικές και κεντρικές πλατείες της πόλης της Αθήνας, κουβαλώντας μία μεγάλη ιστορία και εξέλιξη. Όμως στις δύο πλατείες παρατηρούνται ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία δείχνουν και τον χαρακτήρα της κάθε πλατείας. Ωστόσο, η κάθε μία από αυτές εξελίχθηκε εντελώς διαφορετικά από την άλλη και για αυτό το λόγο πλέον ο χαρακτήρας της κάθε μίας είναι εντελώς διαφορετικός.

Πιο συγκεκριμένα, στην Πλατεία Συντάγματος το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που παρουσιάζεται είναι τα κτίρια που την περιβάλλουν τα οποία θεωρούνται σημαντικά λόγω του χαρακτήρα τους, της ιστορίας τους και της έντονης αίγλης τους. Η Πλατεία Ομονοίας από την άλλη παρουσιάζει έντονα κοινωνικά προβλήματα, λόγω της χρήσης του χώρου από χρήστες ουσιών και της ύπαρξης μεταναστών οι οποίοι ζούνε σε άσχημες συνθήκες. Παρατηρείται ότι οι δύο πλατείες είναι εντελώς διαφορετικές μεταξύ τους, ωστόσο το κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ο χαρακτήρας τους ως κεντρικές ιστορικές πλατείες της πόλης.

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας, είναι τα εξής:

- Ποιά είναι η φυσιογνωμία των χρηστών των πλατειών(ηλικία, φύλο);
- Για ποιούς λόγους οι συγκεκριμένοι χώροι χρησιμοποιούνται από τα άτομα και πόσο συχνά;
- Τί δραστηριότητες αναπτύσσονται στις πλατείες ;
- Ποιά η σχέση μεταξύ αισθητικής και λειτουργικότητας των πλατειών με τη χρήση τους από τους κατοίκους.
- Κυριαρχεί το αίσθημα ασφάλειας η το αίσθημα του φόβου στις πλατείες;
- Υφίσταται πρόβλημα κοινωνικού αποκλεισμού στις πλατείες;
- Με ποιούς τρόπους οι δύο αυτές πλατείες συμβάλλουν στην κοινωνική συνοχή;
- Ποιές είναι οι έντονες διαφορές μεταξύ των δύο πλατειών;

Τα παραπάνω ερωτήματα συνδυάζονται μεταξύ τους και απαντάνε στο κεντρικό ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή το κατά πόσο οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι μέσω της συγκριτικής ανάλυσης των δύο πλατειών σχετίζονται με την κοινωνική συνοχή ή τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Ο στόχος της εργασίας είναι ο συσχετισμός της κοινωνικής συνοχής και του κοινωνικού αποκλεισμού με τους δημόσιους υπαίθριους χώρους μέσω της συγκριτικής ανάλυσης των Πλατειών Συντάγματος-Ομονοίας. Παράλληλα, γίνεται μία προσπάθεια διερεύνησης της λειτουργικότητάς τους και του ρόλου τους στην πόλη, μέσα από μία ιστορική και εξελικτική ανάλυση. Οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι και κατ'επέκταση οι δύο πλατείες της έρευνας πεδίου αποτελούν σημαντικό κομμάτι της πόλης της Αθήνας, για αυτό το λόγο κρίνεται επιτακτική η ανάγκη για διερεύνηση της σχέσης τους με το κοινωνικό σύνολο, καθώς ο δημόσιος χαρακτήρας τους συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή.

Δομή και μεθοδολογία της εργασίας

Η δομή της εργασίας βασίζεται στο κατά πόσο οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι συνδέονται με τη συνεκτικότητα μεταξύ των ατόμων ή με τον αποκλεισμό αυτών. Έτσι αρχικά κρίνεται σημαντική μία ανάλυση των δημόσιων υπαίθριων χώρων τόσο ιστορικά όσο και εννοιολογικά αλλά και εξελικτικά. Για το συγκεκριμένο κομμάτι της έρευνας έγινε βιβλιογραφική ανασκόπηση η οποία αφορούσε τόσο σε βιβλία ξενόγλωσσα και ελληνόγλωσσα όσο και σε ερευνητικές μελέτες και άρθρα. Στο κομμάτι της έρευνας πεδίου, λήφθηκαν κάποιες παράμετροι υπόψη για τη

διερεύνηση της κοινωνικής συνοχής και του κοινωνικού αποκλεισμού, οι οποίες και συμπεριλήφθηκαν στα ερωτηματολόγια και στις υποθέσεις της έρευνας, και οι οποίες αποτελούν τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα αυτής. Μετά το πέρας της επιτόπιας έρευνας, έγινε η ανάλυση αυτών και η εξαγωγή συμπερασμάτων με τη χρήση υπολογιστικών προγραμμάτων. Αναλυτικότερα τα κεφάλαια παρουσιάζονται παρακάτω.

Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο το οποίο αποτελείται από την εισαγωγή, γίνεται μία προσπάθεια παρουσίασης των στόχων και των ερευνητικών ερωτημάτων της μελέτης, ενώ παρουσιάζεται και η δομή της εργασίας ανά κεφάλαιο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας, γίνεται μία ανάλυση η οποία αποτελεί και το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας, στο οποίο αναλύονται οι σχέσεις μεταξύ της πόλης και των αστικών υπαίθριων χώρων, με παράλληλη ανάλυση των δύο εννοιών. Έπειτα γίνεται μία εισαγωγή στην έννοια του δημόσιου υπαίθριου χώρου, αλλά και στη σημασία που έχει ο συγκεκριμένος χώρος σε πολλά επίπεδα. Επιπρόσθετα, αποσαφηνίζονται οι έννοιες των τριών κατηγοριών των χώρων, δηλαδή του ιδιωτικού, του δημόσιου και του κοινωνικού χώρου -thirdspace. Για την έκβαση της ανάλυσης των συγκεκριμένων κεφαλαίων χρησιμοποιήθηκε τόσο ελληνόγλωσση όσο και ξενόγλωσση βιβλιογραφία, όπως και μελέτες και επιστημονικά άρθρα.

Στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας, γίνεται μία ανάλυση της εξέλιξης του δημόσιου υπαίθριου χώρου με την ανάλυση των πρωταρχικών τύπων αυτού αλλά και την ιστορική του εξέλιξη. Η ανάλυση έγινε μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης τόσο ελληνόγλωσσης όσο και ξενόγλωσσης.

Προχωρώντας, στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται μία ανάλυση του χαρακτήρα του δημόσιου υπαίθριου χώρου ως κοινωνικοποιημένο περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, αναλύεται ο χαρακτήρας του ως χώρος παθητικής και ενεργητικής αλληλεπίδρασης αλλά και χώρος κοινωνικού αποκλεισμού και κοινωνικών διεκδικήσεων. Επίσης, γίνεται και ανάλυση του χαρακτήρα των δημόσιων υπαίθριων χώρων ως χώροι πολιτιστικών εκδηλώσεων και τεχνών. Η ανάλυση του συγκεκριμένου κεφαλαίου στηρίχθηκε τόσο στη διεθνή όσο και στην ελληνική βιβλιογραφία, αλλά και σε διδακτορικές διατριβές. Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν και μερικές διαδικτυακές πηγές.

Στο πέμπτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας γίνεται ανάλυση των δημόσιων υπαίθριων χώρων του κέντρου της Αθήνας, εξειδικεύοντας την έρευνα και αναλύοντας τις φάσεις εξέλιξης αυτών, αλλά και την κρίση που αυτοί παρουσιάζουν σήμερα. Παράλληλα, γίνεται μία προσπάθεια ανάλυσης της κοινωνικής πλευράς των πλατειών της Αθήνας. Η ανάλυση στηρίχθηκε κυρίως σε ελληνική βιβλιογραφία αλλά και σε διδακτορικές διατριβές.

Στο επόμενο κεφάλαιο, το οποίο αποτελεί το έκτο κεφάλαιο της εργασίας ξεκινάει η ανάλυση του τμήματος της μελέτης που αφορά στην ιστορική εξέλιξη των δύο πλατειών από το 1834 και μετά, με τη γέννηση του ελληνικού κράτους. Έπειτα, γίνεται ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης των πλατειών Ομόνοιας και Συντάγματος μέσω επιτόπιας παρατήρησης και φωτογραφικού υλικού. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στον τρόπο σύνδεσης των δύο πλατειών αλλά και στην προσβασιμότητά τους. Στο παρόν κεφάλαιο, χρησιμοποιήθηκε ελληνόγλωσση βιβλιογραφία. Για το δεύτερο κομμάτι της υπάρχουσας κατάστασης χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία από την καταγραφή που έγινε κατά την επιτόπια έρευνα. Τέλος, για το κομμάτι της προσβασιμότητας και της συνδεσιμότητας, χρησιμοποιήθηκαν διαδικτυακές πηγές αλλά και οδικοί χάρτες του κέντρου της Αθήνας.

Στο τελευταίο κεφάλαιο το οποίο αποτελεί το έβδομο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται η συγκριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων τα οποία προέκυψαν από την έρευνα πεδίου. Ειδικότερα, το κεφάλαιο χωρίζεται σε υποκεφάλαια που αναλύουν αντίστοιχα τη φυσιογνωμία των χρηστών των δύο πλατειών, τόσο σε σχέση με το φύλο και την ηλικία όσο και την ιδιότητα και τον τόπο κατοικίας. Έπειτα, αναλύονται τα αποτελέσματα σχετικά με την επισκεψιμότητα στις δύο πλατείες αλλά και την ασφάλεια μέσα σε αυτές. Παράλληλα, γίνεται ανάλυση των αποτελεσμάτων της ερώτησης σχετικά με το αίσθημα του αποκλεισμού από τις συγκεκριμένες πλατείες, αλλά και του βαθμού αισθητικής και λειτουργικότητας αυτών καθώς και ανάλυση ενός από τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που αφορά στην κοινωνική συνοχή. Η παρούσα ανάλυση στηρίχθηκε σε έρευνα πεδίου μέσω της χρήσης ερωτηματολογίων, αλλά έχει και ελάχιστες αναφορές σε ξενόγλωσση βιβλιογραφία.

Τέλος, στο όγδοο κεφάλαιο (συμπεράσματα) δίνονται απαντήσεις όσον αφορά τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα τα οποία τέθηκαν στην εισαγωγή συνδυασμένα και με τα συμπεράσματα του θεωρητικού πλαισίου της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥ ΧΩΡΟΥ

2.1 Πόλη και αστικός υπαίθριος χώρος

Η έννοια της πόλης είναι μία έννοια πολυδιάστατη, σύνθετη και συνάμα πολύπλοκη. Αποτελεί μία έννοια η οποία συντίθεται από πολλές επιστήμες. Γι' αυτό το λόγο και ο ορισμός της έννοιας πόλη δεν είναι συγκεκριμένος. Κατά καιρούς, έχουνε δοθεί διάφορες ερμηνείες και ορισμοί για τη συγκεκριμένη έννοια, οι οποίες βασίζονται εξολοκλήρου στην εκάστοτε επιστήμη που ασχολείται με την έννοια πόλη. Η πολυπλοκότητα αυτή, προκύπτει από τις πολλές και διαφορετικές λειτουργίες τις οποίες φιλοξενεί η πόλη. Για να κατανοηθεί καλύτερα η συγκεκριμένη έννοια, συστήνεται η ανασκόπηση της εξέλιξης της έννοιας, αλλά και η παρουσίαση διαφόρων ορισμών που έχουνε δοθεί από πολλούς επιστήμονες.

Με μία γενικότερη ανάλυση της έννοιας της πόλης, γίνεται κατανοητό ότι μόλις σήμερα αρχίζει να συλλαμβάνεται η ιδιαιτερότητα της πόλης. Η πόλη είχε πάντα σχέσεις με την κοινωνία στο σύνολό της με τη σύνθεση και τη λειτουργία της, με τα συστατικά της στοιχεία, με την ιστορία της. Αλλάζει λοιπόν, όταν η κοινωνία στο σύνολό της αλλάζει. Η πόλη εξαρτάται επίσης και από σχέσεις αμεσότητας, δηλαδή από τις απευθείας σχέσεις μεταξύ προσώπων και ομάδων που συνθέτουν την κοινωνία (Lefebvre, 1997).

Ειδικότερα, η λέξη πόλη παραπέμπει σε ένα συγκεκριμένο φαινόμενο. Τα στοιχεία αυτής δεν είναι καθόλου σταθερά. Με το άκουσμα της λέξης πόλη, αναδύεται στο μυαλό μας μια καθαρά προσδιορισμένη εικόνα της εγκατάστασης πολλών ανθρώπων σε σπίτια και δρόμους, μιας εγκατάστασης που διαφοροποιείται έντονα από την «ύπαιθρο χώρα» και η οποία σημειώνεται στο χάρτη με ένα μικρότερο ή μεγαλύτερο σημείο (Park, 2010).

Η πόλη είναι κάτι περισσότερο από μία συνεπισώρευση μεμονωμένων ανθρώπων και κοινωφελών εξυπηρετήσεων όπως δρόμων, κτιρίων, δικτύων ηλεκτροφωτισμού, γραμμών τραμ και τηλεφωνίας. Επίσης είναι κάτι περισσότερο από μία απλή συγκέντρωση θεσμών και διοικητικών μηχανισμών-δικαστηρίων, νοσοκομείων, σχολείων, αστυνομίας και πολιτικών υπηρεσιών ποικίλων ειδών. Εδώ η πόλη είναι περισσότερο ένας τρόπος του σκέπτεσθαι, ένα σώμα από συνήθειες και παραδόσεις, καθώς και από τις οργανωμένες στάσεις και τα συναισθήματα που ενυπάρχουν σε

αυτές τις συνήθειες και μεταδίδονται με αυτή την παράδοση. Με άλλα λόγια, η πόλη δεν είναι απλώς ένας υλικοφυσικός μηχανισμός κι ένα τεχνητό κατασκεύασμα. Εμπλέκεται στις ζωτικές διεργασίες των ανθρώπων που την αποτελούν. Είναι ένα προϊόν της φύσης, και ειδικά της ανθρώπινης φύσης. Σύμφωνα με τα παραπάνω, η δομή της πόλης χαρακτηρίζεται από απεραντοσύνη και σύνθετο χαρακτήρα. Η συγκεκριμένη δομή εδράζεται στην ανθρώπινη φύση της οποίας αποτελεί έκφραση (Sombart, 2010).

Η πόλη είναι ένας ζωντανός οργανισμός σε συνεχή μεταβολή, η οργάνωση του χώρου της είναι δύσκολα αναγνώσιμη και ακόμα πιο δύσκολα ελέγξιμη. Ο Ισπανός φιλόσοφος Ortega Y Gasset αναφέρεται στη γένεση των πόλεων ως εξής: «Στις πρωτόγονες κοινωνίες, όταν δεν υπήρχαν ούτε πόλεις ούτε χωριά, οι άνθρωποι μετέφεραν τα πενιχρά τους προϊόντα σε ορισμένους τόπους όπου τα αντάλλασσαν μεταξύ τους. Αυτοί οι χώροι σιγά – σιγά περιφράχτηκαν και αργότερα άρχισαν ορισμένοι να εγκαθίστανται μόνιμα γύρω τους. Έτσι ξεκίνησαν να φτιάχνονται οι πόλεις γύρω από τον κεντρικό ελεύθερο χώρο της ανταλλαγής ή της αγοράς. Ως εκ τούτου, πόλη δίχως κεντρική πλατεία ή αγορά δεν είναι πόλη» (Gasset ,1930). Οι υπαίθριοι χώροι δεν αποτελούν απλά χώρους προς σχεδιασμό αλλά μία συμπύκνωση των κοινωνικό-πολιτισμικών χαρακτηριστικών μιας κοινωνίας της οποίας τις ανάγκες καλούνται να εξυπηρετήσουν.

**Εικόνα 2.1: Πόλη και αστικός υπαίθριος χώρος
(Central Park New York)**

Πηγή: <http://www.pps.org/>

Ανατρέχοντας στην Ευρωπαϊκή Ιστορία διαπιστώνετε ότι όλα τα σημαντικά γεγονότα συνέβησαν σε δημόσια μέρη, σε δημόσιους υπαίθριους χώρους όπως : η Αγορά στην

Αθήνα, οι πλατείες στην Ιταλία, οι πλατείες και οι κεντρικοί δρόμοι των ιστορικών πόλεων σε όλη την Ευρώπη. Εκεί έγιναν επαναστάσεις, στέψεις βασιλιάδων και σημαντικά δημόσια γεγονότα. Συνεπώς, ο δημόσιος υπαίθριος χώρος υπήρξε καθοριστικός για τον ευρωπαϊκό πολιτισμό (www.arch.gr).

Η ανάδειξη της πόλης σε σύμβολο του σύγχρονου κόσμου συνδέεται άρρηκτα με την εποχή της νεωτερικότητας και του βιομηχανικού καπιταλισμού τον 19^ο αιώνα. Σήμερα την εποχή της ύστερης νεωτερικότητας και της παγκοσμιοποίησης οι πόλεις έχουν μεταβληθεί σε τόπους πολύπλοκων παγκόσμιων/τοπικών δικτυώσεων που παράγουν μια ποικιλομορφία κοινωνικών, πολιτιστικών, πολιτικών και οικονομικών χωρικών μορφών. Έτσι, οι πόλεις δεν γίνονται αντιληπτές μόνο ως το θέατρο της ανθρώπινης δράσης ούτε ως παράγωγα της οικονομίας και των επίσημων πολιτικών διαχείρισης και κατασκευής του χώρου, αλλά ως χώροι που παράγονται κοινωνικά. Στην νεωτερική πόλη, διαφαίνεται η μοναξιά αλλά και η ελευθερία, καθώς η πόλη απελευθερώνει τους κατοίκους της από τους περιορισμούς και τις υποχρεώσεις τους οποίους επέβαλλαν οι παραδοσιακές κοινότητες. Παράλληλα, η πόλη θεωρήθηκε ως ο τόπος της φτώχειας, της εξαχρείωσης και της στέρησης, αλλά και ο τόπος της ανημποριάς, και στα μάτια πολλών αναλυτών της κοινωνικής αποσύνθεσης και της ανομίας (Stevenson, 2007).

Ένα παράδειγμα ιδανικής πόλης, είναι η ουτοπική πόλη του More η οποία αποτελεί μια πόλη με τάξη, καθαριότητα, απλόχερη και πλούσια φύση. Εκτός από το μέγεθος της πόλης και την πυκνότητα του πληθυσμού το κυρίαρχο χαρακτηριστικό μιας πόλης είναι η ετερογένεια. Ετερογένεια ή πολυμορφία εγγράφονται στο αστικό τοπίο με ένα πλήθος τρόπων όπως η εμφάνιση και η τοποθεσία των σπιτιών, τα εστιατόρια, οι επιγραφές, και οι διαφημίσεις, τα πάρκα και άλλες βοηθητικές εγκαταστάσεις και υποδομές. Η πολυμορφία του πληθυσμού προσδιορίζει επίσης δημογραφικά την πόλη: άτομα που φαίνονται διαφορετικά, που έχουν διαφορετικές σχέσεις με τα μέσα παραγωγής, διαφορετική φυλετική και εθνοπολιτισμική προέλευση, διαφορετικό φύλο και τρόπο ζωής (Stevenson, 2007).

Σχήμα 2.1 :Thomas More-Utopia

Πηγή: <http://en.wikipedia.org/>

Οι πόλεις απέχουν πολύ απο το να γίνουν χώροι συνάντησης της διαφοράς, καθώς οι κάτοικοί τους επινοούν διάφορους τρόπους για να το αποφεύγουν. Ολοένα και περισσότερο οι διαφορετικές κοινωνικές τάξεις αναγκάζονται να ακολουθούν διαφορετικές διαδρομές μέσα στο χώρο, κατοικούν και περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους σε διαφορετικές ζώνες και σπάνια έχουν μια τυχαία και αναπάντεχη συνάντηση με τον «άλλο» (Stevenson, 2007).

2.2 Η έννοια του δημόσιου υπαίθριου χώρου

Η έννοια του δημοσίου χώρου έχει αναλυθεί κατά καιρούς σχετικά με τη φύση και τη λειτουργία του, χωρίς όμως να έχει δοθεί μία συγκεκριμένη ερμηνεία. Αυτό συμβαίνει διότι ο όρος δημόσιος αποτελεί έναν όρο δυναμικά εξελισσόμενο αφού το τί μπορεί να θεωρηθεί ως δημόσιο σε κάθε εποχή εξαρτάται από την ένταση των κοινωνικών διεκδικήσεων και κατακτήσεων. Συνεπώς, η απόδοση ενός σαφούς νοήματος δεν είναι μία αντικειμενική και μονοσήμαντη διαδικασία.

«Δημόσιος Χώρος είναι αυτός που πρωτίστως ενθαρρύνει την ελεύθερη ανταλλαγή, την κοινωνική και όχι την οικονομική ανταλλαγή, την ελεύθερη κοινωνία – επικοινωνία, μεταξύ αγνώστων. Ο δημόσιος χώρος είναι ο τύπος της ευσταθούς ή ασταθούς ισορροπίας μεταξύ τάξης και αταξίας της μεταβαλλόμενης οργάνωσης των

αντιθέσεων» (Πανέτσος, 2002). Ο δημόσιος χαρακτήρας ενός τόπου συνδέεται με την αμφισβήτηση ή την ακύρωση της ατομικής ιδιοκτησίας, καθώς σχετίζεται με την κοινωνία σαν σύνολο, και ο λόγος ύπαρξής του, η φύση του, είναι ο λαός. Λόγω της κατάργησης της ιδιωτικότητας στους δημόσιους υπαίθριους χώρους είναι αμέσως επόμενο ο χώρος να αποτελείται και από το χαρακτηριστικό της ανωνυμίας του πλήθους (Siebel, 2003).

Ο προσδιορισμός της έννοιας του δημόσιου υπαίθριου χώρου είναι πολυδιάστατος, καθώς έχουνε δοθεί διαφορετικές ερμηνείες όσον αφορά τη φύση του, τόσο σε θεσμικό και οικονομικό όσο και σε πολεοδομικό και κοινωνικό επίπεδο. Ο δημόσιος χώρος απο θεσμικής άποψης θεωρείται ως ο χώρος του οποίου η ιδιοκτησία είναι δημόσια και δεν προορίζεται για οικονομική εκμετάλλευση. Συνεπώς, ο δημόσιος χώρος θεωρείται ως ένα δημόσιο αγαθό, σύμφωνα και με την οικονομική προσέγγιση. Βέβαια, σε ποιόν προσεγγιστικό τομέα θα δοθεί έμφαση όσον αφορά τον δημόσιο υπαίθριο χώρο εξαρτάται κάθε φορά από τον εκάστοτε πολιτισμό και τις εκάστοτε κοινωνικοπολιτικές συνθήκες (Siebel, 2003).

Αν επικεντρωθούμε στην κοινωνική προσέγγιση του δημοσίου υπαίθριου χώρου, παρατηρούμε ότι ο δημόσιος υπαίθριος χώρος είναι προορισμένος να ικανοποιεί τις ανάγκες των πολιτών για συμμετοχή στην κοινωνική και στη δημόσια ζωή. Αυτού του είδους η πρόσβαση, δηλαδή η ελεύθερη πρόσβαση στο δημόσιο χώρο, κατακτήθηκε με πολλούς αγώνες, παρόλο που σήμερα δεν είναι καθόλου δεδομένη (Siebel, 2003).

Εικόνα 2.2: Ο χώρος του πάρκου Phoenix, χρησιμοποιείται ως χώρος χαλάρωσης από τα άτομα

Πηγή: <http://www.pps.org/>

Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος αποτελεί έναν χώρο ο οποίος επιτρέπει την επικοινωνία και τη συναναστροφή μεταξύ των ατόμων, αποτελώντας ένα σημαντικό συμπλήρωμα

στη ρουτίνα της καθημερινότητας. Είναι ένας χώρος τον οποίο όλοι μας μοιραζόμαστε με «ξένους» ανθρώπους, οι οποίοι όμως δεν αποτελούν άτομα του συγγενικού μας περιβάλλοντος, ούτε του φιλικού, ούτε του εργασιακού. Γι' αυτό και ο δημόσιος χώρος είναι ένας χώρος ο οποίος επιτυγχάνει, μόνο αν χρησιμοποιείται σωστά με την ειρηνική συνύπαρξη μεταξύ των κατοίκων. Αυτό καθιστά την δημόσια πραγματικότητα, το πιο σημαντικό κομμάτι των πόλεών μας (Madanipour, 2012).

**Εικόνα 2.3: Ειρηνική συνύπαρξη μεταξύ των διαφορετικών
ατόμων στους δημόσιους υπαίθριους χώρους
(Flatbush Avenue Brooklyn, NY)**

Πηγή: <http://www.pps.org/>

Παράλληλα, ο χαρακτήρας του δημόσιου υπαίθριου χώρου προετοιμάζει τη δημόσια ζωή μας, η οποία αποτελεί το πιο σημαντικό κομμάτι των πόλεών μας, καθώς είναι αυτή στην οποία το σημαντικότερο κομμάτι της επικοινωνίας των ανθρώπων και η αλληλεπίδρασή τους πιάνει τόπο (Madanipour, 2012).

Για όλους τους λόγους που αναλύθηκαν παραπάνω, οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι θεωρούνται ως τα απαραίτητα συστατικά στοιχεία της δομής και της οργάνωσης μιας πόλης όσον αφορά το πολεοδομικό, το κοινωνικό, το οικολογικό αλλά και το πολιτικό επίπεδο.

2.3 Η σημασία του δημόσιου υπαίθριου χώρου

Η σημαντικότητα και τα οφέλη των δημόσιων υπαίθριων χώρων καθορίζονται με βάση την προσφορά αυτών των χώρων στους χρήστες τους. Αρχικά, η προσφορά τους ποικίλει ανάλογα με την κατηγορία του δημοσίου χώρου στον οποίο απευθυνόμαστε, δηλαδή στους χώρους πρασίνου (πάρκα και κήποι), στις πλατείες και στους δρόμους. Τα οφέλη που προσφέρουν είναι περιβαλλοντικά, λειτουργικά, πολεοδομικά, ψυχολογικά, κοινωνικά και οικονομικά.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τα περιβαλλοντικά οφέλη, λόγω της αυξανόμενης αστικοποίησης και της συνειδητοποίησης των ανθρώπων για τη σημαντικότητα της ποιότητας ζωής στις πόλεις, έχει αρχίσει να δίνεται μεγάλη προσοχή στα περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα των αστικών δασών και στην ύπαρξη των δέντρων εντός αυτών (McPherson, 1992). Η ύπαρξή αυτών εξασφαλίζει σκίαση, εξάτμιση και αεραγωγούς αέρα. Παράλληλα, η δημιουργία μικρών πράσινων και ευχάριστων πόλων έλξης, σχεδιασμένων με βάση τις απλές βιοκλιματικές αρχές, συνεισφέρει στην απορρόπηση της ατμόσφαιρας, την πτώση της θερμοκρασίας και τον περιορισμό του αστικού θορύβου, τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο πόλης. Σχετικά με τα οφέλη που προσφέρουν σε λειτουργικό επίπεδο, οι υπαίθριοι χώροι δημιουργούν ροές και κινήσεις εντός των πόλεων, ενώ σε περιπτώσεις σεισμών χρησιμοποιούνται ως καταφύγια προσφέροντας ασφάλεια στους κατοίκους (www.arch.gr).

Αναφορικά με τα πολεοδομικά οφέλη των δημόσιων υπαίθριων χώρων, λόγω των έντονων πολεοδομικών προβλημάτων που δημιουργούνται από την βιομηχανική πόλη, γίνονται εκ των υστέρων προσπάθειες ένταξης των δημόσιων χώρων στον ήδη υπάρχοντα αστικό ιστό. Το πάρκο δεν αποτελεί πλέον τον ιδιωτικό εξοχικό χώρο, αλλά ένα δημόσιο αστικό χώρο με διπλό προορισμό για την υγιεινή και την αναψυχή των κατοίκων, το οποίο πολύ γρήγορα όμως θα αποτελέσει έναν σημαντικό πόλο επέκτασης και θα ενσωματωθεί στον πολεοδομικό ιστό. Κατά το τέλος του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα αναπτύχθηκαν δύο τάσεις στο σχεδιασμό των συστημάτων πάρκων. Η πρώτη κίνηση ονομάστηκε κίνηση για τον εξωραϊσμό των πόλεων και εκφράστηκε στα σχέδια για τον ανασχεδιασμό των υφιστάμενων πόλεων όπως και στον σχεδιασμό πάρκων και δημόσιων κτιρίων. Η δεύτερη είχε σαν σκοπό την εξασφάλιση συστήματος πρασίνου που να συνδέει την πόλη με τα νέα προάστια (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι όμως εκτός από τα παραπάνω οφέλη παρέχουν σημαντικά οφέλη και όσον αφορά τον ψυχολογικό τομέα και τον κοινωνικό τομέα. Η ψυχολογία των κατοίκων καθίσταται υγιής μέσω των δημόσιων υπαίθριων χώρων, καθώς αυτοί οι χώροι ωφελούν στη μείωση του άγχους, και καλυτερεύουν την πνευματική και όχι μόνο υγεία των κατοίκων (Chiesura, 2004). Αυτή η θετική επίδραση στην ψυχολογία των κατοίκων φέρνει και θετικά αποτελέσματα στην κοινωνία ως σύνολο, καθώς η χρήση των δημόσιων υπαίθριων χώρων από τους κατοίκους όπως σε δημόσιες εκδηλώσεις, σε ομαδικές δραστηριότητες και όχι μόνο, είναι ένας καλός τρόπος για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση του στίγματος που συχνά συνδέεται με μειονεκτούσες γειτονιές και τους κατοίκους τους (Madanipour, 2013).

Εικόνα 2.4: Κοινωνικοποίηση μεταξύ των ατόμων σε δημόσιο πάρκο (Helsinki Boulevard-Park in the city centre)

Πηγή: <http://www.pps.org/>

Συμπερασματικά, οι υπαίθριοι χώροι αποτελούν ένα αναπόσπαστο κομμάτι της αστικής κληρονομιάς, ένα δυνατό αρχιτεκτονικό και αισθητικό στοιχείο της πόλης, το οποίο παίζει έναν εκπαιδευτικό ρόλο λόγω της οικολογικής τους σπουδαιότητας, σημαντικό για την κοινωνική αλληλεπίδραση και την κάλυψη των αναγκών της κοινότητας. Το Συμβούλιο της Ευρώπης περιγράφει τους υπαίθριους χώρους ως ένα «δημόσιο σαλόνι» για την εκάστοτε περιοχή (Woolley, 2003).

2.4 Δημόσιος, ιδιωτικός χώρος και thirdspace

Ο χώρος ως έννοια, συνδέει τον άνθρωπο και τις δραστηριότητές του με το φυσικό περιβάλλον, αλλά κυρίως εκφράζει την υλικότητα των κοινωνικών σχέσεων, δηλαδή τους τρόπους και τις διαδικασίες παραγωγής, κατασκευής, αντίληψης και

νοηματοδότησης της κοινωνικής αλληλεπίδρασης εντός και διαμέσου των ανθρωπογενών γεωγραφιών (Τερκενλή κ.α, 2007).

Ο χώρος χωρίζεται σε δύο συνιστώσες, την ιδιωτική και τη δημόσια. Αυτοί οι δύο χώροι είναι αλληλένδετοι μεταξύ τους και συνδυάζονται. Ωστόσο, οι διαφορές αυτών των δύο χώρων είναι σημαντικές και έχουν ερευνηθεί από πολλούς μελετητές. Πριν την ανάλυση όμως των διαφορών αυτών των δύο χώρων, είναι σημαντικό να γίνει μία ανάλυση των εννοιών αυτών ξεχωριστά. Ο δημόσιος χώρος, όπως αναλύθηκε και παραπάνω είναι ο χώρος τον οποίο συναντάμε με το που αφήνουμε τον προσωπικό μας χώρο, αυτόν του σπιτιού και της δουλειάς. Λόγω της καθημερινότητάς μας, περνάμε μεγάλο χρονικό διάστημα είτε ως περαστικοί, είτε συμμετέχοντας στους δημόσιους χώρους, μέσω εκδηλώσεων, συναντήσεων με γνωστούς αλλά και χαλάρωσης.

Παράλληλα, ο χώρος ο οποίος είναι ισότιμα προσβάσιμος σε όλους, ανεξάρτητα από τις φυσικές ικανότητες αυτών που τον χρησιμοποιούν, όπως φύλο, η ηλικία, η εθνικότητα, το οικονομικό επίπεδο και το κοινωνικό στάτους, αποτελεί δημόσιο χώρο (Madanipour, 2013). Ο δημόσιος χώρος διακρίνεται σε κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους. Κοινόχρηστους χώρους αποτελούν τα πάρκα, οι πλατείες, οι δρόμοι και οι πεζόδρομοι. Από την άλλη, ως κοινωφελείς χώροι χαρακτηρίζονται οι πολυχώροι αναψυχής, τα εμπορικά κέντρα και οι δημοτικές εγκαταστάσεις. Ωστόσο υπάρχουν και οι δημόσιοι χώροι ως προς την ιδιοκτησία, οι οποίοι λειτουργούν ως ιδιωτικοί. Τέτοιοι χώροι είναι τα ελεγχόμενα πάρκα, αλλά και τα καταστήματα αναψυχής τα οποία χωροθετούνται σε δημόσιους χώρους (Κοσμίδου, 2012).

Εικόνα 2.5: Κοινόχρηστοι χώροι
(Philadelphia Fairmount Park)

Πηγή: <http://www.pps.org/>

Εικόνα 2.6: Κοινωφελείς χώροι (Δημοτικό
σχολείο Αλεξανδρούπολης)

Πηγή: www.wikimapia.org/

Σύμφωνα με την παραπάνω κατηγοριοποίηση του δημόσιου χώρου, τίθεται ένα σημαντικό ερώτημα σχετικά με τον δημόσιο υπαίθριο χώρο στον 21^ο αιώνα. Το

ερώτημα αυτό απασχολεί το κατά πόσο μπορεί να υπάρξει δημόσιος υπαίθριος χώρος όταν ενισχύεται πλέον η ιδιωτικότητα, δηλαδή η εμπορική συναλλαγή σε χώρους τέτοιας φύσεως (www.arch.gr).

Σε αυτό το σημείο θα γίνει μια προσπάθεια ανάλυσης της έννοιας του ιδιωτικού χώρου. Αρχικά, ο ιδιωτικός χώρος, όπως και κάθε χώρος, οριοθετείται στη δημόσια ή την ιδιωτική σφαίρα ανάλογα με το συμφέρον το οποίο εξυπηρετεί και τον τίτλο της ιδιοκτησίας. Οι ιδιωτικοί χώροι λοιπόν εξυπηρετούν συμφέροντα, όχι δημόσια, αλλά συμφέροντα τα οποία αφορούν ιδιώτες. Σε αυτούς τους χώρους συνήθως εμπλέκεται και ο οικονομικός παράγοντας ως απαραίτητο στοιχείο για τη χρήση τους από τους πολίτες. Δεν ανήκουν στους πολίτες, ενώ και η χρήση τους και η πρόσβαση σε αυτούς είναι ελεγχόμενες (Madanipour, 2003).

Συνεπώς, ως ιδιωτικός χώρος ορίζεται ο χώρος ο οποίος αποτελεί ένα ατομικό τμήμα του κοινωνικού χώρου, δηλαδή ένα κομμάτι του χώρου μέσα στον οποίο τα άτομα έχουν τον απόλυτο έλεγχο. Αυτός ο έλεγχος δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να εκφραστούν και να εξημερώσουν την επιθετικότητά τους, καθώς επίσης και την ικανότητα να προστατεύονται από την εισβολή των άλλων. Αυτό τους δίνει επίσης τη δυνατότητα να βρουν ένα μέρος στο κοινωνικό σύνολο, έτσι ώστε να ενταχθούν μέσα σε αυτό και να γίνουν κομμάτι του (Madanipour, 2003).

Εικόνα 2.7: Ο ιδιωτικός χώρος μπορεί να είναι μία κατοικία ή ένα γραφείο

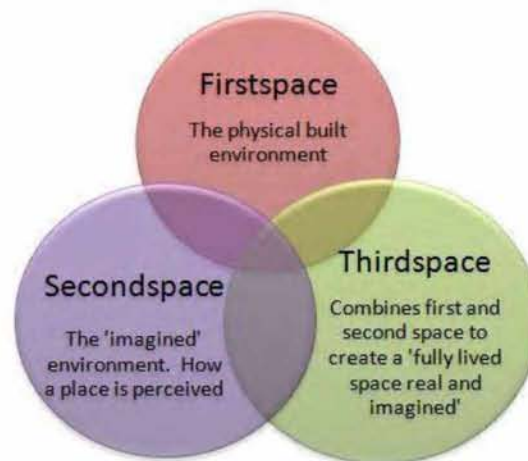
Πηγή: www.google.gr

Ο ιδιωτικός και ο δημόσιος χώρος μπορούν να συνδυαστούν αλλά και να αντιπαρατεθούν ανάλογα με τις προθέσεις του εκάστοτε μελετητή. Όσον αφορά την αντιπαράθεση αυτών των δύο χώρων, ο ιδιωτικός αποτελεί τον χώρο στον οποίο υπάρχει οικειότητα, σωματικότητα και συναισθηματισμός σε αντίθεση με τον δημόσιο χώρο στον οποίο κυριαρχεί η ανωνυμία, δηλαδή μια επιτηδευμένη συμπεριφορά η οποία κρατάει τις αποστάσεις μεταξύ των ατόμων (McDowell, 1998).

Η αντιπαράθεση αυτών των δύο χώρων έχει να κάνει και με το ποιός ελέγχει την πρόσβαση σε αυτούς, αλλά και με τους όρους τους οποίους χρησιμοποιούν. Ο δημόσιος χώρος χρησιμοποιεί τον όρο «ανοιχτός», δηλαδή ότι ο χώρος είναι ανοιχτός στην λεπτομερή εξέταση του καθενός χρήστη, ενώ αντιθέτως ο ιδιωτικός χώρος σημαίνει «προστασία», δηλαδή ένα προστατευτικό πεδίο ζωής ορισμένο από οικογένεια και φίλους (Amin and Graham, 1998).

Η ιδιωτική σφαίρα ως χώρος, συνδέεται με τον χώρο των πλεονεκτημάτων, ενώ αντιθέτως, η δημόσια σφαίρα συνδέεται με την διαφθορά, τη βία και την ανηθικότητα. Η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ αυτών των δύο πραγματικοτήτων είναι μία σχέσης έλξης και απώθησης ταυτόχρονα. Αυτή η σχέση έχει ως στόχο τα ιδιωτικά συμφέροντα να μην υπονομεύουν το δημόσιο ενδιαφέρον. Ωστόσο, αυτός ο διαχωρισμός δεν είναι απόλυτος, αλλά εξαρτάται κάθε φορά από την εκάστοτε κοινωνία, τον χώρο και τον χρόνο (Madanipour, 2003).

Ο χώρος μπορεί να είναι ταυτόχρονα τόσο αντικειμενικός όσο και υποκειμενικός, όπως επίσης και υλικός και μεταφορικός αλλά και ένα μέσο και αποτέλεσμα της κοινωνικής ζωής. Εμείς οι άνθρωποι εμπλεκόμαστε σε τρία πεδία. Το πρώτο πεδίο είναι το φυσικό, το δεύτερο είναι το νοερό πεδίο συμπεριλαμβανομένου της λογικής, και το τρίτο είναι το κοινωνικό πεδίο. Συγκεκριμένα, ο κοινωνικός χώρος εξυπηρετείται και από τα δύο πεδία και καθίσταται τόσο διασπάσιμος όσο και ευδιάκριτος. Αυτός ο χώρος αποτελεί το λεγόμενο *thirdspace*. Εξασφαλίζει τις έννοιες τις οποίες ο Lefebvre συνεχώς αποδίδει στον κοινωνικό χώρο. Αποτελεί έναν χώρο ο οποίος συντίθεται από τους άλλους δύο (φυσικό και πνευματικό) αποτελώντας όμως μία υπέρβαση όλων των χώρων (Soja, 1996).

Σχήμα 2.2:Σχηματική απεικόνιση της θεωρίας του thirdspace

Πηγή: [Soja, 1996](#)

2.5 Περίληψη και συμπεράσματα

Η πόλη αλλάζει όταν αλλάζει και η κοινωνία στο σύνολό της, ενώ οι υπαίθριοι χώροι που βρίσκονται εντός της και ορίζονται ως ένα σημαντικό κομμάτι της, αποτελούν μία συμπύκνωση των κοινωνικοπολιτιστικών χαρακτηριστικών μιας κοινωνίας της οποίας τις ανάγκες καλούνται να εξυπηρετήσουν. Οι συγκεκριμένοι χώροι είναι πολυδιάστατοι, ενώ θεωρούνται ως τα απαραίτητα συστατικά στοιχεία της δομής και της οργάνωσης μιας κοινωνίας. Τα οφέλη που αποκομίζει ο καθένας μας από τους εν λόγω χώρους είναι κοινωνικά, ψυχολογικά, περιβαλλοντικά και πολεοδομικά. Ωστόσο, ο χώρος σαν έννοια έχει δύο συνιστώσες. Εμφανίζεται είτε ως δημόσιος χώρος οπότε και αναφερόμαστε σε κοινωφελείς και κοινόχρηστους χώρους, είτε ως ιδιωτικός χώρος, ο οποίος αποτελεί ένα ατομικό τμήμα του κοινωνικού χώρου. Ωστόσο, υπάρχει και ο φαντασιακός κοινωνικός χώρος, ο οποίος εξυπηρετείται από δύο πεδία, το φυσικό και το νοερό. Αυτός ο χώρος είναι γνωστός και ως thirdspace. Όλα τα παραπάνω καθορίζουν την εξέλιξη του αστικού υπαίθριου χώρου εντός του αστικού ιστού, τόσο ιστορικά όσο και λειτουργικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΣΤΙΚΟΥ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥ ΧΩΡΟΥ

3.1 Οι πρωταρχικοί τύποι του δημόσιου υπαίθριου χώρου

Η εξέλιξη των δημόσιων υπαίθριων χώρων, εξαρτάται από την εκάστοτε κοινωνικό-οικονομικό-πολιτική κατάσταση. Συγκεκριμένα, οι πρωτοεμφανιζόμενοι χώροι πρασίνου με την έννοια που τους αντιλαμβανόμαστε σήμερα, γίνεται στις αρχές του 19ου αιώνα με την εμφάνιση της βιομηχανικής πόλης και τις δυσμενείς συνθήκες εργασίας και διαβίωσης που αυτή προσέφερε στους κατοίκους της. Οι δυσμενείς συνθήκες προέκυπταν από την δουλειά εντός των εργοστασίων, αλλά και των ανήλιων μικρών σπιτιών ειδικά των εργατικών τάξεων. Αυτή η δύσκολη κατάσταση, έκρινε ως επιτακτική την ανάγκη για διαμόρφωση του αστικού υπαίθριου χώρου, με τη δημιουργία δημόσιων πάρκων ή κήπων των οποίων ο στόχος είναι να λειτουργούν ως «πνεύμονες» των πυκνοδομημένων περιοχών. Έτσι, αρχίζουν να δημιουργούνται δίκτυα πρασίνου και προάστια, τα οποία ολοκληρώνονται σαν ιδέα με τη δημιουργία κηπουπόλεων στις αρχές του 20ου αιώνα. Λόγω των μεγάλων αλλαγών των σημερινών πόλεων στην έκταση και τη δομή τους, δημιουργούνται συνεχώς κενοί χώροι από την αναδιανομή λειτουργιών (Γλαντζή και Ράμφου, 2012).

Όπως αναλύθηκε στα παραπάνω κεφάλαια, οι δημόσιοι χώροι διακρίνονται σε κοινόχρηστους και κοινωφελείς. Οι κοινόχρηστοι χώροι ή αλλιώς δημόσιοι υπαίθριοι χώροι, διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- Χώροι πρασίνου(κήποι και πάρκα)
- Πλατείες
- Δρόμοι και Πεζόδρομοι

3.1.1 Χώροι πρασίνου

Αναφορικά με τους χώρους πρασίνου, οι συγκεκριμένοι χώροι αποτελούν σημαντικά κομμάτια σε μία πόλη, καθώς χαρακτηρίζονται ως τα σημεία της πόλης όπου ο καθένας μπορεί να έχει πρόσβαση για να χαλαρώσει να συναντηθεί με φίλους και να συμμετέχει σε δραστηριότητες. Πέρα όμως από τα κοινωνικά οφέλη, οι χώροι πρασίνου προσφέρουν και περιβαλλοντικά οφέλη, καθώς αποτελούν σημαντικές πηγές οξυγόνου εντός των πόλεων βελτιώνοντας το αστικό μικροκλίμα. Οι χώροι πρασίνου διακρίνονται σε κήπους και σε δημόσια πάρκα. Τα δημόσια πάρκα

θεωρούνται ως οι πιο πολυχρησιμοποιημένοι και πιο γνωστοί υπαίθριοι χώροι στο αστικό περιβάλλον.

Σχετικά με τους κήπους και τα πάρκα στην αρχαιότητα, αξίζει να σημειωθεί ότι παρατηρείται μία μεταμόρφωση του αστικού τοπίου σε μνημειακό τοπίο. Παρατηρείται στους δρόμους, διακόσμηση με κιονοστοιχίες και παρουσιάζονται έντονα στοιχεία εξωραϊσμού, ακόμη και με δέντρα στο εσωτερικό της περιμέτρου, παραπέμποντας στη ρωμαϊκή μορφή. Έτσι, στη Ρώμη όπως και στην Αθήνα τα αστικά πάρκα και οι κήποι ήταν μικρού μεγέθους σε σχέση με το μεγαλείο της πόλης και τον αριθμό των κατοίκων, με εξαίρεση ορισμένους διακοσμητικούς κήπους στην καρδιά της πόλης, αυτούς του Πομπήιου στο Πεδίον του Άρεως και αυτούς κοντά στο Μουσολαίο του Αυγούστου. Εντούτοις, η Ρώμη περιβάλλονταν από πάρκα ιδιωτικών επαύλεων τα οποία σχημάτιζαν μια πλούσια πράσινη ζώνη. Τα τρία γνωστά Άλση-Πάρκα έξω από τα τείχη των Αθηνών ήταν αυτά της Ακαδημίας, του Λυκείου και του Κυνοσάργους. Επίσης γνωστοί ήτανε και οι Αθηναϊκοί Κήποι των Μουσών, του Επίκουρου, του Λακίου, του Κολωνού, του Λυκείου και της Ακαδημίας (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Εικόνα 3.1: Άλσος Ακαδημίας Πλάτωνος

Πηγή: www.astynet.gr

Κατά την περίοδο του Μεσαίωνα, ο αστικός κυρίως χώρος αλλά και οι ειδικά διαμορφωμένοι χώροι όπως το περικλειστο μοναστηριακό ύπαιθρο, μπορεί να θεωρηθούν προεικόνες που επηρέασαν το σχεδιασμό αρχιτεκτονικής τοπίου. Οι μεσαιωνικές πόλεις, περιβεβλημένες από τείχη ύψους μέχρι και 14μ., συχνά κτισμένες σε υψώματα, πυκνοκατοικημένες με στενούς δρόμους και περιορισμένες δυνατότητες εγκατάστασης ιδιωτικών ή δημόσιων κήπων είναι αστικά τοπία με χαρακτηριστική ιδιαιτερότητα. Δεν παρουσιάζουν καθόλου πράσινο, παρά μόνο

στους μοναστηριακούς κήπους γύρω από την πόλη και στις αυλές των αβαείων και των κάστρων (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Εικόνα 3.2:Μεσαιωνική πόλη της Σιένα

Πηγή: <http://new.arttravel.gr>

Περνώντας στην περίοδο της Αναγέννησης παρατηρούμε ότι τότε ανάγονται τα γνωστότερα παραδείγματα κλασικής σύνθεσης του χώρου καθώς εμφανίζεται και η αλλαγή αντίληψης του τοπίου, από τον κλειστό και συμβολικό χώρο στον απεριόριστο. Έως τις αρχές του 17^{ου} αιώνα οι δυτικές πόλεις είχαν κήπους κλειστούς και ιδιωτικούς με μόνη ίσως εξαίρεση την Place Royal στο Παρίσι 1612, σημερινή Place de Vosges που αποτελούσε χώρο περιπάτου για τους κατοίκους της (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Οι κήποι και τα πάρκα επομένως, όσο προχωράμε ιστορικά, δημιουργήθηκαν για ένα μεγάλο εύρος λόγων. Για παράδειγμα, η διασκέδαση εντός ενός πάρκου στο Edingburgh θεωρούνταν ότι θεραπεύει τη μέθη. Από την άλλη στο Macclesfield η μείωση που επήλθε στον ποσοστό των εγκλημάτων συνδέθηκε με την ύπαρξη των πάρκων. Η ύπαρξη των πάρκων κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα, θεωρούνταν πολύ σημαντική για τη βιωσιμότητα εντός των πόλεων, καθώς τα πάρκα εισήγαγαν την εξοχή εντός των πόλεων. Αυτό αποτέλεσε μία πολύ σημαντική ενέργεια για την βελτίωση των συνθηκών ζωής από την αστικοποίηση και την βιομηχανοποίηση των πόλεων. Στην μοντέρνα κοινωνία τα πάρκα θεωρούνται πολύ σημαντικά για το κοινωνικό όφελος (Woolley, 2003).

Σήμερα, σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει, τα πάρκα χρησιμοποιούνται περισσότερο κατά τις ώρες του μεσημεριανού και νωρίς το απόγευμα. Παράλληλα, εντός των πάρκων αναπτύσσονται σημαντικές δραστηριότητες όπως είναι το τρέξιμο,

το τζόκινγκ, το ποδήλατο και το περπάτημα. Συνεπώς, οι χώροι πρασίνου ανά τους αιώνες παρατηρούμε ότι παρουσιάζουν μια σημαντική εξέλιξη στη χρήση τους και πλέον δίνεται πολύ περισσότερη σημασία στα οφέλη τα οποία αυτοί οι χώροι προσφέρουνε (Woolley, 2003).

**Εικόνα 3.3: Ποδηλασία σε υπαίθριο χώρο
(Amsterdam)**

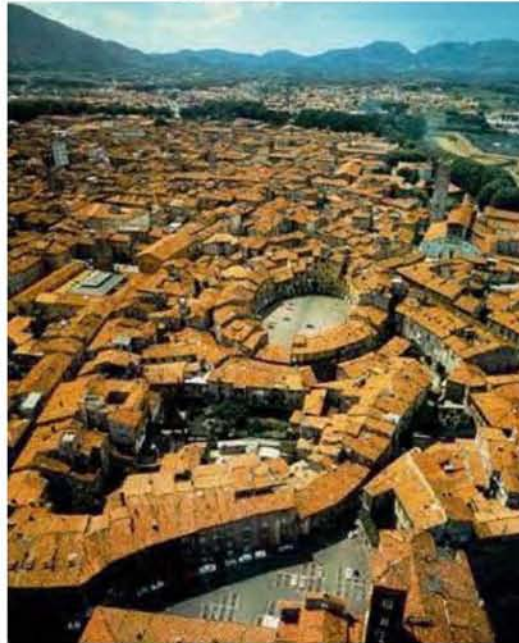
Πηγή: www.google.gr/

3.1.2 Πλατείες και δρόμοι

Οι πλατείες ανέκαθεν αποτελούσαν χώρους στους οποίους έχυνε συμβεί πολλά σημαντικά ιστορικά γεγονότα, καθώς επίσης λειτουργούσαν και ως σημεία συναντήσεων. Συγκεκριμένα, οι κεντρικές πλατείες των πόλεων, αποτελούν τους πιο παλιούς τύπους υπαίθριων χώρων μέσα σε μια πόλη και γι' αυτό το λόγο συνήθως υπάρχουν στα πιο παλιά κομμάτια της πόλης.

Με την σημερινή μορφή της η αστική πλατεία ανάγεται στο δυτικό μεσαίωνα. Ο μεσαίωνας επινοεί την πλατεία που είναι οργανικά δεμένη με την πόλη, και υποδέχεται λειτουργίες που δεν προορίζονται για το εσωτερικό των κτιρίων και απευθύνονται σε ολόκληρη την κοινότητα. Στο χώρο της πλατείας, που άλλοτε προέκυπτε ως αποτέλεσμα σχεδιασμού και άλλοτε όχι, λειτούργησαν οι ανοιχτές και οι μόνιμες αγορές, γίνονταν θρησκευτικές και πολιτικές τελετές, γιορτές και εκτελέσεις, αλλά και οι καθημερινές ανεπίσημες συναντήσεις των κατοίκων (Ανανιάδου-Τζημοποπούλου και Καραδήμου-Γερόλυμπου, 2009).

**Εικόνα 3.4: Η Piazza del Anfiteatro στη Lucca της
Τοσκάνης-Μεσαιωνική πλατεία**

Πηγή: <http://www.greekarchitects.gr/>

Την πλατεία του Μεσαίωνα διαδέχεται η σχεδιασμένη πλατεία της αναγέννησης που προτάσσεται της πόλης ως όχημα μέσω του οποίου επιβάλλεται η γεωμετρία ως έκφραση ενός νέου πολιτισμού. Οι λειτουργικές ανάγκες της πόλης υποχωρούν, η πλατεία ανάγεται σε κεντρικό αστικό χώρο και απαντά σε αξιώσεις γοήτρου και αφαιρετικούς κώδικες που αναδεικνύουν τις ηγεμονικές ομάδες. Συχνά, πρόκειται για εντυπωσιακά αρχιτεκτονικά σύνολα, όπως αυτά των ιταλικών πλατειών του 15^{ου} και 16^{ου} αιώνα (Ανανιάδου-Τζημοποπούλου και Καραδήμου-Γερόλυμπου, 2009).

Στην βιομηχανική πόλη η πλατεία συρρικνώνεται σε κόμβο κυκλοφοριακό, ενώ η κοινωνική ζωή μετατίθεται στο εσωτερικό των κλειστών χώρων. Κατά την κυριαρχία του Μοντέρνου κινήματος η πλατεία εξαφανίζεται μέσα στον άμορφο ελεύθερο χώρο που περιβάλλει τα κτίσματα. Επανέρχεται στο δεύτερο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα μέσα από την κριτική και νοσταλγική διάθεση που την ανάγει σε σύμβολο μιας χαμένης αστικότητας. Οι σύγχρονες μελέτες αναδεικνύουν την πλατεία ως ουσιαστικό συντελεστή της αστικής μορφής, δομικό στοιχείο του αστικού σχεδιασμού και της ζωής στην πόλη (Ανανιάδου-Τζημοποπούλου και Καραδήμου-Γερόλυμπου, 2009).

Οι πλατείες στον 20^ο αιώνα, χρησιμοποιήθηκαν κυρίως για πολιτικούς λόγους, όπως για παράδειγμα, στη Γερμανία, στην οποία οι πλατείες χρησιμοποιούνταν από τον Χίτλερ για παρελάσεις. Άλλα παραδείγματα πλατειών οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν

για πολιτικούς λόγους είναι η Κόκκινη Πλατεία στη Μόσχα αλλά και οι πλατείες στο Παρίσι οι οποίες είχαν καταληφθεί από φοιτητές στην εξέγερση του 1968 (Woolley, 2003).

Εικόνα 3.5: Η Κόκκινη Πλατεία-Μόσχα

Πηγή: <http://www.wikipedia.gr>

Όσον αφορά τους δρόμους, αυτοί αποτελούν στοιχεία του αστικού χώρου τα οποία επιτρέπουν την προσπέλαση σε διάφορα μέρη αυτών, έχοντας συνήθως μικρό πλάτος αλλά και εξαιρετικά πλατύτερα τμήματα τα οποία αποτελούν την λεγόμενη πλατεία. Αντίθετα, οι πεζόδρομοι είναι δρόμοι οι οποίοι είναι κατά προτεραιότητα αφιερωμένοι στην κίνηση των πεζών (Σαρηγιάννης, 2010).

Οι δρόμοι αποτελούν τις εμπειρίες όλων μας από τη νεαρή μας ηλικία, η ποιότητα της οποίας είναι πολύ διαφορετική. Για παράδειγμα αν ένας δρόμος έχει πολύ κίνηση, τότε η εμπειρία που αποκτάμε θα κυριαρχείται από οχήματα. Έτσι αποδεικνύεται ότι όταν ένας δρόμος έχει ένα χαμηλότερο επίπεδο κίνησης μπορεί να είναι περισσότερο φιλικός προς το άτομο και σε μερικά παραδείγματα μπορεί να επιτρέπεται για παιχνίδι, όπως γινόταν και με τους δρόμους στο παρελθόν (Woolley, 2003).

Εικόνα 3.6: Δρόμος στην Κωνσταντινούπολη

Πηγή: www.pps.org/

Είναι γνωστό ότι ο Ρωμαϊκός πολιτισμός παρέλαυσε διαμέσου των ευρωπαϊκών δρόμων οι οποίοι αρχικά αναπτύχθηκαν σαν ένα ιεραρχικό σύστημα. Προχωρώντας ιστορικά, στα μέσα του 17^{ου} αιώνα, οι δρόμοι στην Βρετανία παρουσιάζονταν παραμελημένοι και κρινόταν ως επιτακτική η ανάγκη για επισκευή αυτών. Συμπερασματικά, η χρήση των δρόμων άλλαξε ανά τους αιώνες, και περισσότερο άλλαξε τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο στην οποία ζούμε (Woolley, 2003).

Σήμερα, οι δρόμοι με αυξημένη κίνηση χρησιμοποιούνται από τους ανθρώπους μόνο όταν χρειάζεται να διεκπεραιώσουν κάποιες δουλειές. Από την άλλη, οι κάτοικοι οι οποίοι ζούσαν σε κατοικίες των οποίων οι δρόμοι είχανε λίγη κίνηση, παρουσιάζονταν πιο κοινωνικοί ως προς τους γείτονές τους, ενώ ήτανε ενήμεροι για λεπτομέρειες σχετικά με το περιβάλλον του εκάστοτε δρόμου (Woolley, 2003).

Εικόνα 3.7: 7th Avenue-Times Square(Νέα Υόρκη)

Πηγή : www.pps.org/

3.2 Ιστορική εξέλιξη

3.2.1 Από την αρχαιότητα έως την Αναγέννηση

Όσον αφορά την περίοδο της Αρχαιότητας, ως αρχέγονος τόπος δημόσιου χώρου, χαρακτηρίζεται η Αρχαία Αγορά. Στην Αρχαία Αγορά, της οποίας η ύπαρξη τοποθετείται χρονολογικά στα 479-36 π.Χ , δηλαδή στα Κλασικά χρόνια, ο πολίτης συμμετείχε στη δημόσια ζωή μέσα από την ομιλία και την πράξη του. Η Αρχαία Αγορά δεν ήταν απλά ένα στοιχείο-κέντρο του αστικού ιστού, αλλά αποτελούσε συνάμα και το σύμβολο της δημοκρατίας. Η πόλη της Αθήνας δημιουργήθηκε γύρω από την Αρχαία Αγορά. Ο υπαίθριος χώρος όπου χωροθετούνταν η αγορά, αποτελούσε το μοναδικό σχεδιασμένο τμήμα της πόλης, τα όρια του οποίου γίνονταν σαφή εξαιτίας των δημόσιων κτιρίων που το περιέβαλαν. Η πρώτη μορφή της Κλασικής Πλατείας είναι η Αρχαία Ελληνική Αγορά μαζί με το Ρωμαϊκό Forum .Η

βασική λειτουργία της Αγοράς αφορούσε αρχικά τη συνάθροιση πολιτών για κοινωνική επαφή και δημόσιες υποθέσεις. Ωστόσο, η Αγορά ήταν το κέντρο της Πολιτικής και Διοικητικής εξουσίας και γενικότερα της Κοινωνικής και Πολιτικής ζωής (Benevolo, 1997).

Εικόνα 3.8: Η αρχαία αγορά της Αθήνας

Πηγή: <http://www.archaiologia.gr/>

Η Αγορά αποτελούσε έναν τόπο κοινωνικής αλληλεπίδρασης και συγχρωτισμού μελών της κοινωνίας. Αντίστοιχα παραδείγματα, ήταν το Forum της Ρωμαϊκής Πόλης το οποίο αντιστοιχούσε στην Αγορά των ελληνικών πόλεων. Αποτελεί έναν δημόσιο χώρο συναναστροφής και χωροθετείται σε ιδιαίτερα κεντρικό σημείο της πόλης, στην διασταύρωση των κυριότερων αρτηριών αυτής. Το Ρωμαϊκό Forum συγκροτείται από δημόσια κτίρια με μνημειακό χαρακτήρα, ενώ φιλοξενεί και λειτουργίες πολιτικού, θρησκευτικού, εμπορικού και διοικητικού χαρακτήρα, και έτσι δημιουργείται ένα είδος κοινωνικού και πολιτιστικού κέντρου. Η κεντρική θέση τόσο της Αρχαίας αγοράς όσο και του Ρωμαϊκού Forum αποδεικνύουν τη μεγάλη σημασία που είχε ο δημόσιος χώρος και η δημόσια ζωή (Benevolo, 1997).

Εικόνα 3.9: Η ρωμαϊκή αγορά (Forum Romanum)

Πηγή: <http://www.archaiologia.gr/>

Στην Αρχαία Ρώμη όπως και στην Αθήνα, τα πάρκα και οι κήποι ήταν μικρού μεγέθους εκτός από ορισμένους διακοσμητικούς κήπους όπως το Πομπηίο στο

Πεδίον του Άρεως. Εντούτοις η Ρώμη περιβαλλόταν από πάρκα ιδιωτικών επαύλεων που έκαναν μια πλούσια πράσινη ζώνη (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Προχωρώντας στη Μεσαιωνική πόλη, στις αρχές του πρώιμου Μεσαίωνα, η πόλη χαρακτηρίζεται από την έλλειψη κεντρικού δημοσίου χώρου. Συγκεκριμένα, είναι περιβεβλημένη από τείχη ύψους μέχρι και 14μ., κτισμένη σε υψώματα, πυκνοκατοικημένη, με στενούς δρόμους και περιορισμένες δυνατότητες εγκατάστασης ιδιωτικών ή δημοσίων κήπων. Παράλληλα, οι Μεσαιωνικές πόλεις αποτελούν αστικά τοπία με χαρακτηριστική ιδιαιτερότητα την έλλειψη πρασίνου, εκτός από τους μοναστηριακούς κήπους γύρω από την πόλη και τις αυλές των αβαείων και των κάστρων με τον αυστηρά χρηστικό χαρακτήρα (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Η συγκεκριμένη πόλη διαιρείται ανάλογα με τη σύνθεση των επαγγελματιών. Έτσι, δημιουργείται ένας χώρος ομοιογενής όσον αφορά το χώρο που καταλαμβάνει η κάθε μία επαγγελματική ομάδα. Κατά τον 12^ο αιώνα, εμφανίζεται ο καθεδρικός ναός. Ο χώρος του καθεδρικού ναού εκφράζει μία μορφή εκπροσώπησης και ενοποίησης μεταξύ των πολιτών. Μετά τον 12^ο αιώνα, εμφανίζεται στην πόλη ένας οργανωμένος δημόσιος χώρος, ο οποίος αποτελεί το χώρο της πλατείας και χωροθετείται κεντρικά της πόλης. Στην πλατεία χωροθετούνται το δημαρχείο και η αγορά, και βρίσκονται συχνά κοντά στο Καθεδρικό ναό. Έτσι, στον δημόσιο χώρο της μεσαιωνικής πόλης, συντελούνται πολλές λειτουργίες, εκπροσωπούνται πολιτικά τα περισσότερα επαγγέλματα τα οποία και μάχονται μεταξύ τους για την εξουσία, συγκεντρώνονται οι αποφάσεις, ενώ παράλληλα λαμβάνει χώρα και η εμπορική διαδικασία (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Όσον αφορά την πρόσβαση των πολιτών στο δημόσιο χώρο της Μεσαιωνικής πόλης, αυτή αφορά ταξικό προνόμιο αφού υπάρχει εκπροσώπηση όλων των επαγγελματικών κλάδων. Εδώ παρατηρείται και η ειδοποιός διαφορά μεταξύ της Μεσαιωνικής πόλης και του κεντρικού δημόσιου χώρου-την Αγορά της αρχαίας Ελλάδας. Η διαφορά αυτή έγκειται στο ότι στην αγορά ο πολίτης δεν εκπροσωπείται αλλά είναι ο ίδιος παρών στις δημόσιες λειτουργίες (Mumford, 1961).

Στην Αναγεννησιακή περίοδο (14^{ος} αιώνας), η πόλη χαρακτηρίζεται από την αποτίναξη των θεοκρατικών αντιλήψεων του Μεσαίωνα. Αυτή η νέα ανθρωποκεντρική αντίληψη του κόσμου, συμβάλλει στην ανάπτυξη των φυσικών

επιστημών, στη μελέτη της φύσης και του ανθρώπου και τη στροφή προς τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό. Παράλληλα, οι αρχιτέκτονες-πολεοδόμοι της Αναγέννησης, δίνουν σημασία στην υγιεινή οργάνωση του αστικού χώρου, ενώ είναι η πρώτη φορά που εισάγεται η αντίληψη για την αισθητική εικόνα της πόλης (Νικολαΐδου, 1993).

Εικόνα3.10: Η αναγεννησιακή πόλη της Φλωρεντίας

Πηγή: <http://el.wikipedia.org/>

Επιπρόσθετα, εμφανίζεται και η αλλαγή αντίληψης του τοπίου, από τον κλειστό και συμβολικό χώρο στον απεριόριστο. Επίλεκτες τοποθεσίες, σε πλαγιές για κλιματολογικούς λόγους και για τη θέα, οδηγούσαν σε νέες απολαύσεις, προεκτείνοντας το σπίτι στον ελεύθερο χώρο (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Με όλα τα παραπάνω, γίνεται εύκολα κατανοητό ότι ο δημόσιος χώρος που σχεδιάζεται, καταλαμβάνει κεντρική θέση μέσα στο αστικό τοπίο. Εφόσον ο δημόσιος χώρος χωροθετείται σε κεντρικό σημείο, η πόλη αναπτύσσεται ακτινωτά, οδηγώντας όλα τα βλέμματα στο κέντρο, δηλαδή στην κεντρική πλατεία. Οι πλατείες οι οποίες προϋπάρχουν από την εποχή του Μεσαίωνα, διατηρούνται στον αστικό ιστό και συνεχίζουν να φιλοξενούν κοινωνικές, θρησκευτικές και εμπορικές δραστηριότητες της καθημερινότητας. Η καινοτομία όμως στον δημόσιο χώρο είναι ότι ο δημόσιος χώρος μετατρέπεται από χώρος κοινωνικής επαφής σε χώρο θεατρικότητας και ψευδαισθήσεων (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Προχωρώντας χρονικά (μέσα 16^{ου} έως και 18^{ου} αιώνα) στην περίοδο του Μπαρόκ, οι δημόσιοι χώροι της πόλης (δρόμος, κεντρική πλατεία, πάρκο) αποτελούν ενιαίο οργανικό σύνολο μαζί με τα παλάτια και τις εκκλησίες, δίνοντας έτσι μία νέα διάσταση στην οργάνωση του αστικού χώρου (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

3.2.2 Από τον 18 αιώνα έως τον 21^ο αιώνα

Οι ευρωπαϊκές πόλεις την περίοδο του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα, χαρακτηρίζονται από σημαντικές μεταβολές (κοινωνικές και οικονομικές), οι οποίες ανατρέπουν αντιλήψεις του παρελθόντος. Αυτές οι ανατροπές και οι αλλαγές έχουν αντίκτυπο στις αρχιτεκτονικές μορφές και στην πολεοδομία. Συνεπώς, αυτή η ανατρεπτική και σύγχρονη νοοτροπία αλλάζει και την αστική μορφή η οποία αρχίζει να ξεφεύγει από συμβολισμούς και κοσμολογικές αντιλήψεις. Στις μεγάλες πόλεις της Γαλλίας εμφανίζονται οι δημόσιοι κήποι, πολλαπλασιάζονται οι προορισμοί για το κοινό χώροι, οι αυλές και οι πλατείες (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Ο 18^{ος} αιώνας αποτελεί μια εποχή σημαντικών μεταβολών όσον αφορά τους δημόσιους χώρους και τη δημόσια ζωή, ειδικά στις μεγάλες πόλεις. Ένα παράδειγμα μεγάλων πόλεων είναι το Λονδίνο και το Παρίσι. Αυτές οι δύο πόλεις κατά τον 18^ο αιώνα αλλάζουν όσον αφορά τη δομή του αστικού ιστού, αλλά και τη δομή του πληθυσμού τους. Συνεπώς, λόγω των πληθυσμιακών αλλαγών, γίνονται και σημαντικές αλλαγές στη δημόσια ζωή και στο δημόσιο χώρο. Τέτοιου είδους αλλαγές παρατηρούνται στην ελευθερία με την οποία το πλήθος συναθροιζόταν. Η ελευθερία περιοριζόταν και η συνάθροιση γινόταν σε πιο εξειδικευμένους χώρους, όπως καφεενεία και άλση περιπάτου. Παράλληλα, το εμπόριο απομακρύνεται σιγά σιγά από τις πλατείες, αποτελώντας ένα σημαντικό βήμα για την εξέλιξη της σχέσης μεταξύ του δημόσιου χώρου και της δημόσιας ζωής. Συμπερασματικά, η πόλη του 18^{ου} αιώνα χαρακτηρίζεται από ελάττωση της δημόσιας ζωής με την «παραδοσιακή» της μορφή εντός του δρόμου και της πλατείας (Sennet, 1999).

Σχήμα 3.1: Ιταλία -18^{ος} αιώνας η πυραμίδα του Γαίου Κέστιου

Πηγή: <http://www.romeingreek.eu/>

Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα γίνονται πολλές και σημαντικές αλλαγές όσον αφορά στον τομέα των γνώσεων και συγκεκριμένα των τεχνολογικών γνώσεων οι οποίες οδηγούν στην Βιομηχανική επανάσταση της οποίας εκπρόσωπος είναι η Μ. Βρετανία και η οποία ξεκινά στα τέλη του 18^{ου} αιώνα. Το φαινόμενο της Βιομηχανικής Επανάστασης διαδίδεται και στην Ευρώπη αλλά και στην Βόρεια Αμερική, καθορίζοντας τις δομές και την εξέλιξη των αστικών κέντρων (Sennet,1999).

Κατά τον 19^ο αιώνα έχουμε επίσης την εμφάνιση του κινήματος της Μνημειακής πόλης το οποίο ανέδειξε τη σχέση μεταξύ αστικού τοπίου και εξουσίας και η οποία αποτελούσε πάντα το υπόβαθρο της αστικής ανάπτυξης και της δημόσιας αρχιτεκτονικής. Οι χώροι της Μνημειακής πόλης είναι οι χώροι του βασιλείου, των πολιτών και του δημοσίου, οι τόποι της επιβλητικής δημόσιας αρχιτεκτονικής, των κινήματων και των συγκεντρώσεων. Παράλληλα, αυτοί οι χώροι είναι και οι χώροι στους οποίους μπορούν «ξένα» μεταξύ τους πληθυσμιακά κομμάτια να αναμιγνύονται, κάτι το οποίο δεν επέτρεπαν οι πολυσύχναστοι δρόμοι και οι στενοί χώροι της Αναγέννησης και του Μεσαίωνα. Έτσι, δημιουργήθηκαν δίκτυα μεγάλων λεωφόρων, οι οποίες λεωφόροι έγιναν χώροι επαφών και συναντήσεων (Stevenson, 2007).

Τότε είναι που αρχίζει να αλλάζει η έννοια της συνάντησης και της συνάθροισης των ατόμων. «Οι ανθρώπινες συναθροίσεις δεν είχαν παρουσιάσει ποτέ μέχρι τότε μια όψη τόσο επιθετική και χαώδη. Η συγκέντρωση των ανθρώπων σε τόσο περιορισμένους και ανθυγιεινούς χώρους είναι πρωτοφανής στην ιστορία των πόλεων» (Ροδολάκης,1997).

Με την μετακίνηση του πληθυσμού στις πόλεις και τη δημιουργία εργατικών συνοικιών άρχισαν τα προβλήματα έλλειψης υποδομών, κοινωνικών ανισοτήτων και εξαθλίωσης της ανθρώπινης ζωής. Επομένως, όσον αφορά τη δημόσια ζωή, ο άνθρωπος-εργαζόμενος αρχίζει να απομακρύνεται από αυτή και να απομονώνεται στην ασφάλεια του σπιτιού του, λόγω των εξαντλητικών ωρών δουλειάς και των σκληρών συνθηκών διαβίωσης (Mumford, 1961).

Παράλληλα, αρχίζει να αλλάζει και η εικόνα του δημόσιου υπαίθριου χώρου, ο οποίος ενώ πιο πριν φιλοξενούσε τις εμπορικές δραστηριότητες, αυτές άρχισαν να μεταφέρονται σε προστατευμένους εσωτερικούς χώρους, μεταφέροντας έτσι και σημαντικό μέρος της δημόσιας ζωής. Αυτό σε συνδυασμό με την ύπαρξη «ξένων» μεταξύ των ανθρώπων συντελούν στον περιορισμό των δημόσιων χώρων της πόλης ως φορέων δημόσιας ζωής. Είναι η πρώτη φορά που ο αστικός δημόσιος χώρος παύει να είναι ο αποκλειστικός φορέας της δημόσιας ζωής. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο δημόσιος αστικός χώρος μένει κενός, αλλά ότι μεταβάλλεται ο τρόπος με τον οποίο ο άνθρωπος τον βιώνει, δηλαδή ο άνθρωπος πλέον δεν συμμετέχει ενεργά στις κοινωνικές διαδικασίες, αλλά κρατάει μια στάση αποστασιοποίησης και «άμυνας» (Δανιήλ, 2007).

Από την άλλη, ο 18^{ος} αιώνας χαρακτηρίζεται από την επιστροφή του ενδιαφέροντος για τη φύση, ενώ ο 19^{ος} αιώνας σηματοδοτεί μια εποχή όπου οι αστικοί υπαίθριοι χώροι αυξήθηκαν και αναπτύχθηκαν. Με τη βιομηχανική επανάσταση και τη διόγκωση των πόλεων, οι κρατικές ενέργειες δεν έδωσαν μόνο κείμενα για μια «ιδανική πόλη», αλλά και μεγάλα πολεοδομικά έργα. Ένα σημαντικό έργο που έγινε ήταν η αναδιαμόρφωση των δασών γύρω από το Παρίσι σε ένα ρομαντικό σύστημα πάρκων (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Εικόνα 3.11: Παρίσι 19^{ος} αιώνας

Πηγή: <http://texnis-egkwmiio.blogspot.gr/>

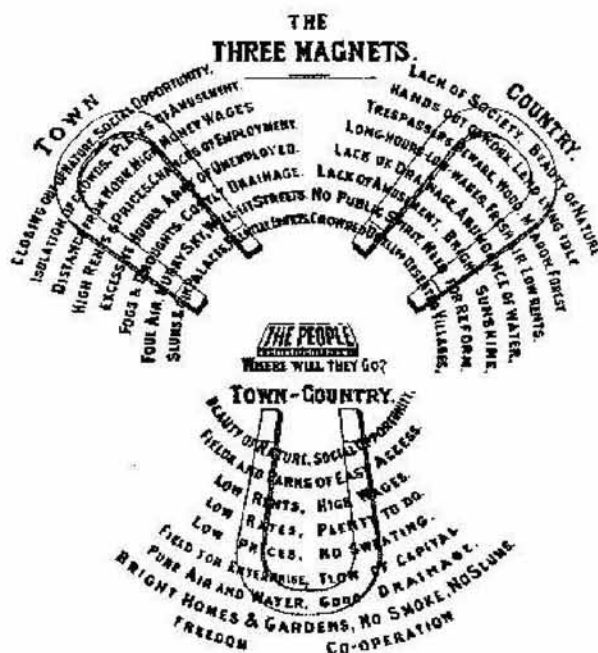
Παρόλα αυτά όμως, η θεωρία των δημόσιων χώρων η οποία αναπτύχθηκε στα τέλη του 19^{ου} και αρχές του 20^{ου} αιώνα, θέλει τους συγκεκριμένους χώρους να είναι προσεκτικά σχεδιασμένοι, και να εξελίσσονται παράλληλα με την πόλη, να συντηρούνται από τους δημόσιους πόρους και να αντικατοπτρίζουν το πολιτιστικό επίπεδο, να καλύπτουν τις ανάγκες των πολιτών και να δημιουργούν ένα ευχάριστο περιβάλλον ξεκούρασης και αναψυχής. Έτσι, γεννήθηκαν τα εξής κινήματα: το «City beautiful» και η «Κηπούπολη». Το κίνημα του «City beautiful» του 19^{ου} αιώνα είχε τις ρίζες του στις λεωφόρους και τους περιπάτους του 19^{ου} αιώνα από τις μεγάλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Η ανακατασκευή του Haussmann στο Παρίσι του Ναπολέοντα ΙΙΙ και η ταυτόχρονη κατασκευή του Ringstrasse της Βιέννης ήταν τα κλασικά μοντέλα του κινήματος (Hall, 2002). Όσον αφορά την ιδέα της Κηπούπολης η οποία δημιουργήθηκε από τον Ebenezer Howard, αυτή αποτελεί ένα συγκεκριμένο μοντέλο πολεοδομικού σχεδιασμού, ενώ είναι περισσότερο μία έννοια βασισμένη στη φαντασία. Ειδικότερα, το 1898 ο σοσιαλιστής Ebenezer Howard (1850-1928) σχεδίασε την Κηπούπολη- ένα από τα τελευταία και σημαντικότερα ουτοπικά μοντέλα που καταφάνηκαν τον 19^ο αιώνα. Ο Howard σχεδιάζει την Κηπούπολη ως ένα καταφύγιο από τον αποξενωτικό χαρακτήρα της μεγάλης πόλης και μία αμοιβή για τις ανεπάρκειες της αγροτικής ζωής (Choay, 1989).

Εικόνα 3.12: Το κίνημα του City Beautiful (Δεξιά το κτίριο διοίκησης στο Σικάγο 1893)

Πηγή: <http://science.howstuffworks.com/>

Σχήμα 3.2:Οι τρεις μαγνήτες του Howard

Πηγή: www.architectureandurbanism.gr

Τα νέα αστικά τοπία ακολουθούνε σήμερα μία κοινή κατεύθυνση, η οποία αποτελεί την ενθάρρυνση σε μεγαλύτερη ποικιλομορφία, σε παλιές και σε νέες μορφές, στο δικαίωμα της δημοκρατικής χρήσης του δημόσιου χώρου αλλά και στο βίωμα του ελεύθερου χώρου (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Η σύγχρονη εποχή χαρακτηρίζεται ως η αναζήτηση ενός πλαισίου ευχάριστης ζωής για τον άνθρωπο. Οι ελεύθεροι χώροι αρχίζουν να διαμορφώνονται αλλά και να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ποιότητά τους μετά τη δεκαετία του 1960. Αυτή η στροφή στην ποιότητα και αναζήτηση ελεύθερων χώρων, ξεκίνησε στη Βόρεια Ευρώπη και στις ΗΠΑ. Στόχος είναι να γίνουν πιο ευχάριστοι, προσιτοί και κοντινοί οι υπαίθριοι χώροι για τους πολίτες (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Έπειτα, γύρω στο 1970 παρατηρείται έντονα η αναζήτηση ελεύθερων χώρων ποιότητας σε γαλλικές πόλεις. Εκείνη την περίοδο αρχίζει να δίνεται περισσότερο έμφαση στην αισθητική πλευρά των υπαίθριων χώρων μέσω της ενσωμάτωσης της τέχνης εντός αυτών των χώρων (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1997).

Από την άλλη, τα πάρκα του 21^{ου} αιώνα για πολλούς ανθρώπους στην πόλη παρουσιάζονται σαν χώροι οι οποίοι εμφανίζουν πολλά κοινά με τους αυθεντικούς κήπους όπως επίσης και χώροι όπου η επικοινωνία με τη φύση έχει μια μεταφυσική –

πνευματική κατεύθυνση, ακόμη και μόνο στα επίπεδα του υποσυνείδητου. Αυτό σημαίνει ότι τα δημόσια πάρκα έχουν περιγραφεί σαν χώροι οι οποίοι υπάρχουν για τη συνάντηση μεταξύ «ξένων» ανθρώπων, αλλά και (μέσα σε ένα πολεοδομικό πλαίσιο) αποτελούν τους χώρους όπου τα άτομα διατηρούν την ιδιαιτερότητά τους και χάνονται στην ανωνυμία του πλήθους. Παρόλα αυτά, οι γυναίκες, οι μειονοτικές ομάδες αλλά και άλλες κοινωνικές ομάδες όπως ηλικιωμένοι και παιδιά αισθάνονται αποκλεισμένοι από τα δασωμένα και απομονωμένα πάρκα λόγω του φόβου μιας επικείμενης επίθεσης από άλλες περιθωριοποιημένες ομάδες ανθρώπων (Thompson, 2002).

3.3 Περίληψη και συμπεράσματα

Οι πρωταρχικοί τύποι των δημόσιων υπαίθριων χώρων διακρίνονται σε χώρους πρασίνου(κήποι και πάρκα), σε πλατείες και σε δρόμους-πεζοδρόμους. Οι χώροι πρασίνου εισήγαγαν την ιδέα της εξοχής εντός των πόλεων έχοντας εκτός απο περιβαλλοντικά και ψυχολογικά οφέλη. Παράλληλα, οι πλατείες με τη σημερινή μορφή τους παραπέμπουν σε πλατείες του δυτικού μεσαίωνα, ενώ χρησιμοποιούνται για τις συναντήσεις μεταξύ των ανθρώπων αλλά και για πολιτικούς λόγους(κυρίως οι πλατείες του 20^{ου} αιώνα), ενώ σε όλη την ιστορική τους εξέλιξη οι πλατείες λειτούργησαν ως ανοιχτές και μόνιμες αγορές. Εκεί γίνονταν επίσης θρησκευτικές και πολιτικές τελετές, γιορτές αλλά και εκτελέσεις. Οι πλατείες περιβάλλονται από δρόμους και κτίρια, με τους δρόμους να αποτελούν εκείνα τα στοιχεία του αστικού χώρου τα οποία να επιτρέπουν την προσπέλαση των μέσων μεταφοράς αλλά και των πεζών. Από την ιστορική εξέλιξη των δημόσιων υπαίθριων χώρων παρατηρείται ότι ο ρόλος τους θεωρούνταν πολύ σημαντικός για την κοινωνία της εκάστοτε περιόδου. Οι σημαντικές αλλαγές στους δημόσιους υπαίθριους χώρους έρχονται τον 17^ο και 18^ο αιώνα, τότε που παρατηρείται απομάκρυνση του εμπορίου από αυτούς τους χώρους. Τον 21^ο αιώνα από την άλλη, παρατηρείται ότι τα δημόσια πάρκα περιγράφονται σαν χώροι συνάντησης μεταξύ «ξένων» ανθρώπων. Ειδικότερα, σήμερα αναλύεται σε έντονο βαθμό η πλευρά των δημόσιων υπαίθριων χώρων ως περιβάλλοντα στα οποία παρατηρούνται διάφορες μορφές κοινωνικοποίησης, όπως η παθητική αλληλεπίδραση, η ενεργητική αλληλεπίδραση, ο κοινωνικός αποκλεισμός, οι πολιτιστικές δραστηριότητες αλλά και οι κοινωνικές διεκδικήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

4.1 Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος ως χώρος παθητικής αλληλεπίδρασης

Οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι αποτελούν χώρους οι οποίοι είναι σχεδιασμένοι για την κάλυψη των ανθρωπίνων αναγκών αλλά και την κοινωνικοποίηση των ατόμων μέσα σε αυτούς. Τα άτομα επιζητούν μέσα από αυτούς τους χώρους τη χαλάρωση, την άνεση και την κοινωνικοποίηση. Είναι πολύ σημαντικό λοιπόν αυτοί οι χώροι να είναι σχεδιασμένοι κατάλληλα για να μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους ανθρώπους για τους παραπάνω λόγους. Οι χώροι αυτοί, όσον αφορά την κοινωνική χρήση τους, χρησιμοποιούνται από τους ανθρώπους ως τόποι συνάντησης, αναψυχής, παιχνιδιού, φυσικής άσκησης, πολιτιστικών εκδηλώσεων αλλά και ως χώροι αποκλεισμού και διεκδίκησης.

Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος, φιλοξενεί εντός του κοινωνικές αλληλεπιδράσεις όπως την παθητική αλληλεπίδραση. Με τη συγκεκριμένη έννοια εννοούμε την παρατήρηση, την χαλάρωση, την συνάντηση με φίλους και γνωστούς, δηλαδή την ανάγκη των ανθρώπων για να νιώσουνε κομμάτι του περιβάλλοντός τους χωρίς να χρειαστεί να λάβουνε ενεργά μέρος σε αυτό, αρκούμενοι στην παρατήρηση και την οπτική απόλαυση. Αυτή η ανάγκη, έχει τις ρίζες της στις μικρές κοινωνίες των περασμένων ετών, ενώ είναι ιδιαίτερα εμπεδωμένη στην ευρωπαϊκή κουλτούρα (Καρούτσου, 2010).

Εικόνα 4.1: Παθητικές δραστηριότητες εντός των πάρκων και των πλατειών(Δεξιά:Piazza del Campo-Sienna ,Αριστερά: Vondelpark-Amsterdam)

Πηγή: www.pps.org/

Για να επιτευχθούν όλα τα παραπάνω θα πρέπει ο δημόσιος υπαίθριος χώρος να προσφέρει άνεση. Η άνεση όμως δεν είναι αυτονόητη σε κάθε υπαίθριο χώρο. Για να επιτευχθεί, θα πρέπει ο χώρος να είναι εύχρηστος. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να υπάρχει χώρος στον οποίο να μπορούν οι χρήστες του χώρου να κάθονται και κατ'επέκταση να ξεκουράζονται, να παρατηρούν, να χαλαρώνουν, και γενικότερα να εκπληρώνουν αυτό που αποκαλούμε παθητική ψυχαγωγία. Παράλληλα, είναι σημαντικό να υπάρχει μία ποικιλία επιλογών όσον αφορά τα καθίσματα, δηλαδή να μπορεί ο χρήστης να καθίσει κάτω από σκιά, ή στον ήλιο, μαζί με άλλα άτομα ή μόνος του. Καθίσματα τα οποία χρησιμοποιούνται από τα άτομα στους υπαίθριους χώρους μπορεί να είναι τα παγκάκια, τα περβάζια αλλά και τα πεζούλια (Whyte, 2001).

**Εικόνα 4.2: Τα καθίσματα αποτελούν σημαντικά στοιχεία
των πάρκων και των πλατειών(ECHO Center Lake Champlain
Burlington)**

Πηγή: www.pps.org/

Τα μικρά πάρκα τα οποία είναι κλεισμένα από τρεις μεριές, κάνουν τα άτομα να αισθάνονται άνετα από φυσικής και ψυχολογικής άποψης. Τα στοιχεία του περιβάλλοντος τα οποία βοηθάνε στην χαλάρωση και την ξεκούραση είναι τα δέντρα, καθώς τα άτομα που χρησιμοποιούν τον χώρο μπορούν να κάθονται από κάτω και να χαλαρώνουν. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο το οποίο βοηθάει ιδιαίτερα στη χαλάρωση και στην ξεκούραση των ανθρώπων είναι το υγρό στοιχείο, όπως ένα συντριβάνι ή μια λίμνη (Whyte, 2001).

Συνεπώς, οι χώροι στους οποίους κυριαρχούν τα στοιχεία της φύσης συνδέονται με τους χώρους πρασίνου, αποτελώντας έτσι χώρους για χαλάρωση, στοχασμό και πνευματική αναζήτηση αναπτύσσοντας συναισθήματα ελευθερίας και ανεξαρτησίας

σε σχέση με το σύνολο της πόλης, το εργασιακό αλλά και το οικιστικό περιβάλλον (Γλαντζή και Ράμφου, 2012).

Ένας σημαντικός επίσης παράγοντας για τους δημόσιους υπαίθριους χώρους και την παθητική αλληλεπίδραση που λαμβάνει χώρα εκεί είναι και οι χώροι τους οποίους μπορούν να χρησιμοποιούν τα άτομα για στάση. Συγκεκριμένα, οι εγκαταλελειμμένοι και άδεια χώροι στους οποίους δεν παρατηρούνται παγκάκια, κολώνες, φυτά και δέντρα, δεν χρησιμεύουν για στάση. Οι «καλές» πόλεις για μόνιμη εγκατάσταση παρουσιάζουνε μία ποικιλία από στηρίγματα στους εξωτερικούς τους χώρους (Gehl, 2011).

Συνεπώς, η ποιότητα του εξωτερικού περιβάλλοντος μπορεί να βελτιωθεί σε μία περιοχή με απλά μέσα, όπως με τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων ευκαιριών για καθίσματα. Μόνο όταν δίνονται τέτοιου είδους ευκαιρίες για κάποιον να καθίσει στους εξωτερικούς χώρους, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο χώρος και να μην προσπεραστεί από τους περαστικούς. Ωστόσο, σημαντικός παράγοντας στη δημιουργία χώρων καθίσματος είναι ο προσανατολισμός και η θέα. Ειδικότερα, όταν τα άτομα επιλέγουν να καθίσουν σε ένα δημόσιο χώρο, αυτό συμβαίνει συνήθως για να απολαύσουν τις ευκαιρίες που αυτοί οι χώροι προσφέρουν, δηλαδή τη θέα και την κίνηση (Gehl, 2011).

4.2 Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος ως χώρος κοινωνικής συνοχής

4.2.1 Ενεργητικές αλληλεπιδράσεις στον δημόσιο υπαίθριο χώρο

Κάποια άτομα συμμετέχουν στον δημόσιο υπαίθριο χώρο παθητικά, ενώ άλλοι προτιμούν να συμμετέχουν ενεργά είτε συναναστρεφόμενοι με άλλους ανθρώπους μέσω της κοινωνικοποίησης, είτε μέσω παιχνιδιού (για τα παιδιά), είτε μέσω της φυσικής άσκησης στο χώρο. Όλα τα παραπάνω αφορούν στη συνεκτικότητα του κοινωνικού συνόλου καθώς αν αυτή δεν υφίσταται, οι ενεργητικές δραστηριότητες δεν μπορούν να λάβουν χώρα εκεί. Ειδικότερα, τέτοιες δραστηριότητες προσφέρουν στους ανθρώπους ευκαιρίες με τις οποίες μπορούν να βελτιώσουν τα συναισθήματα ευημερίας τους, την αυτοπεποίθησή τους, την ικανότητα χαλάρωσης και την ανεξαρτησία τους.

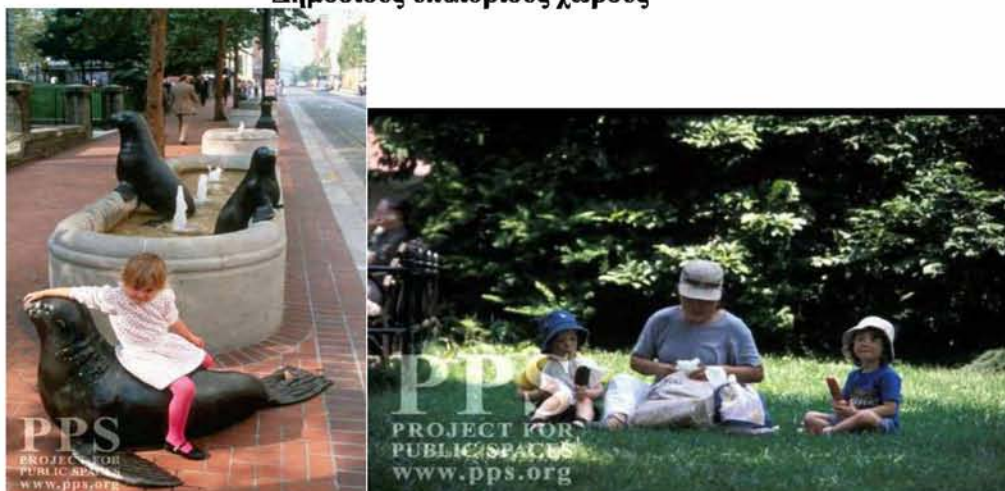
Εικόνα 4.3: Μεγάλο παιχνίδι σκάκι σε υπαίθριο χώρο στη Στοκχόλμη

Πηγή: www.pps.org/

Οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι αποτελούν χώρους κοινωνικών αλληλεπιδράσεων όλων των κοινωνικών ομάδων και στόχος τους είναι η συλλογική δράση. Μία συλλογική δράση η οποία λαμβάνει χώρα σε αυτούς τους χώρους και θεωρείται πολύ σημαντική, είναι το παιχνίδι των παιδιών. Η συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα διεκδικεί ένα κομμάτι χώρου εντός της πόλης, όπως είναι οι παιδικές χαρές και οι παιδότοποι, αλλά και οποιοσδήποτε άλλος υπαίθριος χώρος. Οι συγκεκριμένοι χώροι θεωρούνται πολύ σημαντικοί τόσο γιατί αποτελούν χώρους πρασίνου με όλα τα οφέλη που αυτοί προσφέρουν στη δομή και στη ζωή της πόλης, όπως τα περιβαλλοντικά, τα αισθητικά, τα οικονομικά όσο και γιατί επιτελούν σημαντικό έργο στη συναισθηματική, νοητική εξέλιξη και ωρίμανση των παιδιών ως χώροι δραστηριοποίησης και κοινωνικοποίησής τους (Γκουμπούλου, 2007).

**Εικόνα 4.4: Τα παιδιά και η παρουσία τους στους
Δημόσιους υπαίθριους χώρους**

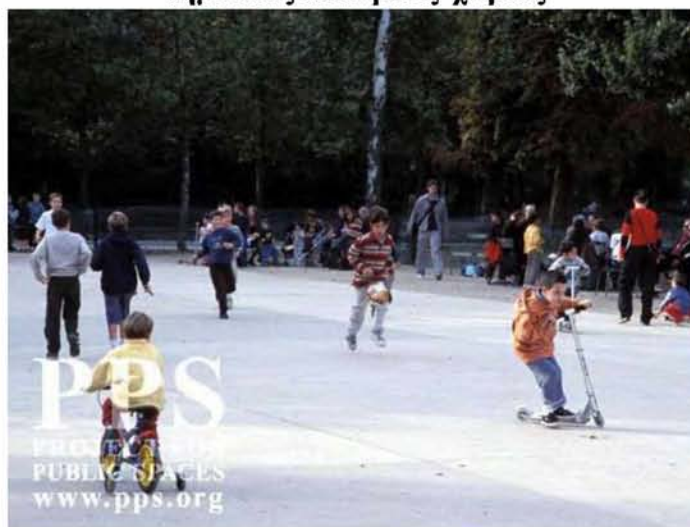

Πηγή: www.pps.org/

Τα παιδιά στις δυτικές κοινωνίες δεν είναι ελεύθερα να εξερευνήσουν το χώρο αλλά καθίστανται πολύ περιορισμένα από την κίνηση των αυτοκινήτων και το φόβο της βίας και των ναρκωτικών, σε αντίθεση με πιο παραδοσιακές κοινωνίες και αναπτυσσόμενες περιοχές όπου εκεί τα παιδιά έχουνε περισσότερα πλεονεκτήματα και καλύτερες συνθήκες όσον αφορά στη χρήση του χώρου για εξερεύνηση και παιχνίδι (Γκουμοπούλου,2007).

Έρευνες σχετικά με τις συμπεριφορές που αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια δραστηριοτήτων σε χώρους παιχνιδιών και στο ευρύτερο περιβάλλον της γειτονιάς έδειξαν ότι στους χώρους παιχνιδιών αναπτύσσονται κυρίως νοητικού χαρακτήρα δραστηριότητες/συμπεριφορές απ'ότι στους υπόλοιπους χώρους της γειτονιάς όπου παρατηρείται υψηλότερος βαθμός κοινωνικής συμπεριφοράς. Παρ'όλα αυτά η γοητεία και το μυστήριο που χαρίζει στα μάτια των παιδιών το παιχνίδι στους δρόμους της γειτονιάς είναι ακόμα ζωντανό και ο παιδικός αυτός «βιότοπος» συνεχίζει να λειτουργεί σε μικρότερης κλίμακας πόλεις (Γκουμοπούλου,2007).

Εικόνα 4.5: Το παιχνίδι των παιδιών στις γειτονιές και στους δημόσιους υπαίθριους χώρους

Πηγή: www.pps.org/

Το παιχνίδι αποτελεί μια εκούσια δραστηριότητα, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη των παιδιών, ενώ εμπεριέχει στοιχεία περιπέτειας, προσφέρει στο παιδί την ελευθερία της δράσης ενώ παράλληλα του δίνει την ευκαιρία να δημιουργήσει έναν φανταστικό κόσμο(Γαλάνη, 2011). Επίσης το παιχνίδι φαίνεται πως είναι σημαντικό για την κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών συμπεριλαμβανομένων των συνεργατικών ικανοτήτων, των διαπραγματευτικών ικανοτήτων, της αντιμετώπισης της

συναισθηματικής κρίσης, της διαχείρισης των συγκρούσεων και της ανάπτυξης των ηθικών κατανόησης. Το παιχνίδι κρίνεται εξίσου σημαντικό για την ανάπτυξη των γνωστικών ικανοτήτων όπως η γλώσσα και η αντιληπτική γλώσσα, ο πειραματισμός και η προβληματική της εξηγησιμότητας. Οι ερευνητές έχουν παρακολουθήσει πολλές διαφορετικές όψεις του παιχνιδιού των παιδιών, όπως την αλληλεπίδραση και την εναρμόνιση συζητώντας για το πώς τα παιδιά εξερευνούν το περιβάλλον με στόχο την κατανόηση αυτών των λειτουργιών. Αυτή η κατανόηση βοηθάει στο σχεδιασμό και την παροχή περιβάλλοντος για παιχνίδι, το οποίο σημαίνει πολλά για τα παιδιά. Από την άλλη, η στέρηση του παιχνιδιού, μπορεί να έχει αρνητικά αποτελέσματα στην ανάπτυξη των παιδιών (Woolley, 2003).

Κάποια παραδείγματα αρνητικών επιπτώσεων από τη στέρηση του παιχνιδιού στα παιδιά είναι τα εξής:

- Μειωμένα επίπεδα φυσικών ικανοτήτων
- Μειωμένη ικανότητα για την αντιμετώπιση αγχωτικών και τραυματικών καταστάσεων και γεγονότων.
- Μειωμένη ικανότητα στην αποτίμηση και τη διαχείριση του ρίσκου.
- Μειωμένες κοινωνικές ικανότητες, οι οποίες οδηγούν σε δυσκολίες στη διαπραγμάτευση κοινωνικών καταστάσεων, όπως της σύγκρουσης και της πολιτιστικής διαφοράς.

Παράλληλα, εκτός από τα παραπάνω, τίθενται και διάφορα πολεοδομικά θέματα, τα οποία περιορίζουν τις ευκαιρίες για παιχνίδι στο εξωτερικό περιβάλλον για πολλά παιδιά. Επομένως, οι προβληματισμοί που τίθενται είναι οι εξής:

- Το άγχος των γονιών για την ασφάλεια των παιδιών, όταν αυτά παίζουν έξω.
- Ο φόβος των γονιών για τους ξένους που μπορεί να πλησιάσουν τα παιδιά τους, την κίνηση των αυτοκινήτων, τα ναρκωτικά, η τρομοκράτηση και τα σκυλιά.
- Οι ανύπαρκτες εγκαταστάσεις παιχνιδιού ή οι επικίνδυνοι χώροι παιχνιδιού (Woolley, 2003).

Αναφορικά με τους χώρους παιχνιδιού, τα παιδιά εκτός από τα οργανωμένα μέρη για να παίζουν, χρειάζονται και εξωτερικούς χώρους έτσι ώστε να σχηματίζουν εικόνες για το περιβάλλον στο οποίο ζουν. Τέτοιους εξωτερικούς χώρους, αποτελούν οι δρόμοι και τα πεζοδρόμια. Ο λόγος για τον οποίο τα παιδιά επιλέγουν ως χώρο

παιχνιδιού τους δρόμους είναι αρχικά η εγγύτητα αυτών με την κατοικία των παιδιών, αλλά και η έλλειψη άλλων διαθέσιμων χώρων για παιχνίδι, καθώς επίσης και το περιορισμένο ωράριο της καθημερινότητας των παιδιών (Γαλάνη, 2011).

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, οι παιδότοποι έχουν διάφορες μορφές. Αποτελούν υπαίθριους ή κλειστούς χώρους, σε ιδιωτικό ή δημόσιο έδαφος, σε περιοχές κατοικίας στο κέντρο των πόλεων και σε αστικά πάρκα. Στον δημόσιο υπαίθριο χώρο ως παιδότοποι νοούνται οι πλατείες, τα πάρκα, οι ειδικά διαμορφωμένοι χώροι παιχνιδιού, οι παιδικές χαρές, οι αυλές των σχολείων και γενικά κάθε δημόσιος υπαίθριος χώρος της πόλης (Γαλάνη, 2011).

**Εικόνα 4.6: Παιδιά χρησιμοποιούν δημόσιους
υπαίθριους χώρους για παιχνίδι
(Millennium Park, Crown Fountain Chicago)**

Πηγή: www.pps.org/

Η άλλη μορφή ενεργητικής αλληλεπίδρασης, η φυσική άσκηση, περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως το ποδήλατο, το τζόκινγκ, το τρέξιμο και το περπάτημα. Αυτές οι δραστηριότητες λαμβάνουν χώρα στους υπαίθριους χώρους, όπως στους δρόμους, στους πεζόδρομους στους ποδηλατοδρόμους και στα πάρκα. Επομένως, οι πεζοδρομήσεις των οδών και η δημιουργία ποδηλατοδρόμων εντός του αστικού ιστού, αυξάνουν την ποιότητα του δημόσιου χώρου, γιατί συνδέονται με την αύξηση

του βιοτικού επιπέδου και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Έτσι, υιοθετώντας τη συνήθεια της φυσικής άσκησης, οι πολίτες γυμνάζουν το σώμα τους, επικοινωνούν με τους συνανθρώπους τους και το περιβάλλον, και διεκδικούν την αναβάθμιση της ποιότητας της καθημερινής τους ζωής (Αθανασοπούλου και Δραγουμάνος, 2011)

Παράλληλα, οι ευκαιρίες για συζήτηση με άλλους ανθρώπους επηρεάζουν σημαντικά την ποιότητα των εξωτερικών χώρων. Στις σχεδιασμένες πόλεις και στους υπαίθριους χώρους του αστικού ιστού, οι σχεδιαστές πρέπει να χωροθετούν παγκάκια τα οποία να επιτρέπουν περισσότερες επιλογές για συζήτηση μεταξύ αγνώστων (Gehl, 2011).

4.2.2 Πολιτιστικές εκδηλώσεις και καλλιτεχνικά δρώμενα στον δημόσιο υπαίθριο χώρο

Ο πολιτισμός και οι τέχνες στον δημόσιο υπαίθριο χώρο φαίνεται να έχουν θετικό αντίκτυπο επάνω σε αυτόν και να βοηθάνε ιδιαίτερα στην συνοχή του κοινωνικού συνόλου με την συμμετοχή τους σε αυτά. Με τη χρήση του χώρου από καλλιτέχνες, ο χώρος αυτομάτως αναβαθμίζεται, με αποτέλεσμα να μην δίνεται ευκαιρία σε περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες (έμποροι ναρκωτικών, χρήστες, μαφία) να καταλαμβάνουν το χώρο και να τον «γκετοποιούν».

**Εικόνα 4.7: Καλλιτεχνικά στοιχεία στον δημόσιο υπαίθριο χώρο
(δεξιά: Δημόσια τέχνη στη Ζυρίχη, αριστερά: Central Park New York City)**

Πηγή: www.pps.org/

Συγκεκριμένα, όταν μιλάμε για τέχνη στο δημόσιο χώρο μπορεί να μιλάμε για την παραδοσιακή προσέγγιση-συνύπαρξη τέχνης και αρχιτεκτονικής στον αστικό σχεδιασμό, μέσω της τοποθέτησης μνημείων και υπαίθριων γλυπτών σε δημόσιους χώρους. Από την άλλη όμως υπάρχει και η πλευρά αυτή της «δημόσιας τέχνης», η οποία αντλεί κάποιες σχεσιακές πρακτικές οι οποίες βασίζονται στη συνεργασία και

στην κοινωνική συμμετοχή. Η δημόσια τέχνη επομένως αποτελεί μία παρεμβατική, κοινοτική, διαλογική τέχνη η οποία βασίζεται εξολοκλήρου στην έρευνα και τη συνεργασία. Ο στόχος αυτής της μορφής τέχνης αποσκοπεί στην ευαισθητοποίηση του κοινού σε κοινωνικά θέματα, στη συμμετοχή κοινωνικών ομάδων, στη διεκπεραίωση των καλλιτεχνικών δημιουργιών και στην ενατένισή τους. Οι ομάδες αυτές των καλλιτεχνών έχουν ως στόχο τη σύνδεσή τους με το κοινωνικό σύνολο, προσπαθώντας να μεταβάλλουν την εικόνα, τις συνήθειες και τους κανόνες της πόλης με σκοπό τη διεύρυνση των δεσμών μεταξύ αυτών και του κοινού προωθώντας με αυτό τον τρόπο τη διαφορετική κατανόηση και χρήση του χώρου. Μέσα από τη δημόσια τέχνη και την αρχιτεκτονική επιχειρείται η καταγραφή του διαρκή κοινωνικού μετασχηματισμού της πόλης, και η σύγκρουση που υπάρχει μεταξύ του δημόσιου χώρου και της δημοκρατικής λειτουργίας του (Κανελλοπούλου, 2011).

Εικόνα 4.8: Street music- Καλλιτεχνικά δρώμενα σε δημόσιους υπαίθριους χώρους(δεξιά: Κοπεγχάγη, αριστερά: Washington Square Park New York City)

Πηγή: www.pps.org/

Μία ιστορική εξέλιξη όσον αφορά την τέχνη και τον αστικό χώρο δείχνει ότι μέσα στον 20^ο αιώνα συντελέστηκαν σημαντικές αλλαγές, μέσω των δράσεων των Καταστασιακών Διεθνών αλλά και άλλων καλλιτεχνικών τάσεων, όπως τα Χάπενινγκ. Οι αλλαγές αυτές όμως προετοιμάστηκαν από τα προγενέστερα καλλιτεχνικά κινήματα όπως ο Φουτουρισμός, ο Ντανταϊσμός και ο Σουρεαλισμός, τα οποία επιδίωξαν να βγάλουν τον θεατή από τον παθητικό ρόλο που είχε απέναντι στην τέχνη και τα έργα της, όπως επίσης και να συνδυάσουν την τέχνη με την πολιτική και τις κοινωνικές διεκδικήσεις. Παρόλα αυτά όμως απέτυχαν σε αυτή την προσπάθεια βλέποντας τα πράγματα από τη μία πλευρά μόνο. Γι'αυτό εμφανίστηκε το κίνημα των Καταστασιακών μέσω του οποίου επιχείρησαν να ενσωματώσουν την τέχνη στην καθημερινή ζωή και στην επαναστατικοποίησή της, ενώνοντας αυτή με

την πολιτική και την κοινωνία. Το συγκεκριμένο κίνημα ονομάστηκε Καταστασιακό, καθώς οι εκφραστές του αρνούσαν την εμπορευματοποίηση στραμμένοι στον πειραματισμό και στην καταστασιακή χρήση των έργων. Το όραμα αυτού του κινήματος ήταν η ανακατάληψη της πόλης με στόχο τη δημιουργία νέας, όπου οι ελεύθεροι χώροι θα είναι πιο ανθρώπινοι. Προχωρώντας σε μεταγενέστερα καλλιτεχνικά κινήματα τα οποία έδρασαν στον αστικό χώρο, έχουμε την εμφάνιση των τεχνών των δρόμων (street art), τα οποία είναι ταυτισμένα με την παρέμβαση στην καθημερινότητα της πόλης, ενταγμένα στο πλαίσιο της και υποκείμενα στις φθορές του περιβάλλοντος στο οποίο βρίσκονται (Σατόγλου,2011)

Παράλληλα, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις οι οποίες λαμβάνουν χώρα στους δημόσιους υπαίθριους χώρους, έχουν τις ρίζες τους στην Αρχαία Αθήνα και στα Ρωμαϊκά Forum. Συγκεκριμένα, ο διαδραστικός αρχαϊκός δημόσιος χώρος (Αγορά), συμπεριλαμβανομένης της Οδού των Παναθηναίων, χρησιμοποιούνταν για θεατρικές παραστάσεις, χορούς και παιχνίδια. Ωστόσο, προχωρώντας στη σημερινή εποχή παρατηρείται μία αποστασιοποίηση των ανθρώπων από τους δημόσιους χώρους γενικότερα, αλλά και όσον αφορά τις πολιτιστικές εκδηλώσεις (Γρηγοριάδου,2011).

4.3 Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος ως χώρος κοινωνικού αποκλεισμού και κοινωνικών διεκδικήσεων

Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος πέρα από δραστηριότητες που φιλοξενεί και από κοινωνικές συμπεριφορές, φιλοξενεί και συμπεριφορές αποκλεισμού και κοινωνικών και πολιτικών διεκδικήσεων. Οι χώροι στους οποίους απαντώνται οι κοινωνικές σχέσεις, γίνονται τόποι με συγκεκριμένη ποιότητα, οι οποίες παρουσιάζουν ουσιαστική και συμβολική σημασία για τους ανθρώπους. Η κοινωνική απομόνωση σημαίνει την απομόνωση από το συνηθισμένο, ενώ αποτελεί μία δραστήρια κοινωνική διαδικασία, ικανή να μεταβληθεί. Αυτό ενισχύει την έννοια μιας κατώτερης τάξης ανθρώπων, οι οποίοι είναι κάπως περιθωριοποιημένοι από τη συμμετοχή τους στην «φυσιολογική» κοινωνία. Πολλά από τα προβλήματα της κοινωνικής απομόνωσης που συναντούν τα άτομα παράγονται από τον τρόπο που οι κυβερνητικές αντιπροσωπεΐες διευθύνουν, αγνοώντας τις συνθήκες ζωής και τις κοινωνικές σχέσεις των ανθρώπων που ζουν σε μειονεκτικές γειτονιές. Επομένως σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων όπως αυτό της κοινωνικής απομόνωσης παίζει η πρόθεση

των κυβερνήσεων και των πολιτικών που υιοθετούν σχετικά με αυτό το πρόβλημα (Vrychea,2012).

Ανέκαθεν, οι μεγάλοι δημόσιοι χώροι χρησίμευαν ως χώροι- κόμβοι κοινωνικής συνοχής, φέρνοντας διαφορετικούς ανθρώπους μαζί. Παρόλα αυτά, οι περιθωριοποιημένοι δημόσιοι χώροι σπανίως συμμετέχουν σε οποιοδήποτε από αυτά. Αυτό συμβαίνει, καθώς οι συγκεκριμένοι χώροι δεν αποτελούν προτεραιότητα για τις τοπικές αρχές, όπως επίσης δεν βρίσκονται ούτε στους στόχους της πολιτικής νομιμότητας, του οικονομικού ανταγωνισμού και της κοινωνικής συνοχής της πόλης ή της εικόνας της και της εμπορευσιμότητάς της. Συγκεκριμένα, οι πιο ευάλωτες ομάδες στις περισσότερες πόλεις της Ευρώπης είναι οι φτωχοί, οι ηλικιωμένοι, τα παιδιά, οι γυναίκες, και αυτοί οι οποίοι ανήκουν σε εθνικές μειονότητες. Η τελευταία ευάλωτη ομάδα είναι εκτεθειμένη στον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού. Ο κοινωνικός αποκλεισμός οφείλεται σε διαφορετικές μορφές ευπάθειας. Αυτό σημαίνει ότι οποιοδήποτε χαρακτηριστικό καθιστά το άτομο ευάλωτο, μπορεί να ανοίξει τον δρόμο για κοινωνικό αποκλεισμό (Madanipour, 2013).

Εικόνα 4.9: Οι γυναίκες και οι ηλικιωμένοι στον δημόσιο υπαίθριο χώρο

Πηγή: www.pps.org/

Επιπρόσθετα, η εντατικότερη χρήση του δημόσιου χώρου ίσως γίνεται από τους νέους, ειδικά τους εφήβους. Αυτό σε συνδυασμό με κάποια προβληματικά περιστατικά, τα οποία δημιουργούνται από μία μειοψηφία ατόμων, καθιστά τους έφηβους ικανούς να κατηγορηθούν ότι δημιουργούν μία σειρά από προβλήματα σε αυτούς τους χώρους. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός κενού ασφαλείας για αυτούς που είναι ευάλωτοι, και ειδικότερα τους ηλικιωμένους και τα παιδιά, φαινόμενο το οποίο παρατηρείται σχεδόν σε όλες τις γειτονιές οι οποίες μελετώνται. Ο κοινωνικός αποκλεισμός όμως, δεν απευθύνεται μόνο στις ευάλωτες ομάδες που

προαναφέρθηκαν, αλλά αφορά και ομάδες ατόμων όπως τους Ρομά, τους μετανάστες και τους άστεγους (Madanipour, 2013).

Εικόνα 4.10: Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος ως χώρος κοινωνικού αποκλεισμού στους Ρομά και τους αστέγους

Πηγή: <http://www.trikalaola.gr/>

Επίσης, οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι χρησιμοποιούνται και ως χώροι για κοινωνικοπολιτικές διεκδικήσεις. Αυτό φαίνεται από τα διάφορα κινήματα των πόλεων που δημιουργήθηκαν κατά καιρούς. Αρχικά, ως κίνημα μπορούν να θεωρηθούν οι πολιτικές, οικονομικές ή ευρύτερα κοινωνικές διεκδικήσεις κατοίκων προσδιορισμένων σε γεωγραφικά όρια (γειτονιά, δήμος, περιοχή με κοινά χαρακτηριστικά – πολιτιστικά, κοινωνικά, γεωγραφικά) που προσπαθούν να αναχαιτίσουν τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις που επιφέρει η διαδικασία της αναδιάρθρωσης δομών του «μητροπολιτικού» καπιταλισμού. Ιδιαίτερα την τελευταία περίοδο, όλο και περισσότεροι κάτοικοι συγκροτούνται σε τέτοιες συλλογικότητες, στα πλαίσια επιτροπών και συνελεύσεων, κυρίως σε επίπεδο γειτονιάς. Αυτό συμβαίνει διότι, η δημόσια σφαίρα αποτελεί κατεξοχήν πεδίο πολιτικής συζήτησης και συλλογικής συμμετοχής στα κοινά. Για να γίνει κατανοητή η σχέση μεταξύ δημόσιου χώρου και πολιτικής συμμετοχής, θα πρέπει να παραβλέψουμε την άποψη που θέλει τον χώρο της πόλης εργαλείο παραγωγής κέρδους, και να τον σκιαγραφήσουμε ως τόπο αλληλοσυσχετισμών (Αποστολίδης και Γιαννακόπουλος, 2012).

Εικόνα 4.11: Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος ως χώρος κοινωνικών διεκδικήσεων

Πηγή: <http://cityportal.gr//>

Χαρακτηριστικά παραδείγματα κινημάτων πόλεων και γειτονιών μπορούν να δοθούν από την Ελλάδα. Συγκεκριμένα, το κίνημα των αγανακτισμένων τον Μάιο του 2011, αποτέλεσε ένα κίνημα ενάντια στις εντολές του Μνημονίου. Το συγκεκριμένο κίνημα, είχε ως χώρο κατατεθέν τον δημόσιο χώρο της Πλατείας Συντάγματος, αλλά και σε άλλες πόλεις επίσης κυριάρχησε σε δημόσιους χώρους. Άλλα παραδείγματα τέτοιων κινημάτων είναι η εξέγερση του 2008 στην Ελλάδα, στην οποία ο δημόσιος υπαίθριος χώρος έπαιξε επίσης σημαντικό ρόλο όσον αφορά την εξάπλωσή του και το χαρακτήρα του. Δεν είναι τυχαίο που μεγάλα κινήματα, με στόχο την διεκδίκηση της ίδιας της ζωής, είχαν σαν γενεσιουργό χώρο το δημόσιο. Ένα άλλο χαρακτηριστικό κίνημα σε επίπεδο γειτονιάς όμως, είναι η διεκδίκηση του πάρκου Ναυαρίνου από τους κατοίκους των Εξαρχείων και η διαμόρφωσή του από αυτούς.

Συνεπώς, σύμφωνα και με τον Castells «Ο μόνος τρόπος να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της πόλης από το λαό και για το λαό είναι ο μετασχηματισμός των δομικών νόμων της κοινωνίας πράγμα που σημαίνει την ανατροπή των πολιτικών μηχανισμών των εκμεταλλευτών». Το κεντρικό επομένως σημείο για κάθε παρέμβαση στο ζήτημα της πόλης αφορά τις σχέσεις των διεκδικητικών αγώνων και της ιδεολογικής αμφισβήτησης προς τον ταξικό πολιτικό αγώνα» (Castells, 1980).

4.4 Περίληψη και συμπεράσματα

Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος λειτουργεί ως κοινωνικοποιημένο περιβάλλον, φιλοξενώντας λειτουργίες των ανθρώπων αλλά και αλληλεπιδράσεις μεταξύ αυτών. Ο χώρος αυτός μπορεί να λειτουργήσει ως χώρος παθητικής και ενεργητικής αλληλεπίδρασης, ως χώρος πολιτισμού και τέχνης αλλά και ως χώρος αποκλεισμού και διεκδικήσεων. Οι παθητικές και ενεργητικές αλληλεπιδράσεις εντός των χώρων

αυτών προϋποθέτουν τις κατάλληλες υποδομές, όπως σιντριβάνια, σκιερούς χώρους, καθίσματα και γενικότερα χώρους στάσης και παιχνιδιού. Το παιχνίδι των παιδιών σε αυτούς τους χώρους θεωρείται σημαντικό για την κοινωνική τους ανάπτυξη, ωστόσο κρίνεται δύσκολο να επιτευχθεί στις δυτικές κοινωνίες λόγω της αυξημένης κυκλοφορίας των αυτοκινήτων αλλά και του φόβου της βίας και των ναρκωτικών. Επιπρόσθετα, το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού αφορά όχι μόνο τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (ηλικιωμένους, γυναίκες, παιδιά) αλλά και τις μειονοτικές ομάδες όπως είναι οι μετανάστες, οι Ρομά, και οι άστεγοι. Ωστόσο, το παιχνίδι της διεκδίκησης του χώρου είναι πολύ συχνό και φαίνεται μέσω των κινημάτων που δημιουργούνται είτε για την οικειοποίηση του χώρου και την διατήρηση του δημόσιου χαρακτήρα του, είτε για τις πολιτικές διεκδικήσεις ατόμων τα οποία χρησιμοποιούν το χώρο για αυτό το λόγο. Οι παραπάνω λειτουργίες και μορφές κοινωνικοποίησης στους δημόσιους υπαίθριους χώρους γίνονται αντιληπτές σε όλους αυτούς τους χώρους και σε όλες τις περιοχές. Ωστόσο, η ελληνική πρωτεύουσα κι οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι τους οποίους φιλοξενεί διαφέρουν σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές πόλεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

5.1 Οι φάσεις εξέλιξης του υπαίθριου χώρου του κέντρου της Αθήνας

Ο 21^{ος} αιώνας αποτελεί μια νέα κατάσταση η οποία επιχειρεί να κυριαρχήσει σε παγκόσμιο επίπεδο, όπου το τεχνητό, το ηλεκτρονικό και το άυλο τείνουν να αντικαταστήσουν το φυσικό και το υλικό. Με την πληθυσμιακή συσσώρευση, οι μητροπόλεις (παλιές και νέες) εξαπλώνονται ασταμάτητα, καταλαμβάνοντας έκταση που ποτέ έως τώρα δεν ήταν δυνατόν να καταλαμβάνουν. Η παραδοσιακή μορφή της πόλης δεν υπάρχει πια καθώς διασκορπίζεται σε πολλαπλά διάχυτα και ομοιογενή αστικά αποσπάσματα.

Ο κοινωνιολόγος François Ascher χρησιμοποιεί τον όρο «μετάπολη» για να περιγράψει αυτή τη νέα μορφή χαλαρής αστικής συγκέντρωσης με κέντρο τη μητρόπολη για τη διαμόρφωση μιας δεξαμενής εργασίας, κατοίκησης και δραστηριοτήτων. Ο δημόσιος χώρος της διάχυτης πόλης μεταλλάσσεται χάνοντας την έννοια της κεντρικότητας παραμένοντας είτε ασχεδιάστος είτε παραμελημένος, ενώ το φυσικό τοπίο άλλοτε αξιοποιείται και άλλοτε καταστρέφεται. Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα, η σύγχρονη πόλη να γίνεται όλο και περισσότερο ο χώρος του αποξενωμένου ανθρώπου (Ascher,1995).

Η ελληνική περίπτωση και συγκεκριμένα η περίπτωση της Αθήνας, διαμέσου της ιστορικής εξέλιξης των υπαίθριων χώρων της, παρουσιάζει την εγκατάλειψη και την αδιαφορία προς αυτούς. Η αδυναμία εφαρμογής κεντρικού σχεδιασμού από τη σύσταση του ελληνικού κράτους μέχρι τη διαμόρφωση της πόλης, η κυριαρχία της ατομικής ιδιοκτησίας και η κατ' εξακολούθηση καταστροφή της πόλης που συντελείται με την αυθαίρετη δόμηση και την αντιπαροχή, αποτελούν μερικές από τις παραμέτρους που καθορίζουν την εξέλιξη της πόλης και τη φυσιογνωμία του δημόσιου χώρου, μέχρι τα τέλη του 20ου αιώνα.

Αρχικά, μετά τη σύσταση του ελληνικού κράτους στις αρχές του 19ου αιώνα, κατά την περίοδο του Καποδίστρια (1828-1832) και του Όθωνα (1832-1843),εφαρμόζονται στο ήδη υπάρχον πολεοδομικό σχέδιο της Αθήνας οι αρχές του Νεοκλασικισμού από Έλληνες, Γάλλους και Βαυαρούς μηχανικούς. Παρά το γεγονός ότι από το 1833 έως

και σήμερα έχουν προταθεί ρυθμιστικά σχέδια περισσότερα έμειναν χωρίς συνέχεια και άλλα υλοποιήθηκαν κατά ένα ελάχιστο μέρος τους (Μπουρζέλ, 1989).

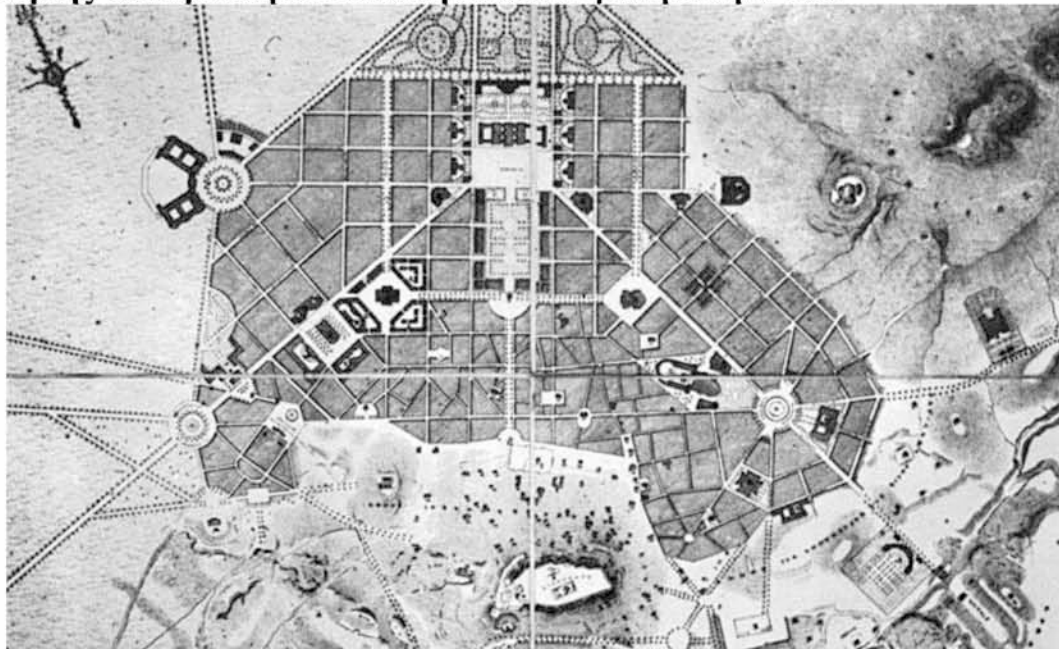
Ειδικότερα, ξεκινώντας από τον 19^ο αιώνα στην περίοδο της Τουρκοκρατίας, το σύστημα των υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων διαρθρώνεται σύμφωνα με το μεσαιωνικό πρότυπο. Ο ιστός παρουσιάζεται ως συνεκτικός και μη συνολικά σχεδιασμένος, ενώ οι υπαίθριοι κοινόχρηστοι χώροι και τα κτίρια αποτελούν συστατικά στοιχεία του ιστού αυτού. Οι υπαίθριοι κοινόχρηστοι χώροι ως πεδία οικονομικής και κοινωνικής συναλλαγής ελέγχονται πλήρως από την κυρίαρχη οθωμανική εξουσία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μη οικειοποίησή τους από την υπόδουλη πλειοψηφία. Εκείνη την περίοδο, το πράσινο δεν αποτελεί απαραίτητο στοιχείο της πλατείας. Αντιθέτως, χαρακτηριστικό στοιχείο το οποίο κυριαρχεί σε μεγάλο βαθμό στις πλατείες είναι οι κρήνες, ενώ φανάρια αλλά και άλλος φωτισμός δεν υφίσταται στους δρόμους της Αθήνας, με αποτέλεσμα μετά τη δύση του ηλίου να μένουν τελείως σκοτεινοί και επικίνδυνοι (Μελαμπιανάκη, 2006).

Με το πρωτόκολλο του Λονδίνου σύμφωνα με το οποίο καθορίζονται οι όροι για την ανεξαρτησία της Ελλάδας, αρχίζει ο ελληνικός πληθυσμός να επιστρέφει στην ερημωμένη και κατεστραμμένη Αθήνα. Η Αθήνα εκείνη την περίοδο γίνεται το μέρος της κερδοσκοπίας της γης, καθώς οι αποχωρούντες Τούρκοι πωλούν σε ιδιώτες (Ελληνες εμπόρους, караβοκύρηδες, αλλά και ξένους) και όχι σε ντόπιους Αθηναίους, κομμάτια γης εκμεταλλευόμενοι την μελλοντική ανακήρυξη της Αθήνας σε πρωτεύουσα του Ελληνικού κράτους αλλά και στις χαμηλές τιμές πώλησης της γης. Όμως κάθε προσπάθεια του Ελληνικού κράτους για έλεγχο των αγοραπωλησιών ή απόκτηση γης δεν αποδίδει. Σε λιγότερο από πέντε μήνες, το σύνολο της Αττικής γης πουλιέται σε ιδιώτες με αγοραπωλησίες οι οποίες δεν θεωρούνται συχνά νόμιμες. Έτσι δημιουργείται μία τέλεια ανυπαρξία δημόσιας γης η οποία προκύπτει από όλη αυτή τη διαδικασία, και η οποία αποτελεί για όλη τη μετέπειτα πορεία της Αθήνας τροχοπέδη σε κάθε προσπάθεια διάθεσης γης για κοινωφελείς χρήσεις (υπαίθριους κοινόχρηστους χώρους και κοινωνικό εξοπλισμό) (Σαρηγιάννης, 2000).

Μετά την ανακήρυξη της Αθήνας σε πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους, το πρώτο σχέδιο της Αθήνας των Κλεάνθη-Schaubert συντάσσεται με βάση τα Νεοκλασικά πρότυπα, παρουσιάζοντας συμμετρία, ηρεμία, μεγαλοπρεπή και μνημειακή διάταξη, επιμήκεις ανοιχτούς άξονες με απόληξη σε μνημειακά οπτικά κέντρα. Το σχέδιο αυτό σχηματίζει ένα ορθογώνιο σχήμα, του οποίου οι κορυφές είναι τρεις πλατείες. Αυτές

οι πλατείες είναι η Πλατεία Ανακτόρων, η Πλατεία Κέκροπος και η Πλατεία Μουσών, καθώς επίσης και η στρογγυλή πλατεία στο ΒΔ τμήμα. Οι υπόλοιπες πλατείες τοποθετούνται πάνω σε άξονες αλλά και σε πλευρές του τριγώνου που σχηματίζει το σχέδιο. Σχεδόν το σύνολο των πλατειών σχετίζεται με κάποιο κεντρικό δημόσιο κτίριο, λειτουργώντας ως χώρος εκτόνωσης και ανάδειξής του. Το σχήμα των πλατειών είναι καθαρά γεωμετρικό. Το πράσινο όταν υπάρχει, ακολουθεί κανονικό γεωμετρικού σχήματος περίγραμμα, που εγγράφεται σε αυτό της πλατείας. Οι πλατείες είναι διαχωρισμένες από τους κήπους-πάρκα. Έπειτα, το σχέδιο των Κλεάνθη-Schaubert τροποποιείται με το σχέδιο Klenze. Το καινούργιο σχέδιο κινείται στις ίδιες χαράξεις με το σχέδιο Κλεάνθη-Schaubert. Παρόλα αυτά όμως το σχέδιο Klenze διαφοροποιείται ριζικά από το προηγούμενο όσον αφορά στη συνολική λογική και δομή του, ενώ δεν αποτελεί ένα τυπικό νεοκλασικό σχέδιο. Βασική απαίτηση στο σχέδιο είναι η ριζική μείωση των ελεύθερων χώρων, ώστε να ελαττωθεί το ποσό των αποζημιώσεων και να καμφθούν οι αντιδράσεις των κατοίκων. Οι κήποι περιορίζονται και αυτοί σημαντικά, εκτός από τον Βασιλικό Κήπο ο οποίος τοποθετείται πάνω στο σημαντικό χώρο του Κεραμεικού (Μπίρης, 1999).

Χάρτης 5.1: Πρόταση των Κλεάνθη-Schaubert για την Αθήνα-1833

Πηγή: <http://www.eie.gr/>

Έπειτα, το 1863 θεσμοποιούνται αρκετές τροποποιήσεις σε βάρος των ελεύθερων χώρων της πόλης. Η έκταση της Πλατείας Ομονοίας περιορίζεται και κινδυνεύει σοβαρά να κατεδαφιστεί η Καπνικαρέα. Το 1864 εκπονείται από τη διεύθυνση

Μηχανικού του Στρατού το «σχέδιο ανασυγκροτήσεως και επεκτάσεως της υπάρχουσας ρυμοτομίας» πάνω στις γενικές κατευθύνσεις που είχε θέσει η επιτροπή του 1860. Το σχέδιο του 1864 προτείνει τη δημιουργία μιας σειράς πλατειών. Οι υπαίθριοι κοινόχρηστοι χώροι σημειώνονται είτε ως φυτεμένοι κήποι είτε ως απλή δεντροφύτευση-πλατείες. Μέσα στα όρια της παλιάς πόλης κατονομάζονται μόνο 4 πλατείες: Η Πλατεία Αιόλου, η Πλατεία Πλατάνου, η Πλατεία Μητροπόλεως και η Πλατεία Πρυτανείου. Εκείνη την περίοδο, οι πλατείες με την εντονότερη χρήση είναι αυτές της παλιάς πόλης, ενώ οι πλατείες της καινούργιας πόλης είναι σχεδόν ανύπαρκτες εκτός από την Πλατεία Συντάγματος η οποία αναπτύσσει κάποιες κεντρικές χρήσεις οι οποίες σχετίζονται με την ύπαρξη των ανακτόρων (Τραυλός, 1993).

Χάρτης 5.2: Χάρτης της Αθήνας το 1860

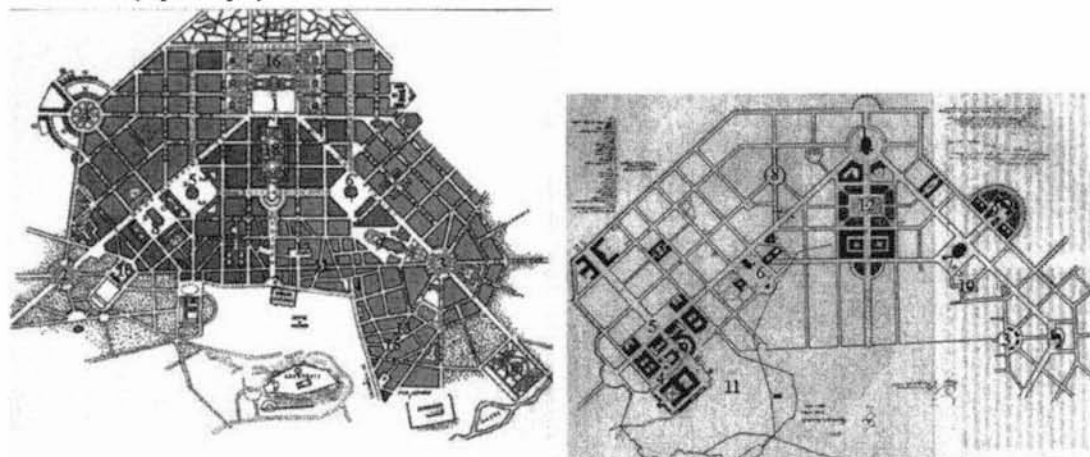

Πηγή: <http://www.eie.gr/>

Τον 20^ο αιώνα, η ανάπτυξη της περιοχής γύρω από την Πλατεία Ομονοίας είναι εντυπωσιακή. Η περιοχή αυτή παρότι έρημη στην αρχή, αρχίζει να συγκεντρώνει σταδιακά λειτουργίες οι οποίες την καθιστούν ως έναν από τους πιο κεντρικούς πόλους. Ωστόσο παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις όσον αφορά το χαρακτήρα των λειτουργιών που φιλοξενούνται, με την Πλατεία Ομονοίας και τα Χαφτεία να συγκεντρώνουν πολυτελή κέντρα που να απευθύνονται σε ανώτερες τάξεις, ενώ αντίθετα οι γύρω δρόμοι που βρίσκονται στα δυτικά της πλατείας, φιλοξενούν λειτουργίες που απευθύνονται σε λαϊκά στρώματα. Οι υπαίθριοι χώροι σε όλη την

περιοχή είναι από τους πιο πολυσύχναστους της πόλης. Έναν επίσης κεντρικό και πολυσύχναστο χώρο αποτελεί η Πλατεία Λαυρίου η οποία αναπτύσσεται ως συγκοινωνιακό κέντρο. Από την άλλη, η Πλατεία Συντάγματος αποτελεί τόπο προορισμού ή και πεδίο δράσης διαφόρων εορταστικών πολιτιστικών και πολιτικών εκδηλώσεων. Παράλληλα, η Πλατεία Κλαυθμώνος σε μικρή απόσταση από την Σταδίου, αλλά όντας απομονωμένη αναφέρεται συνήθως ως κήπος λόγω της δεντροφύτευσής της και τους καθιστικούς της πάγκους. Από τις υπόλοιπες παλιές πλατείες, η Πλατεία Πλατάνου εξαφανίζεται εξ ολοκλήρου και γίνονται αρχαιολογικές ανασκαφές. Η Πλατεία Αιόλου συνεχίζει να υφίσταται σαν πλάτωμα ενώ παρουσιάζει μειωμένη κίνηση. Παράλληλα, η Πλατεία Αγίου Παντελεήμονα χρησιμοποιείται ως τόπος δημόσιων δημοπρασιών, ενώ η Πλατεία Μοναστηρακίου αναδεικνύεται σε συγκοινωνιακό κόμβο με μεγάλη διερχόμενη κίνηση (Μελαμπιανάκη,2006).

Χάρτης 5.3:Οι κυριότερες πλατείες στα σχέδια των Klenze (δεξιά) και Κλεάνθη-Schaubert(Αριστερά)

Πηγή: <http://www.eie.gr/>

Τη δεκαετία 1910 έως και τον β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, το δίκτυο των υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων παραμένει χωρίς σημαντικές αλλαγές στη δομή και τη διάρθρωσή του. Επίσης, δεν παρουσιάζονται σημαντικές αλλαγές στη λειτουργία του εφόσον η σύσταση του πληθυσμού, η κοινωνική ζωή και οι συνήθειες των κατοίκων δεν υφίστανται σημαντικές αλλαγές. Οι πλατείες εξακολουθούν να είναι στην πλειοψηφία τους τα πλατώματα του μεσαιωνικού ιστού της παλιάς πόλης και οι μικρής έκτασης χώροι γύρω από τις εκκλησίες. Νέες πλατείες εκτός από τις πλατείες της παλιάς Αγοράς δεν δημιουργούνται. Μετά το 1930 επέρχεται σημαντική

διαφοροποίηση στην εικόνα που παρουσιάζουν οι πλατείες της πρωτεύουσας. Για πρώτη φορά μπαίνει σε εφαρμογή ένα εκτεταμένο πρόγραμμα δεντροφύτευσης των δρόμων και φύτευσης και διαμόρφωσης των πλατειών και των πάρκων το οποίο περιλαμβάνει όχι μόνο χώρους στο κέντρο της πόλης αλλά και στην περιφέρεια, με αποτέλεσμα να φυτεύεται και να διαμορφώνεται ένα πλήθος πλατειών (Μελαμπιανάκη, 2006).

Μετά τον πόλεμο το μοντέλο αστικής ανάπτυξης κατά τη μεταπολεμική περίοδο θέτει τις βάσεις για την υποβάθμιση του δημόσιου χώρου. Ειδικότερα, η ξέφρενη ανοικοδόμηση οδηγεί στη δραματική αύξηση των πυκνοτήτων δόμησης με αποτέλεσμα τη μείωση των ελεύθερων χώρων. Απουσιάζει η πολεοδομική δομή ενώ ο δημόσιος χώρος αρχίζει να εκλείπει, και τη θέση του παίρνει ο ιδιωτικός χώρος με τα μικρά μπαλκόνια. Έτσι, προχωρώντας στη μεταπολίτευση αλλάζουν οι θεσμικές αντιμετωπίσεις των μέχρι τότε πολεοδομικών προβλημάτων. Από τα τέλη της δεκαετίας του '70 μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του '80, επί Τρίτση, επιχειρείται ουσιαστικά η πρώτη συστηματική μεταρρύθμιση στις διαδικασίες σχεδιασμού και παραγωγής του αστικού χώρου. Με το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθηνών (ΡΣΑ) του 1985 αλλά και των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ), παρατηρείται μία επικέντρωση στην επούλωση των πληγών που προκάλεσε η ανεξέλεγκτη μεταπολεμική ανάπτυξη θέτοντας ως πρωταρχικό στόχο την αποκέντρωση οικονομικών και διοικητικών λειτουργιών, τη βελτίωση και ανάδειξη του δημόσιου χώρου, τον εξορθολογισμό της λειτουργίας της πόλης, την κάλυψη των αναγκών σε κοινωνικές υποδομές και την περιβαλλοντική προστασία (Σαρηγιάννης, 2000).

Μετά το 1990, στην Αθήνα εξαγγέλλεται το όραμα μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας λόγω της εμφάνισης ενός κύματος κατοίκων με ετερογενείς καταβολές από την Ασία, την ανατολική Ευρώπη και την Αφρική. Αυτό σε συνδυασμό με τα νέα καταναλωτικά πρότυπα, δημιουργούν μία κατάσταση αποξένωσης των κατοίκων της Πρωτεύουσας αλλά και απαξίωσης του δημόσιου χώρου. Ειδικότερα, στη μητρόπολη του 20^{ου} και 21^{ου} αιώνα ο δημόσιος χώρος είναι το αρχιτεκτονικό σκηνικό στο καθημερινό θέαμα του δημόσιου βίου (Φραγκεδάκη, 2011).

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες «Αθήνα 2004» έδρασαν ως ξαφνική ρήξη στην αργή μεταπολεμική εξελικτική πορεία της Αθήνας, εμβληματικού παραδείγματος της σύγχρονης ελληνικής πόλης. Η ολοένα αυξανόμενη χρήση του αυτοκινήτου, η απόσταση ανάμεσα στην κατοικία και το χώρο εργασίας, η δημιουργία μεγάλων

πολυκέντρων που συγκεντρώνουν και οργανώνουν όλες τις δραστηριότητες κατανάλωσης όπως το εμπόριο, η αναψυχή και η διασκέδαση. Παράλληλα, τα πάρκα αναψυχής, και τα συγκροτήματα κινηματογράφων δημιουργούν σημεία πυκνότητας δραστηριοτήτων που αποκόπτουν την κοινωνική ζωή από την περιοχή κατοικίας. Ο δημόσιος χώρος της διάχυτης πόλης πρέπει να διατηρεί στοιχεία συλλογικότητας, να προσφέρει χώρους συνάντησης και παιχνιδιού, να είναι χώρος που θα αποτελεί σημείο αναφοράς μέσα στον ομοιογενή ιστό χωρίς αυτό να προϋποθέτει την ταύτιση των δημόσιων χώρων με τους χώρους κατανάλωσης. Αναζητούνται λοιπόν προτάσεις σχεδιασμού του δημόσιου χώρου σε επίπεδο γειτονιάς, όπως πλατείες, πεζόδρομοι, διαμόρφωση αστικών δαπέδων αλλά και μικρής ή μεσαίας κλίμακας, χώροι κατανάλωσης και αναψυχής όπως μικρές αγορές, κινηματογράφοι, εστιατόρια ή συνδυασμός αυτών των χρήσεων (Αίσωπος και Σημαιοφορίδης, 2001).

5.2 Κρίση του δημόσιου υπαίθριου χώρου στην Αθήνα

Το Αθηναϊκό αστικό τοπίο αλλάζει συνεχώς, ιδιαίτερα από τη μεταπολεμική περίοδο και μετά οι αλλαγές είναι ραγδαίες. Τα προβλήματα στον Αθηναϊκό αστικό χώρο προήλθαν από τον διάχυτο απρογραμματίστο χαρακτήρα της. Συγκεκριμένα, αυτός ο χαρακτήρας διαμορφώθηκε μέσα από τη διαδικασία της «ιδιωτικής αστικοποίησης», η οποία βασίστηκε στην επανάληψη της αστικής μονάδας της πολυκατοικίας χωρίς συγκεκριμένο πρόγραμμα από μικρομεσαίους ιδιώτες κατασκευαστές. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με την αδιαφορία και την απουσία επενδύσεων αλλά και την ταχεία αλλαγή των δημογραφικών δεδομένων, εξαθλίωσαν πλήρως τον δημόσιο χώρο (Αίσωπος, 2011). Ειδικότερα, ο δημόσιος χώρος δε βιώνεται πλέον από τους χρήστες του ως χώρος οικείος, κοινωνικής συνδιαλλαγής και επικοινωνίας με την κοινότητα. Σε πολλούς δημόσιους χώρους στο κέντρο της πόλης κατοικούν πλέον άστεγοι, μετανάστες, χρήστες ουσιών. Έτσι για πολλούς κατοίκους ο δημόσιος χώρος καταγράφεται πλέον με νοσταλγική διάθεση ή και αποστασιοποίηση ως κάτι που έχει πια χαθεί (Κανελλοπούλου, 2011).

Εικόνα 5.1: Τα κοινωνικά προβλήματα των δημόσιων υπαίθριων χώρων στην Αθήνα

Πηγή: <http://synth09.blogspot.gr/>

Η περαιτέρω επιδείνωση της κατάστασης του ελεύθερα προσπελάσιμου δημόσιου χώρου, λόγω της εντεινόμενης φτώχειας και της αυξανόμενης παράνομης μετανάστευσης μετασχημάτισε το δημόσιο χώρο από χώρο συλλογικότητας σε χώρο σύγκρουσης (Αίσωπος, 2011). Ο δημόσιος χώρος υπό κανονικές συνθήκες αποτελεί την ψυχή της πόλης η οποία αναζητά να εμπλουτιστεί και να συγκροτηθεί σε κάτι ενιαίο. Πολλοί από αυτούς έπαψαν να λειτουργούν σαν χώροι κοινωνικής ζωής και δε συμβάλλουν στη συνοχή της κοινωνικής ομάδας. Ο μεγάλος βαθμός συστηματοποίησης που παρουσιάζουν ορισμένοι δημόσιοι χώροι εντείνουν το αίσθημα της αποξένωσης, ενώ η ετερογένεια του χώρου και η απουσία διεξόδου και αλλαγής αφαιρούν από το δημόσιο χώρο φυσικότητα και άνεση στη χρήση του (Φραγκεδάκη, 2011).

Οι μεταλλάξεις του δημόσιου αστικού χώρου οφείλονται σε δραματική ενδυνάμωση της καταναλωτικής κουλτούρας. Σύμφωνα με τα παραπάνω, προκύπτουν πλέον δύο τύποι δημόσιου υπαίθριου χώρου. Αρχικά, προκύπτει ο «παραμελημένος» δημόσιος χώρος του αστικού κέντρου και μετά ο αποστειρωμένος ελεγχόμενος «νέος δημόσιος χώρος» των συγκροτημάτων κατανάλωσης στην περιφέρεια (Αίσωπος, 2011).

Στην ελληνική πόλη δεν υπάρχουν σχεδιασμένοι δημόσιοι χώροι, καθώς αυτοί αποτελούν τα υπολείμματα του κτισμένου, βασισμένα στην προγραμματική τους πυκνότητα και όχι στο σχεδιασμό τους. Συγκεκριμένα, οι δημόσιοι χώροι μπορεί να είναι ιδιοποιημένοι δρόμοι, ασχεδίαστες δημόσιες πλατείες, αστικές παραλίες, λαϊκές αγορές, διαπλατύνσεις δρόμων, «παράξεντοι» ασχεδίαστοι χώροι ακατάλληλοι καθώς επίσης και χώροι υπό συμβατικούς όρους και για κοινωνική χρήση.(Αίσωπος και Σημαιοφορίδης, 2001).

Στην Ελλάδα, η ιδιοποίηση ενός χώρου καθώς και η αλλαγή χρήσης του είναι συνεχείς και επηρεάζουν έντονα όλο το σύστημα κατασκευής. Αυτό αποτελεί ένα πλεονέκτημα το οποίο όμως μπορεί να μετατραπεί σε μειονέκτημα. Αυτή η αλλαγή της χρήσης ενός χώρου τείνει να είναι μόνιμη, συνεχής, ενώ η ιδιοποίηση ενυπάρχει σε όλα σχεδόν τα συστήματα κατασκευής, συμπεριλαμβανομένου και του δημόσιου υπαίθριου χώρου. Η ταυτότητα λοιπόν του δημόσιου υπαίθριου χώρου προσλαμβάνεται δύσκολα λόγω του ότι συνήθως αποτελεί έναν χώρο χωρίς όρια ο οποίος γίνεται εύκολα ιδιοποιήσιμος από το κοινωνικό σύνολο, αλλά δυστυχώς υπερισχύει και επιβάλλεται πάντα το δυσμενέστερο στοιχείο του. Έτσι καταλήγουν όλοι οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι να δίνουν την εντύπωση εγκαταλειμμένων χώρων ενώ στην πραγματικότητα η εικόνα που δημιουργείται είναι η εικόνα που δημιουργείται από συγκεκριμένους τρόπους ιδιοποίησης (Αίσωπος και Σημαιοφορίδης, 2001).

5.3 Η κοινωνική ζωή των πλατειών της Αθήνας

Η έννοια της πλατείας πάντα ήταν στενά συνδεδεμένη με την κοινωνία και την κυρίαρχη λειτουργία της πόλης (πολιτική, θρησκευτική, εμπορική, πολιτιστική). Η πλατεία αποτελεί τον χώρο της αγοράς, της βόλτας, των συναντήσεων, του παιχνιδιού, των γιορτών, των πανηγυριών αλλά και των διαδηλώσεων. Ειδικότερα, οι πλατείες της Αθήνας, χαρακτηρίζονται από καταναλωτικές λειτουργίες κατά κύριο λόγο, καθώς με αυτό τον τρόπο μπορεί να γίνει η πλατεία αποδοτική στον Δήμο που νοικιάζει τους χώρους. Ειδικότερα, η ελληνική κοινωνία στηρίζεται πολύ στην κατανάλωση, για αυτό το λόγο δημιουργούνται συνεχώς καινούργια μπαρ, εστιατόρια, καταστήματα ρούχων, καθιστώντας τις πλατείες ικανές να αντανακλούν πολύ πιστά αυτή την κατάσταση αποτελώντας τους προνομιακούς χώρους για

διάφορες καταναλωτικές δραστηριότητες που συγκεντρώνονται πάνω και γύρω από αυτές.(Μπουρζέλ,1989).

Εικόνα 5.2: Η εμπορική και κοινωνική πλευρά των πλατειών της Αθήνας(Πλατεία Καρύτση)

Πηγή: <http://www.athensmagazine.gr/>

Έτσι παρατηρούμε ότι οι πλατείες της Αθήνας δεν οφείλονται σε μια πολιτική χώρου, αλλά είναι δημιουργήματα μιας κοινωνίας, μιας καθημερινής κοινωνικής πρακτικής, καθώς το κύριο χαρακτηριστικό τους δεν είναι η μορφολογία τους αλλά οι κοινωνικές πρακτικές των χρηστών τους (Μπουρζέλ, 1989).

5.4 Περίληψη και συμπεράσματα

Οι φάσεις εξέλιξης των υπαίθριων χώρων του κέντρου της Αθήνας δείχνουν την αδυναμία εφαρμογής ενός κεντρικού σχεδιασμού από τη σύσταση του ελληνικού κράτους μέχρι και τη διαμόρφωση της πόλης. Αυτό που παρατηρείται είναι η κυριαρχία της ατομικής ιδιοκτησίας και η κατ' εξακολούθηση καταστροφή της πόλης η οποία συντελείται με την αυθαίρετη δόμηση καθώς επίσης και η υψηλή πυκνότητα πολλών περιοχών της πόλης. Έτσι, τα προβλήματα τα οποία προήλθαν από τον διάχυτο απρογραμματίστο χαρακτήρα της Αθήνας οδηγούν σε κρίση του δημόσιου υπαίθριου χώρου. Ειδικότερα, λόγω των πολλών προβλημάτων από την «ιδιωτική αστικοποίηση», ο δημόσιος χώρος δεν βιώνεται πλέον από τους χρήστες του ως χώρος κοινωνικής συνδιαλλαγής και επικοινωνίας με την κοινότητα. Οι πλατείες της Αθήνας στηρίζονται σε καταναλωτικές λειτουργίες, καθορίζοντας έτσι την ταυτότητά τους η οποία δημιουργείται από συγκεκριμένους τρόπους ιδιοποίησης. Έντονα προβλήματα αλλά και ιδιαιτερότητες παρουσιάζουν οι ιστορικές πλατείες του κέντρου της Αθήνας όπως είναι η Ομόνοια και το Σύνταγμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ-ΟΜΟΝΟΙΑΣ

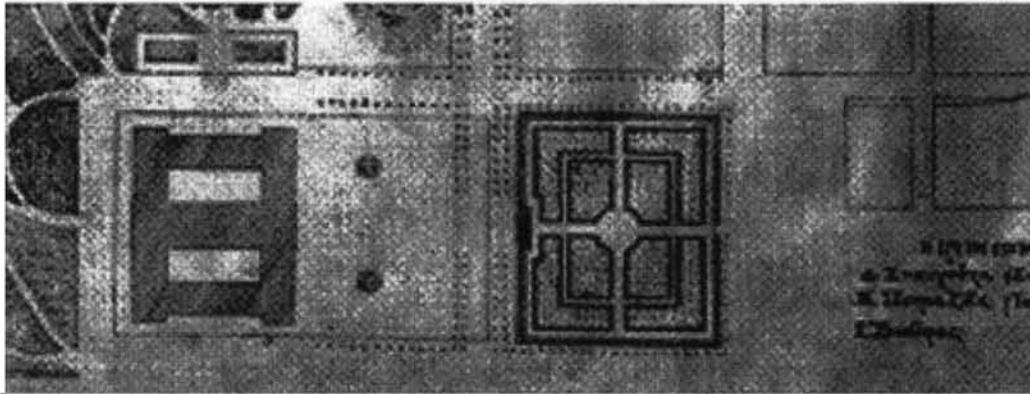
6.1 Ιστορική εξέλιξη των δύο πλατειών

Οι Πλατείες Συντάγματος και Ομονοίας αποτελούν δύο από τις πιο κεντρικές και ιστορικές πλατείες του κέντρου της Αθήνας. Η ιστορία τους ξεκινάει από την κήρυξη της Ελλάδας ως αυτόνομο κράτος. Μέχρι τότε η πόλη εκτεινόταν γύρω από την Ακρόπολη και το Θησείο, ενώ εκεί που βρίσκονται οι δύο πλατείες σήμερα η περιοχή ήτανε καλυμμένη από αμπελώνες, οπωρώνες, χωράφια με χέρσες εκτάσεις, ενώ η πόλη διοικούταν από αγάδες και μπέηδες. Η εξέλιξη των δύο πλατειών είναι διαφορετική για την κάθε μία, αλλά και καθοριστική για την εικόνα και την ταυτότητα που παρουσιάζουν σήμερα(Φιλίππου,2000).

6.1.1 Πλατεία Συντάγματος

Η σημερινή Πλατεία Συντάγματος, έως και το 1843 ονομαζόταν Πλατεία Ανακτόρων. Ωστόσο, η πρώτη πλατεία στη θέση όπου υπάρχει η Πλατεία Συντάγματος σήμερα με άλλη όμως μορφή είχε προβλεφθεί στα σχέδια των Κλεάνθη-Schaubert αλλά και στο σχέδιο Klenze. Η συγκεκριμένη πλατεία η οποία ονομάζεται Πλατεία Μουσών στα σχέδια τοποθετείται σε μία από τις τρεις κορυφές του βασικού τριγώνου που συγκροτεί το σχέδιο της Αθήνας. Η θέση της πλατείας αντιστοιχούσε στη θέση όπου βρισκόταν επί Τουρκοκρατίας η Μεσογειτική Πόρτα το Τείχος του Χασεκί, μία από τις σημαντικότερες πύλες από την οποία ξεκινούσαν οι δρόμοι που οδηγούσαν προς τα Μεσόγεια και τα ανατολικά περίχωρα της Αθήνας. Η Πλατεία Μουσών αποτελούσε μία ανοιχτή πλατεία η οποία λειτουργούσε ως κόμβος επικοινωνίας με την ύπαιθρο (Μπίρης, 1999).

Σχήμα 6.1: Πρόταση διαμόρφωσης της Πλατείας Συντάγματος όπως παρουσιάζεται στο σχέδιο της επιτροπής του 1860

Πηγή: www.didaktorika.gr

Το 1835 τα ανάκτορα μεταφέρθηκαν από τον Κεραμεικό στο λόφο του Αγίου Αθανασίου, που αποτελεί προσωπική επιλογή του βασιλιά Λουδοβίκου της Βαυαρίας, πατέρα του Όθωνα. Με τη χάραξη της Λεωφόρου Πανεπιστημίου, διευθετείται η ρυμοτομία της περιοχής και δημιουργείται η Πλατεία Συντάγματος, στη θέση όπου είναι σήμερα, με μικρότερη επιφάνεια. Σήμερα, Πλατεία Συντάγματος αποκαλείται όλος ο χώρος που βρίσκεται ανατολικά των παλιών Ανακτόρων. Ωστόσο εκείνη την περίοδο Πλατεία Συντάγματος ονομαζόταν το επίπεδο πλάτωμα στο δυτικό τμήμα που χωρίζεται από τον Κήπο Μουσών με χαμηλά μαρμάρινα κολονάκια, που τοποθετούνται τη δεκαετία του 1840. Τα πρώτα χρόνια η Πλατεία Συντάγματος θεωρείται απόκεντρη. Με την εγκατάσταση των Ανακτόρων όμως ο χώρος αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία, ενώ το 1843 οι συγκεντρώσεις της επανάστασης κατά του Όθωνα λαμβάνουν χώρα στην Πλατεία Συντάγματος (Μπίρης, 1999).

Η Πλατεία Συντάγματος γύρω στο 1860 αποκτά σημαντική θέση στη ζωή της πόλης, αποτελώντας το κέντρο της πολιτικής ζωής, διαμορφώνοντας σταδιακά τον κοσμοπολίτικο χαρακτήρα της. Την περίοδο 1863-1909 η οικοδόμηση γύρω από την πλατεία ολοκληρώνεται και ο χώρος εξελίσσεται σε έναν από τα κεντρικότερα σημεία της πρωτεύουσας, το οποίο αποτελεί ένα σημαντικό σημείο για την κοινωνική και πολιτική ζωή της πρωτεύουσας. Παράλληλα, μέσα στη συγκεκριμένη περίοδο ολοκληρώνεται και η οικοδόμηση στο νότιο τμήμα της Πλατείας, επί της οδού Όθωνος. Τα κτίρια που βρίσκονται στην Πλατεία Συντάγματος, συγκαταλέγονται στα μεγαλοπρεπέστερα της Αθήνας. Αυτός ο χαρακτήρας σε συνδυασμό με την ταυτότητα των μεγαλοαστών ενοίκων τους σηματοδοτεί και τον χαρακτήρα της Πλατείας (Μελαμπιανάκη, 2006).

Εικόνα6.1: Παλαιά Ανάκτορα-Πλατεία Συντάγματος- Αθήνα -1858

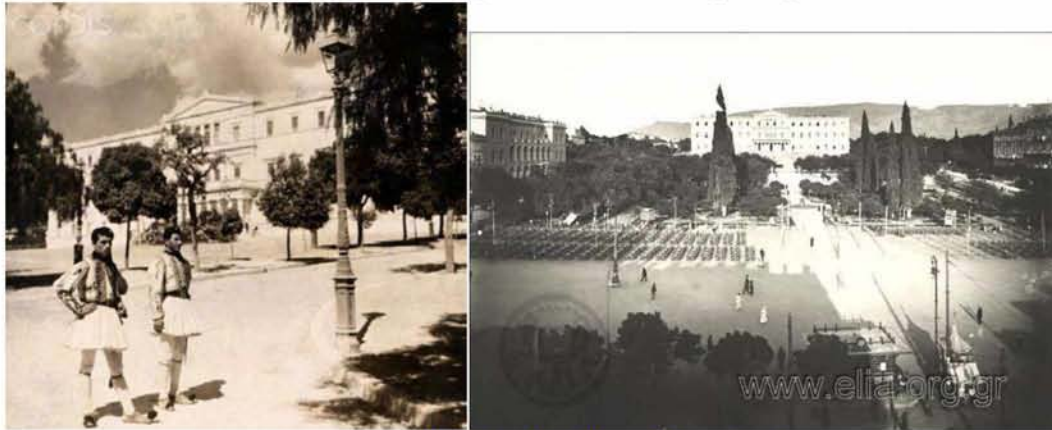

Πηγή: <http://walkinathens.blogspot.gr/>

Η Πλατεία Συντάγματος αποτελεί το κέντρο των πολιτικών ζυμώσεων και των πολιτιστικών εκδηλώσεων της πρωτεύουσας. Παράλληλα, την περίοδο αυτή αποκτά μία κεντροβαρική θέση στην κοινωνική και πολιτική ζωή της Αθήνας. Ο χαρακτήρας που τελικά διαμορφώνει η Πλατεία Συντάγματος είναι αυτός του μεγαλοαστικού, υπερτοπικού, κοσμικού, πολιτικού κέντρου σε αντίθεση με την πλατεία Ομονοίας που αποκτά χαρακτήρα πιο επαρχιώτικο (Μελαμπιανάκη, 2006).

Περνώντας στην περίοδο 1909-1945 παρατηρείται ότι συντελούνται οι πρώτες σημαντικές αλλαγές στο κτιριακό περιβάλλον και στη λειτουργία της Πλατείας Συντάγματος. Τα Ανάκτορα απομακρύνονται και στο κτίριο εγκαθίσταται η Βουλή των Ελλήνων. Ωστόσο, η χρήση του χώρου και η συμβολική της σημασία δεν υφίσταται αξιόλογες μεταβολές. Ειδικότερα, η Πλατεία αλλάζει καθώς ο χώρος με τη νέα διαμόρφωση που περιλαμβάνει το μνημείο του αγνώστου στρατιώτη καθιστά την Πλατεία Ανακτόρων όχι ως ξεχωριστή πλατεία αλλά ενταγμένη στο σύνολο της Πλατείας Συντάγματος. Αξιοσημείωτο, είναι ότι η Πλατεία και αυτή την περίοδο λειτουργεί συμβολικά ως πολιτικό κέντρο. (Μελαμπιανάκη, 2006).

Εικόνα 6.2: Παλαιά ανάκτορα-Πλατεία Συντάγματος 1915 και 1920

Πηγή: <http://walkinathens.blogspot.gr/>

Σταδιακά, αρχίζει να απομακρύνεται ολοκληρωτικά η κατοικία από τον ευρύτερο χώρο της Πλατείας Συντάγματος, ενώ πληθαίνουν τα εμπορικά καταστήματα, τα ξενοδοχεία και αργότερα οι δημόσιες υπηρεσίες, τα γραφεία, οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρείες. Αυτή η εικόνα αποτελεί μία εικόνα η οποία αντανακλά με ακρίβεια το μοντέλο ανάπτυξης της χώρας, το οποίο βασίζεται κυρίως στον τριτογενή τομέα και τις υπηρεσίες και λιγότερο στη βιομηχανική παραγωγή. Σε αυτό το κλίμα σιγά σιγά με αποκορύφωμα τα χρόνια μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τα πολυτελή μέγαρα θα κατεδαφιστούν και θα αντικατασταθούν με νέα πολώροφα και αμφιβόλου αισθητικής κτίρια. Η ίδια η Πλατεία κατά καιρούς θα υποστεί αρκετές αναπλάσεις, με τελευταία εκείνη των παραμονών των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 (Αίσωπος και Σημαιοφορίδης, 2001).

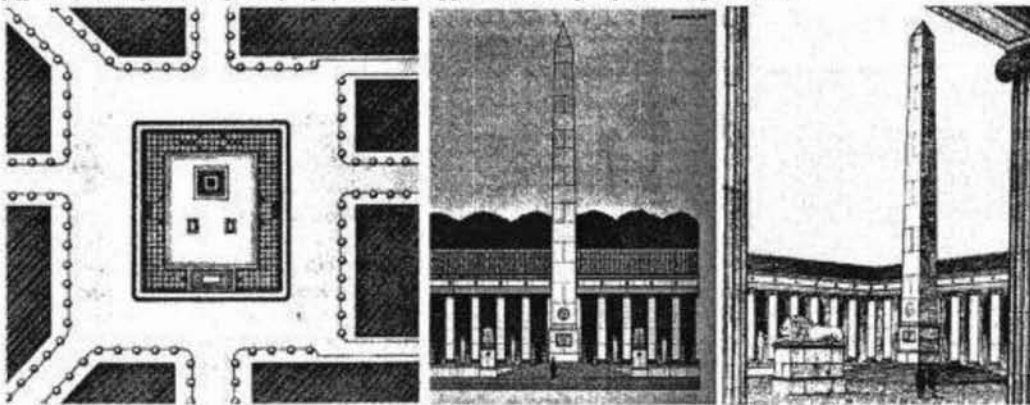
Ειδικότερα, το 2000 μετά τα εγκαίνια του σταθμού του Μετρό, η Πλατεία αλλάζει όψη, ενώ το 2004 ο τερματικός σταθμός του τραμ και η συγκέντρωση στάσεων ΜΜΜ στο δυτικό και στο ανατολικό τμήμα, την καθιερώνουν ως κόμβο μετακινήσεων της πρωτεύουσας. Σήμερα, η Πλατεία μεταξύ λεωφόρου Αμαλίας και οδού Φιλελλήνων, είναι περιτριγυρισμένη από σημαντικούς οδικούς άξονες μέχρι και τριών λωρίδων πλάτους. (Κανελλοπούλου, 2011).

6.1.2 Πλατεία Ομονοίας

Η ιστορία της Πλατείας Ομονοίας ξεκινάει μετά το 1834, από την κήρυξη της Ελλάδας ως αυτόνομου Ελληνικού κράτους. Επί τουρκοκρατίας, η θέση στην οποία βρίσκεται σήμερα η Πλατεία Ομονοίας ήτανε καλυμμένη από χωράφια. Μετά το

1834, οι αρχιτέκτονες Κλεάνθης-Schaubert σκόπευαν να χωροθετήσουν τα ανάκτορα, τους θαυμαστούς κήπους και τα διοικητικά κτίρια στο σημείο όπου βρίσκεται σήμερα η Ομόνοια. Επίσης στα σχέδια θα δημιουργούνταν μία πλατεία, η Πλατεία Ανακτόρων η οποία θα είχε ορθογώνιο σχήμα και θα αποτελούσε την καρδιά της Αθήνας. Ωστόσο, λόγω των αντιδράσεων των ιδιοκτητών γης οι οποίοι δεν δέχονταν τις απαλλοτριώσεις, τα σχέδια αυτά δεν υλοποιήθηκαν. Τελικά τα ανάκτορα, οι κήποι και τα διοικητικά κτίρια χωροθετούνται στο χώρο όπου βρίσκεται σήμερα το Σύνταγμα (Φιλίππου, 2000). Η Πλατεία Ομονοίας στα σχέδια παρουσιάζεται ως κυκλική έως και το 1850, ενώ σύμφωνα με την πρόταση της Πολεοδομικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εσωτερικών το σχήμα της τροποποιείται και μετατρέπεται σε τετράγωνη (Μελαμπιανάκη, 2006).

Σχήμα 6.2: Πρόταση διαμόρφωσης της Πλατείας Ομονοίας το 1908

Πηγή: www.didaktorika.gr

Ο χώρος της Πλατείας ζωντανεύει τα Οθωνικά χρόνια, λόγω των καφενείων τα οποία αποτελούν τα κέντρα της αντιοθωνικής εξέγερσης. Μέχρι τότε η πλατεία ονομαζόταν Πλατεία Όθωνος, όμως μετά την εκδίωξη του Όθωνα στις 13 Φεβρουαρίου το 1863 ο στρατός με το λαό συγκεντρώθηκαν στην Πλατεία Όθωνος για να γιορτάσουν την εθνική συμφιλίωση, και γι' αυτό το λόγο η πλατεία ονομάστηκε Πλατεία Ομονοίας (Φιλίππου, 2000).

Εικόνα 6.3: Η πλατεία Ομονοίας του 19^{ου} αιώνα

Πηγή: www.didaktorika.gr

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, η Πλατεία Ομονοίας φτάνει στην πλήρη ανάπτυξή της και διαμορφώνει πιο συγκεκριμένα πια τον χαρακτήρα της. Η Πλατεία ως το κέντρο της ευρύτερης περιοχής αποτελεί συγκοινωνιακό κόμβο, σημείο αναφοράς και συνάντησης, κέντρο της κοινωνικής ζωής και των θεαμάτων, καθώς και ένα από τα πιο πολυσύχναστα μέρη της Αθήνας. Προχωρώντας στις αρχές του αιώνα, η ευρύτερη περιοχή της Πλατείας Ομονοίας, αποτελώντας συγκοινωνιακό κόμβο, χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ενός πλήθους ξενοδοχείων. Αυτά τα ξενοδοχεία σε αντίθεση με τα ξενοδοχεία της Πλατείας Συντάγματος απευθύνονται στους Έλληνες επαρχιώτες (Μελαμπιανάκη, 2006).

Την περίοδο αυτή αποσαφηνίζεται ο χαρακτήρας της Πλατείας. Ειδικότερα, λόγω του γεγονότος ότι η περιοχή συγκεντρώνει χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα, η Πλατεία από κοσμικό κέντρο στην αρχή της περιόδου παίρνει σταδιακά έναν πιο λαϊκό και επαρχιώτικο χαρακτήρα, με το κέντρο της κοσμικής ζωής να συναντάται στις περιοχές του Συντάγματος, της Κηφισιάς και του Φαλήρου. Ένα πολύ σημαντικό επίσης χαρακτηριστικό της Πλατείας είναι η έντονη πολιτική της δραστηριοποίηση, καθώς σε διάφορες χρονικές περιόδους λαμβάνουν χώρα πολλές πολιτικές εκδηλώσεις αλλά και σημαντικά πολιτικά γεγονότα (Μελαμπιανάκη, 2006).

Μεγάλες αλλαγές στη διαμόρφωση της Πλατείας συντελούνται το 1930. Ειδικότερα, η Πλατεία το 1925-1930 σκάφτηκε σε μεγάλο βάθος για τη δημιουργία του υπόγειου σταθμού του ηλεκτρικού σιδηρόδρομου ο οποίος την είχε ως αφετηρία, ενώ ξεριζώθηκαν οι φοίνικες και το γκαζόν. Παράλληλα, δημιουργήθηκαν δύο υπόγειες είσοδοι-έξοδοι και τοποθετήθηκαν ανθοπωλεία στην επιφάνεια (Φιλίππου, 2000).

Γενικότερα, το δίκτυο της Αθήνας διαρθρώνεται ακτινωτά με κέντρο την Πλατεία Ομονοίας, η οποία αποτελεί κεντρικό σταθμό στην κίνηση των Αθηναίων οι οποίοι κατεβαίνουν στο κέντρο με τον σιδηρόδρομο, τα τραμ και τα λεωφορεία για εργασία ή για ψυχαγωγία. Στην Πλατεία συσσωρεύονται πολλές και διάφορες χρήσεις. Η ασυμβατότητα αυτών των χρήσεων μεταξύ τους δημιουργεί συνέχεια προβλήματα παρενόχλησης (Μελαμπιανάκη, 2006).

Εικόνα 6.4: Κατασκευή του σταθμού του ηλεκτρικού σιδηρόδρομου στην Ομόνοια-1920

Πηγή: <http://walkinathens.blogspot.gr/>

Εικόνα 6.5: Πλατεία Ομονοίας -1930

Πηγή: <http://walkinathens.blogspot.gr/>

Περνώντας στη δεκαετία του '50, η Πλατεία Ομονοίας ξανασκαύεται για να κατασκευαστούν υπόγειες διαβάσεις, κυλιόμενες σκάλες και χώροι για υπόγεια καταστήματα. Τα ανθοπωλεία απομακρύνθηκαν και στη θέση τους δημιουργήθηκε μια λιμνούλα με σιντριβάνι, το οποίο αποτελούσε επί δεκαετίες το σήμα κατατεθέν

της Πλατείας. Το 1960 τοποθετήθηκαν φωτεινοί σηματοδότες στην Πλατεία λόγω της κυκλικότητάς της. Έπειτα, τον Νοέμβριο του 1973, η Πλατεία φιλοξένησε τις συγκρούσεις μεταξύ εξεγερμένων πολιτών και των οργάνων της τάξης. Μετά την ομαλοποίηση της πολιτικής ζωής η Πλατεία ηρέμησε, διατηρώντας τη φυσιογνωμία της. Η φυσιογνωμία της αυτή όμως αλλοιώθηκε το 1987, όπου δημιουργήθηκε στο σιντριβάνι η κατασκευή από γυαλιά ενώ γύρω από το γλυπτό και περιμετρικά της Πλατείας φυτεύτηκαν φοίνικες. Όταν το 1990 ξεκίνησαν τα έργα του μετρό για Σεπόλια-Δάφνη-Χολαργό, η κατασκευή απομακρύνθηκε καθώς και το σιντριβάνι από την Πλατεία, η οποία ανασκάφτηκε για πολλοστή φορά (Φιλίππου, 2000).

**Εικόνα 6.6: Η πλατεία Ομονοίας τη δεκαετία του '50
και τα ανθοπωλεία της**

Πηγή: <http://walkinathens.blogspot.gr/>

Εικόνα 6.7: Η πλατεία Ομονοίας το 1972

Πηγή: <http://walkinathens.blogspot.gr/>

Το 2003, η Πλατεία Ομονοίας αναπλάθεται με υλοποίηση του πρώτου βραβείου του διαγωνισμού, στα πλαίσια γενικής αναβάθμισης του Ιστορικού Κέντρου από το ΥΠΕΧΩΔΕ και την ΕΑΧΑ Α.Ε. σε συνεργασία και με άλλους φορείς. Η

ολοκληρωμένη Πλατεία ωστόσο, παρουσιάζει βασικές διαφορές σε σχέση με την πρόταση του πρώτου βραβείου. Ειδικότερα, καταργείται η οθόνη προβολής και τα στέγαστρα των εισόδων του μετρό, και τοποθετείται γλυπτική κατασκευή του Ζογγολόπουλου. Την χρονιά των Ολυμπιακών αγώνων, το 2004 λίγο πριν την έναρξη αυτών και μετά από κριτική για την έλλειψη πρασίνου στην Πλατεία, το ΥΠΕΧΩΔΕ, ο Δήμος Αθηναίων και η ΕΑΧΑ Α.Ε. κρίνουν σκόπιμη την αναζωογόνηση της Πλατείας με αναστρέψιμη φυτοτεχνική παρέμβαση που περιλαμβάνει χλοοτάπητα και 10 ελιές, σύμβολα των 10 φυλών των Αθηνών. Ωστόσο, το 2010 έχοντας ως πρόσχημα τις διαρροές του νερού από τα παρτέρια προς τον υπόγειο σταθμό και λόγω του ότι θεωρούνται ως εστίες μόλυνσης, αφαιρούνται οι ελιές, ξηλώνονται τα παρτέρια και καλύπτεται η τρύπα με τσιμέντο (Γιαννουλάτου-Δεστούνη και Ντετσάβες-Πόγκα, 2012).

Σήμερα, τα στοιχεία που παρουσιάζει η Πλατεία Ομονοίας, όπως είναι ο προλεταριακός της χαρακτήρας, ο συνωστισμός των ανθρώπων και η άναρχη δομή της, σε συνδυασμό με την αποστασιοποίηση των εύπορων κοινωνικών τάξεων έχουν προσδώσει στην Ομόνοια έναν αέρα τριτοκοσμικό (Φιλίππου, 2000).

6.2 Υπάρχουσα κατάσταση των δύο πλατειών

Η σημερινή εικόνα της Πλατείας Συντάγματος δεν διαφέρει και πολύ από αυτή που παρουσιάζεται σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας της. Ειδικότερα, όσον αφορά το κοινωνικό κομμάτι των λειτουργιών της, η Πλατεία Συντάγματος λειτουργεί ως πολιτικός πόλος καθώς εκεί λαμβάνουν χώρα μεγάλα πολιτικά γεγονότα και πολλές πολιτικές συγκεντρώσεις. Παράλληλα, ο ρόλος της είναι ακόμη πιο διευρυμένος καθώς η συγκεκριμένη πλατεία λειτουργεί και ως τόπος συγκέντρωσης για τους κατοίκους, ενώ αποτελεί σημαντικό τουριστικό σημείο αναφοράς αλλά και σημαντικό συγκοινωνιακό κόμβο. Χαρακτηρίζεται ως μία πλατεία η οποία καλύπτει πολλές λειτουργίες από αυτές που μπορεί να προσφέρει μία πλατεία. Οι δραστηριότητες οι οποίες λαμβάνουν χώρα στη συγκεκριμένη πλατεία είναι τόσο παθητικές όσο και ενεργητικές.

Αρχικά, αυτό που παρατηρείται σε μεγάλο βαθμό είναι η συνάντηση μεταξύ των ανθρώπων στην Πλατεία Συντάγματος. Η Πλατεία αποτελεί σημαντικό σημείο

αναφοράς για συναντήσεις ανθρώπων λόγω της κεντρικότητάς της και της λειτουργίας της ως συγκοινωνιακός κόμβος.

Εικόνα 6.8 :Η Πλατεία Συντάγματος ως συγκοινωνιακός κόμβος και σημείο συναντήσεων

Πηγή: <http://www.google.gr>

Πηγή: Ιδία Λήψη

Επίσης, αποτελεί έναν χώρο ευχάριστο τόσο για ξεκούραση (καθώς διαθέτει παγκάκια), όσο και για ψυχαγωγία, αλλά και δραστηριότητες όπως διάβασμα, χαλάρωση αλλά και δραστηριότητες του δρόμου (skateboard). Πέρα από αυτό αποτελεί και χώρο πολιτικών συγκεντρώσεων. Αυτό σημαίνει ότι αποτέλεσε το μέρος από το οποίο ξεκίνησαν πολλά κινήματα, όπως το κίνημα των αγανακτισμένων το 2011, ενώ ακόμη αποτελεί το σημείο συνάντησης πολιτικών κομμάτων αλλά και πολιτικών συγκεντρώσεων(κυρίως σε προεκλογικές περιόδους). Ένας σημαντικός λόγος για τον οποίο η Πλατεία Συντάγματος συγκεντρώνει πολλές κοινωνικές λειτουργίες είναι και η θέση της αλλά και το γεγονός ότι αποτελεί ιστορική πλατεία αλλά και μία πλατεία με αίγλη λόγω των κτιρίων από τα οποία περιβάλλεται.

Επιπρόσθετα όσον αφορά τη λειτουργικότητά της η Πλατεία Συντάγματος διαθέτει παγκάκια και πεζούλια δίνοντας την ευκαιρία στους επισκέπτες της να ξεκουράζονται και να χαλαρώνουν αλλά και να ασχολούνται με άλλες παθητικές δραστηριότητες όπως την παρατήρηση της θέας, αλλά και το διάβασμα.

Εικόνα 6.10: Η λειτουργικότητα της πλατείας Συντάγματος και οι χώροι χαλάρωσης που προσφέρει

Πηγή: Ιδία Λήψη

Παράλληλα, η Πλατεία Συντάγματος διαθέτει πράσινο με γρασίδι, διαφόρων ειδών δέντρα όπως νεραντζιές, πεύκα και φοίνικες, αλλά και θάμνους και φυτά με γλάστρες. Διαθέτει χώρους σκιερούς, αλλά και χώρους με ηλιασμό. Το σημαντικότερο στοιχείο το οποίο διαθέτει είναι το υγρό στοιχείο με το σιντριβάνι το οποίο χωροθετείται στη μέση της πλατείας.

Εικόνα 6.11: Η Πλατεία Συντάγματος και τα φυσικά της στοιχεία

Πηγή Ιδία Λήψη και www.google.gr/

Οι ροές που σχηματίζονται εντός της Πλατείας με δρομάκια τα οποία ξεκινάνε και καταλήγουνε στο σιντριβάνι την καθιστούν προσπελάσιμη αλλά και προσιτή. Σημαντικό επίσης στοιχείο της, το οποίο την καθιστά προσβάσιμη, είναι ο σταθμός του Μετρό με τις δύο εισόδους του επάνω στην πλατεία στα δεξιά και στα αριστερά των σκαλοπατιών της. Εκτός αυτού, η Πλατεία φιλοξενεί και δραστηριότητες εμπορικής φύσεως όπως καφετέριες και μικροπωλητές.

Εικόνα 6.12: Προσβασιμότητα και εμπορικές χρήσεις στην Πλατεία Συντάγματος

Πηγή: Ιδία Λήψη και www.google.gr

Η Πλατεία Ομονοίας από την άλλη, όπως προκύπτει από την ιστορική της εξέλιξη έχει υποστεί πολλές αλλαγές οι οποίες κάθε άλλο παρά βελτίωση επιφέρανε. Τα στοιχεία τα οποία παρουσιάζει η Ομόνοια σήμερα, όπως ο προλεταριακός χαρακτήρας της, ο συνωστισμός των ανθρώπων, και η άναρχη δομή της, σε συνδυασμό με την αποστασιοποίηση των εύπορων κοινωνικών τάξεων έχουν προσδώσει στην Ομόνοια έναν αέρα τριτοκοσμικό. Η εικόνα της τόσο τη μέρα όσο και τη νύχτα είναι απογοητευτική, οπότε ο ρόλος της ως χώρος σύναξης ανθρώπων παραμένει περιφρονημένος. Εδώ παρατηρείται και η μεγάλη διαφορά της με το Σύνταγμα, το οποίο εξακολουθεί να διατηρεί την αρχική αίγλη του την οποία επιβεβαιώνουν συνεχώς τα ονόματα των οδών από τους οποίους περιβάλλεται: Οδός Όθωνος, Αμαλίας, Γεωργίου του Α΄, Βασιλίσσης Σοφίας (Φιλίππου, 2000).

Επομένως, οι μεγάλες αλλαγές που έχουν λάβει χώρα στην Πλατεία Ομονοίας, σε συνδυασμό με τη σύσταση του πληθυσμού η οποία άλλαξε ριζικά λόγω του μεταναστευτικού κύματος, αλλά και λόγω του έντονου πολεοδομικού προβλήματος

που ανέκαθεν αντιμετώπιζε το κέντρο της Αθήνας, καθιστούν την Πλατεία Ομονοίας μία πλατεία με πολλά προβλήματα, ανίκανη να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις μιας βιώσιμης πλατείας.

Ωστόσο, η σημερινή Πλατεία έχει μια διάταξη επιφάνειας η οποία εξυπηρετεί καλά τη διαμπερή κίνηση των πεζών, σε πλήρη αντίθεση με το παλιό αφιλόξενο round-about, ενώ καλεί ταυτόχρονα τα άτομα στην παρατήρηση της θέας της Ακρόπολης, στην κατεύθυνση του άξονα της Οδού Αθηνάς. Ωστόσο, τυγχάνει της πλήρους απαξίωσής της από τους κατοίκους της Αθήνας. Η Πλατεία της Ομόνοιας ήταν πάντα το σημείο συνάντησης των ανθρώπων της εργασίας και της επαρχίας, των εσωτερικών μεταναστών και των μικρομεσαίων κοινωνικών τάξεων. Ήταν μια πλατεία πολιτικών συγκεντρώσεων και έξαλλων πανηγυρισμών μετά από αθλητικά γεγονότα (www.panepistimioupezodromos.gr).

Ειδικότερα, η Πλατεία Ομονοίας αποτελεί μία πλατεία η οποία βρίσκεται σε κομβικό σημείο καθώς από αυτή ξεκινάνε ή καταλήγουν κεντρικοί δρόμοι δημιουργώντας ένα εξάκτινο αστέρι. Παρουσιάζει έντονη κυκλοφοριακή κίνηση, καθιστώντας έτσι την προσπελασιμότητα δύσκολη.

Εικόνα 6.13: Δυσκολία στην προσπελασιμότητα στην πλατεία Ομονοίας- Στοιχεία έντονης κυκλοφοριακής κίνησης

Πηγή: Ιδία Λήψη

Σχετικά με το χαρακτήρα της και την κοινωνική λειτουργικότητά της, η Πλατεία Ομονοίας δεν παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία παθητικών και ενεργητικών δραστηριοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, δεν διαθέτει χώρους για χαλάρωση, παρά μόνο για στάση, καθώς οι χώροι που ενδείκνυνται γι' αυτήν δεν είναι σκιεροί, επειδή παρουσιάζουν έντονο ηλιασμό. Επιπρόσθετα, η Πλατεία Ομονοίας χρησιμοποιείται

σε μεγάλο βαθμό για συναντήσεις των ατόμων μεταξύ τους, τόσο λόγω της προσβασιμότητάς της με τα μέσα μαζικής μεταφοράς και συγκεκριμένα του μετρό, το οποίο και φιλοξενεί, όσο και λόγω της κεντρικότητάς της. Ωστόσο, άλλες δραστηριότητες όπως το διάβασμα, η παρατήρηση της θέας αλλά και η συζήτηση μεταξύ ατόμων δεν παρατηρούνται στο χώρο της Πλατείας. Παράλληλα, η Πλατεία Ομονοίας φιλοξενεί συγκεκριμένες ομάδες ατόμων(χρήστες ουσιών) καθιστώντας της ακατάλληλη για χρήση από τους υπολοίπους.

Σχετικά με τη λειτουργικότητα και την αισθητική της, η Πλατεία Ομονοίας δεν παρουσιάζει χώρους πρασίνου, εκτός από μερικά φυτά τα οποία βρίσκονται τριγύρω αυτής. Η πλατεία χαρακτηρίζεται από τους χρήστες του χώρου ως «αστικό κενό» και όχι ως χώρος για χρήση. Δεν παρατηρούνται χώροι για χαλάρωση και ξεκούραση, τόσο λόγω της έντονης κυκλοφοριακής κίνησης όσο και λόγω της έλλειψης σχεδιασμού του χώρου.

Εικόνα 6.14: Η πλατεία Ομονοίας όσον αφορά τη λειτουργικότητα και την αισθητική της

Πηγή: Ιδία Λήψη

Παράλληλα, οι χρήσεις τριγύρω από την Πλατεία είναι καθαρά εμπορικές, ενώ εκεί χωροθετούνται και πολλά γραφεία και υπηρεσίες, με αποτέλεσμα η περιοχή να παρουσιάζει έντονη κίνηση τις πρωινές κυρίως ώρες. Η Πλατεία Ομονοίας αποτελεί έναν χώρο με καθαρά λαϊκό και περιθωριοποιημένο χαρακτήρα.

Εικόνα 6.15: Κτίρια περιμετρικά της πλατείας Ομονοίας

Πηγή: Ιδία Λήψη

Συμπερασματικά, η Πλατεία Ομονοίας δεν παρουσιάζει τις λειτουργίες που χαρακτηρίζουν μία πλατεία καθώς λειτουργεί ως κυκλοφοριακός κόμβος κατά κύριο λόγο καθιστώντας την απρόσιτη και αφιλόξενη στους επισκέπτες της οι οποίοι τη χρησιμοποιούν καθαρά και μόνο ως πέρασμα.

6.3 Προσβασιμότητα και σύνδεση των Πλατειών

Ένας σημαντικός παράγοντας για τη λειτουργικότητα μιας πλατείας είναι και η προσβασιμότητα που έχει ο επισκέπτης σε αυτήν. Με την έννοια προσβασιμότητα νοείται η ευκολία ή δυσκολία πρόσβασης των ατόμων σε ένα χώρο, στη συγκεκριμένη περίπτωση σε μία πλατεία.

Όσον αφορά την προσβασιμότητα στην Πλατεία Συντάγματος, η συγκεκριμένη πλατεία παρουσιάζει ένα μεγάλο πλεονέκτημα το οποίο είναι η κεντρική της θέση, καθιστώντας την έτσι εύκολα προσβάσιμη στο κοινό καθώς αποτελεί συγκοινωνιακό κόμβο με τα μέσα μεταφοράς να ξεκινάνε και να καταλήγουν σε αυτήν. Η Πλατεία Συντάγματος αποτελεί έναν χώρο στον οποίο ο καθένας μπορεί να έχει πρόσβαση εκεί μέσω των τεσσάρων κεντρικών δρόμων από τους οποίους περιβάλλεται. Οι δρόμοι αυτοί είναι η Γεωργίου Α', η Όθωνος, η Φιλελλήνων, και η Λεωφόρος Αμαλίας η οποία αρχίζει από το ενδιαμέσο του κοινοβουλίου και κινείται προς τα νότια για να συναντήσει τη Λεωφόρο Συγγρού, που οδηγεί σε ευθεία γραμμή στο Φάληρο, δηλαδή στη θάλασσα. Παράλληλα, πλησίον της Πλατείας Συντάγματος βρίσκεται και ο πεζόδρομος της Ερμού ο οποίος αποτελεί τον εμπορικότερο δρόμο του κέντρου της Αθήνας.

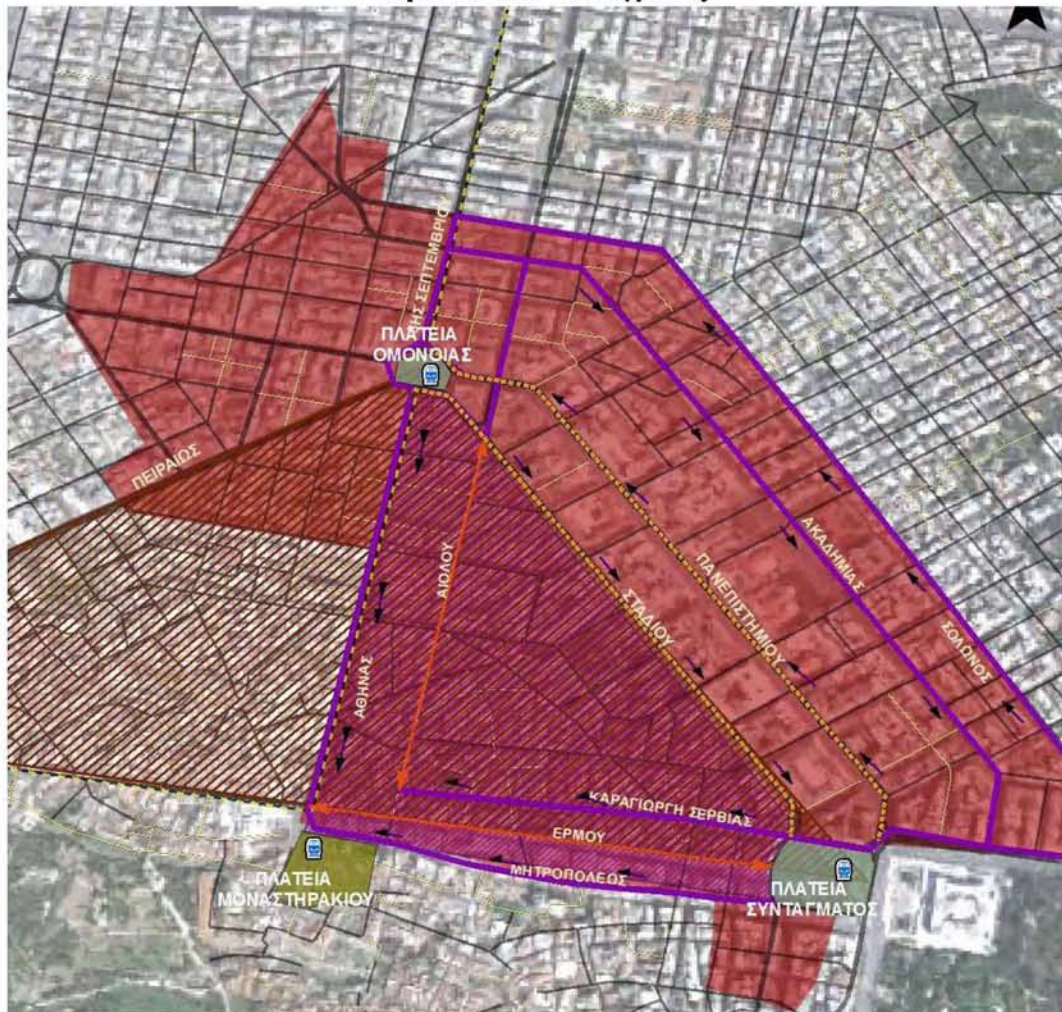
Όσον αφορά την Πλατεία Ομονοίας, η συγκεκριμένη θυμίζει εξάκτινο αστέρι λόγω των δρόμων που ξεκινάνε ή καταλήγουν σε αυτήν. Ο πρώτος δρόμος-Οδός Αθηνάς-έχει κατεύθυνση προς την Ακρόπολη και σταματάει στους πρόποδες της. Ο άλλος δρόμος είναι η Σταδίου η οποία κατευθύνεται προς το κέντρο και κατ' επέκταση προς το Σύνταγμα, ενώ οδηγεί στον Υμηττό και το Σαρωνικό. Παράλληλα, ο δρόμος της Πανεπιστημίου οδηγεί και αυτός προς το Σύνταγμα και στους άλλους προορισμούς, ενώ λοξοδρομώντας φτάνει στην Κηφισιά και την Πεντέλη. Η 3^η Σεπτεμβρίου, σταματάει απότομα μπροστά σε ένα τείχος πολυκατοικιών της Αγίου Μελετίου. Τέλος, η οδός Αγίου Κωνσταντίνου βγάζει στους σιδηροδρομικούς σταθμούς Λαρίσης και Πελοποννήσου αλλά και στην Λεωφόρο Κηφισού η οποία οδηγεί στις εθνικές οδούς Αθηνών-Κορίνθου και Αθηνών-Λαμίας. Παρατηρούμε ότι η Πλατεία αποτελεί επίσης έναν σημαντικό συγκοινωνιακό κόμβο. Η κύρια σύνδεση των δύο Πλατειών γίνεται μέσω των οδών Σταδίου και Πανεπιστημίου(Φιλίππου, 2000).

Σχετικά με την Οδό Πανεπιστημίου, ο συγκεκριμένος δρόμος είναι ένας δρόμος ο οποίος αποτελεί για πολλούς τον πιο επιβλητικό δρόμο της σύγχρονης Αθήνας. Η Πανεπιστημίου ήταν μέρος του αρχικού σχεδίου της νέας Αθήνας, όπως το σχεδίασαν ο Κλεάνθης και ο Schaubert αλλά κυρίως όπως το άλλαξε ο Leon von Klenze. Είναι συνεπώς φορέας όλων των συντακτικών χαρακτηριστικών που πρόβαλε η νεωτερική ματιά τους πάνω στη γεωγραφική και ιστορική μορφολογία της πρωτεύουσας (www.panepistimioupezodromos.gr).

Από την άλλη η Οδός Σταδίου, ο άλλος δρόμος ο οποίος ενώνει την Πλατεία Συντάγματος και την Πλατεία Ομονοίας μέχρι το 1850 αποτελούσε το ποτάμι-ρέμα του Βοϊδοπνίχτη. Το 1860 το ρέμα σκεπάστηκε και σχηματίστηκε η σημερινή Οδός Σταδίου. Η Οδός Σταδίου αποτελεί έναν πολυσύχναστο δρόμο που σφύζει από ζωή τόσο τις πρωινές όσο και τις νυχτερινές ώρες. Είναι ο δρόμος των διαδηλωτών, καθώς περνούν σχεδόν καθημερινά από αυτόν πορείες, των τραπεζών και των βιβλιόφιλων, μιας και υπάρχει στοά βιβλίου με επιλεγμένα βιβλιοπωλεία. Κανείς δεν μπορεί λοιπόν να αρνηθεί ότι η μεταμόρφωση αυτού του δρόμου από ποτάμι σε έναν από τους πιο πολυσύχναστος δρόμους της Αθήνας ήταν θεαματική (www.anakaluptontas-thn-athina.gr).

Συμπερασματικά, οι δύο Πλατείες αποτελούν δύο χώρους εύκολα προσβάσιμους αλλά και δύο Πλατείες οι οποίες συνδέονται μεταξύ τους δημιουργώντας ροές εντός του κέντρου της Αθήνας.

Χάρτης 6.2: Χάρτης ροών και κεντρικών αξόνων σύνδεσης της Πλατείας Ομονοίας με την Πλατεία Συντάγματος

Πηγή: Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Αθηνών(ΦΕΚ 80Δ/88)

6.4 Περίληψη και συμπεράσματα

Η Πλατεία Συντάγματος μέσα από την ιστορική της εξέλιξη φανερώνει την ταυτότητά της, δηλαδή την αίγλη, τον κοσμικό και υπερτοπικό χαρακτήρα της, τα οποία διαφαίνονται από τα κτίρια που χωροθετούνται πλησίον της και παλαιότερα από τους μεγαλοαστούς ενοίκους της. Η Πλατεία Συντάγματος έρχεται σε αντίθεση με την Πλατεία Ομονοίας, η οποία παρουσιάζει έναν χαρακτήρα πιο επαρχιώτικο και τριτοκοσμικό. Η Πλατεία Συντάγματος σήμερα λειτουργεί ως τόπος συνάντησης και συγκέντρωσης ατόμων, ενώ χαρακτηρίζεται και ως πολιτικός πόλος. Παράλληλα, αποτελεί σημαντικό τουριστικό σημείο αναφοράς, αλλά και συγκοινωνιακό κόμβο. Προσφέρει άνεση και ευκαιρίες για χαλάρωση, διάβασμα και παρατήρηση της θέας λόγω του πράσινου και του σιντριβανιού. Αντίθετα, η Πλατεία Ομονοίας τόσο λόγω των συχνών παρεμβάσεων όσο και λόγω του προβληματικού κέντρου της Αθήνας

δεν καθίσταται βιώσιμη και λειτουργική. Και οι δύο πλατείες ωστόσο αποτελούν συγκοινωνιακούς κόμβους, ενώ συνδέονται με την οδό Σταδίου και την οδό Πανεπιστημίου. Μέσω της συγκριτικής τους ανάλυσης παρατηρούνται οι έντονες διαφορές που αυτές παρουσιάζουν, αλλά και ο κοινωνικός τους ρόλος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ ΣΤΙΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

7.1 Μεθοδολογία έρευνας πεδίου

Η πόλη στην οποία πραγματοποιήθηκε η έρευνα πεδίου είναι η Αθήνα. Η συγκεκριμένη πόλη επιλέχθηκε λόγω των έντονων προβλημάτων που παρουσιάζει όσον αφορά το κέντρο αλλά και άλλες περιοχές. Στην συγκεκριμένη πόλη, παρατηρούνται προβλήματα κοινωνικής συνοχής, ενώ οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι της πόλης (ειδικότερα στις προβληματικές περιοχές) όπως είναι τα πάρκα και οι πλατείες, καθίστανται απροσπέλαστοι, ενώ οι πολίτες ειδικά από τις απογευματινές ώρες και μετά δεν μπορούν να τους χρησιμοποιήσουν με άνεση. Παράλληλα, οι χώροι αυτοί κρίνονται ακατάλληλοι για χρήση τόσο για την έλλειψη ασφάλειας όσο και για την έλλειψη υποδομών και σχεδιασμού. Οι πλατείες οι οποίες επιλέχθηκαν για την έρευνα πεδίου είναι η Πλατεία Συντάγματος και η Πλατεία Ομονοίας. Η συγκεκριμένη έρευνα βασίζεται κυρίως σε επιτόπια έρευνα μέσω ερωτηματολογίων αλλά και κατά ένα μέρος στην θεωρητική ανάλυση των κεφαλαίων 2-5. Οι βασικές παράμετροι οι οποίες εξετάζονται στην έρευνα πεδίου είναι αρχικά η επισκεψιμότητα στις εν λόγω πλατείες, δηλαδή το πόσο συχνά τις επισκέπτονται τα άτομα και για ποιό λόγο. Άλλη σημαντική παράμετρος θεωρείται η ασφάλεια. Ειδικότερα, αναλύεται ο βαθμός ασφάλειας τόσο γενικά όσο και ειδικά με βάση τις ώρες της ημέρας. Επίσης σημαντικοί όσον αφορά την ασφάλεια θεωρούνται και οι λόγοι για τους οποίους υπάρχει έλλειψη ασφάλειας. Μία επίσης σημαντική παράμετρος θεωρείται και το αίσθημα του αποκλεισμού από τις πλατείες, το οποίο αποτρέπει τα άτομα από το να τις χρησιμοποιήσουν. Σε αυτές τις σημαντικές παραμέτρους έρχονται να προστεθούν η αισθητική και η λειτουργικότητα των πλατειών, αλλά και η κοινωνική συνοχή και ο κοινωνικός αποκλεισμός, που αποτελούν και τα κεντρικά ερευνητικά ερωτήματα.

Συνεπώς, ο στόχος αυτής της έρευνας είναι να εξετάσει το κατά πόσο και σε τί βαθμό αυτές οι παράμετροι υφίστανται στις συγκεκριμένες πλατείες. Μερικές από αυτές συσχετίζονται με δύο άλλες σημαντικές επίσης παραμέτρους που αφορούν το κοινωνικό σύνολο, οι οποίες είναι το φύλο και η ηλικία. Η βασική μεθοδολογική

προσέγγιση της έρευνας πεδίου βασίζεται αρχικά στην επιλογή των δύο πλατειών, στην επιλογή της μορφής της έρευνας πεδίου, η οποία στην παρούσα έρευνα γίνεται με τη μορφή ερωτηματολογίων και επιτόπιας παρατήρησης, και έπειτα στην εύρεση των παραμέτρων που μας ενδιαφέρουν για την έρευνα και τη δημιουργία των ερωτηματολογίων. Το δείγμα των ερωτηματολογίων που επιλέχθηκε είναι 100 για την κάθε πλατεία(σύνολο 200). Μετά τη διανομή των ερωτηματολογίων, των οποίων ένα μέρος έγιναν με τη μορφή συνεντεύξεων, λήφθηκε φωτογραφικό υλικό και των δύο πλατειών κατά την επιτόπια παρατήρηση. Τέλος, ακολούθησε η συλλογή των αποτελεσμάτων στο πρόγραμμα excel και η ανάλυση τους μέσω του προγράμματος spss και έπειτα έγινε η κατασκευή των γραφημάτων και των πινάκων τα οποία βοήθησαν στην εξαγωγή των συμπερασμάτων της έρευνας.

Ωστόσο, κατά την εκπόνηση της έρευνας πεδίου προέκυψαν κάποιες δυσκολίες οι οποίες αφορούσαν στο μοίρασμα των ερωτηματολογίων στην Πλατεία Ομονοίας. Ειδικότερα, μέχρι να επιτευχθεί ο στόχος που είχε τεθεί σχετικά με τον αριθμό των ερωτηματολογίων (100 ερωτηματολόγια) χρειάστηκε πολύς χρόνος. Η δυσκολία προέκυψε από την άρνηση του κόσμου να απαντήσει δεδομένου ότι όλοι σχεδόν ήτανε περαστικοί από την πλατεία, σε αντίθεση με την Πλατεία Συντάγματος στην οποία τα περισσότερα άτομα έκαναν στάση.

7.2 Φυσιογνωμία των χρηστών του χώρου των δύο πλατειών

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας πεδίου η οποία έλαβε χώρα στις Πλατείες Ομονοίας και Συντάγματος, προκύπτει ότι τα άτομα που χρησιμοποιούν το χώρο σε μεγαλύτερο ποσοστό και στις δύο πλατείες είναι γυναίκες (βλ. Παράρτημα Γραφήματα Π.1 και Π.2).

Παράλληλα, παρατηρήθηκε και στους δύο χώρους ότι οι ηλικιακές ομάδες των ατόμων που κυκλοφορούν σε αυτούς, ανήκουν στις νεαρές ηλικίες έως 30 και έως 45 ετών(βλ.Παράρτημα Γραφήματα Π.3 και Π.4). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι εν λόγω ηλικίες αποτελούν παραγωγικές πληθυσμιακές ομάδες, οι οποίες παρουσιάζουν έντονη δραστηριοποίηση στο χώρο των πόλεων όσον αφορά τις λειτουργίες αυτών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων, είναι εργαζόμενοι(βλ. Παράρτημα Γραφήματα Π.5 και Π.7) και κάτοικοι Αθηνών (βλ. Παράρτημα Γραφήματα Π.6 και Π.8). Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι η έρευνα έλαβε χώρα τις πρωινές ώρες που είναι ώρες αιχμής, καθώς όλες οι υπηρεσίες λειτουργούν τότε και τα περισσότερα άτομα μετακινούνται για να διεκπεραιώσουν τις υποχρεώσεις τους αλλά και να μεταβούν στο χώρο εργασίας τους. Δεν παρατηρούνται διαφορές όσον αφορά τη φυσιογνωμία του χρήστη του χώρου των πλατειών. Αυτό συμβαίνει λόγω της θέσης και της κεντρικότητας τους. Οι δύο πλατείες αποτελούν τις δύο κεντρικότερες πλατείες της Αθήνας, φιλοξενώντας τριγύρω εμπορικά καταστήματα και χώρους αναψυχής. Η φυσιογνωμία των χρηστών των δύο χώρων δεν διαφοροποιείται από πλατεία σε πλατεία αλλά αλλάζει ανάλογα και με τις ώρες της ημέρας.

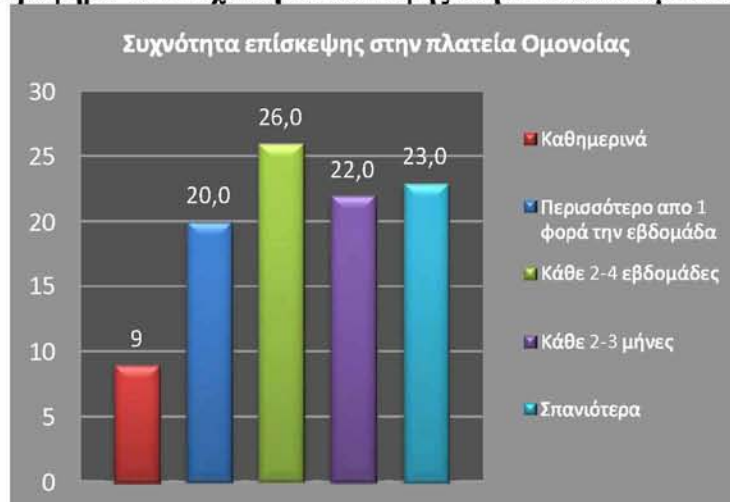
7.3 «Ελκυστικότητα» των δύο πλατειών

Η Πλατεία Συντάγματος αποτελεί μία πλατεία με μεγάλη ιστορία, όμως η διαφοροποίησή της από τις άλλες οφείλεται και στις ιδιαίτερες χρήσεις τις οποίες φιλοξενεί πλησίον της. Συγκεκριμένα, απέναντί της χωροθετείται η Βουλή των Ελλήνων, προσδίδοντάς της μία αίγλη αλλά και μία σημαντικότητα, καθώς όλα τα μεγάλα πολιτικά γεγονότα λαμβάνουν χώρα σε αυτήν. Παράλληλα, η Πλατεία Συντάγματος αποτελεί κόμβο συγκοινωνιακό, καθώς όλες οι συγκοινωνίες τερματίζουν ή αναχωρούν πλησίον της Πλατείας. Επιπρόσθετα, βρίσκεται δίπλα από το εμπορικό κέντρο της πόλης με την οδό Ερμού να αποτελεί τον κύριο εμπορικό δρόμο. Από την άλλη, η Πλατεία Ομονοίας είναι μία κεντρική πλατεία που διαθέτει υπηρεσίες και καταστήματα εστίασης και αναψυχής. Για όλους τους παραπάνω λόγους η Πλατεία Συντάγματος και η Πλατεία Ομονοίας, χρησιμοποιούνται σε μεγαλύτερο βαθμό από τους ανθρώπους για πέρασμα. Η συχνότητα επισκέψεων είναι μεταξύ της μίας εβδομάδας και των 2-3 μηνών.

**Γράφημα 7.1 : Συχνότητα επίσκεψης στην Πλατεία
Συντάγματος**

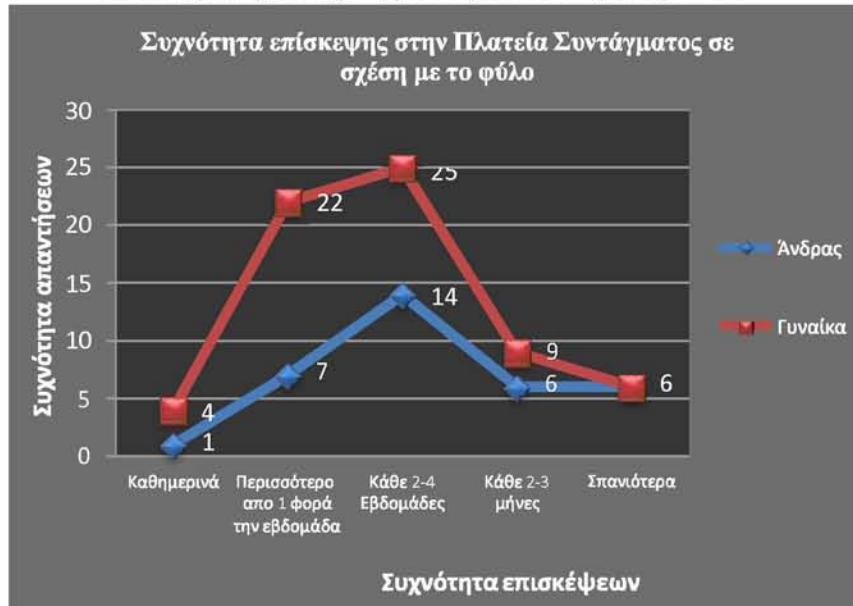

Γράφημα 7.2: Συχνότητα επίσκεψης στην Πλατεία Ομονοίας

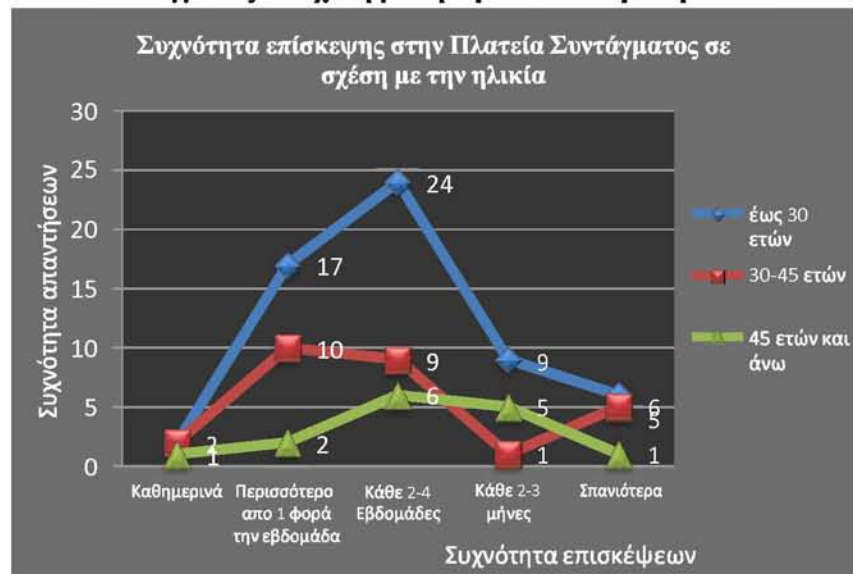

Δεν παρατηρείται ωστόσο διαφορά όσον αφορά τη συχνότητα επίσκεψης αντρών και γυναικών αλλά και ηλικιακών ομάδων στην Πλατεία Συντάγματος σε αντίθεση με την Πλατεία Ομονοίας όπου παρατηρείται διαφορά στην συχνότητα επισκέψεων μεταξύ γυναικών και αντρών.

Γράφημα 7.3: Συσχετισμός της συχνότητας επίσκεψης στην Πλατεία Συντάγματος σε σχέση με το φύλο των ερωτηθέντων

Γράφημα 7.4: Συσχετισμός της συχνότητας επίσκεψης στην Πλατεία Συντάγματος σε σχέση με την ηλικία των ερωτηθέντων

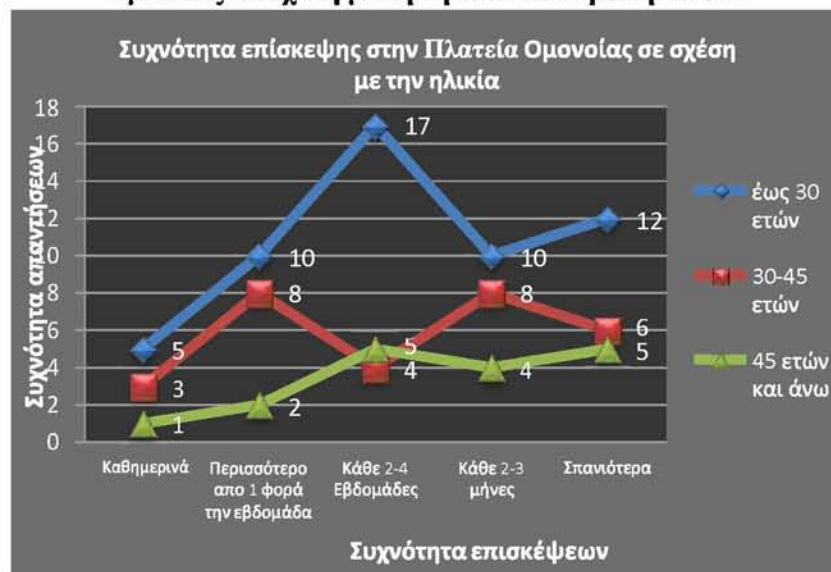

Ειδικότερα, οι γυναίκες επισκέπτονται την πλατεία πιο συχνά «κάθε 2-4 εβδομάδες» ενώ υπάρχει μία αυξομείωση των συχνοτήτων μεταξύ της μίας εβδομάδας και των 2-3 μηνών, σε αντίθεση με τους άντρες στους οποίους η συχνότητα επίσκεψης μεταξύ της 1 εβδομάδας και των 2-3 μηνών παραμένει σταθερή. Οι ηλικιακές ομάδες 30-45 ετών παρουσιάζουν μειωμένη συχνότητα επισκέψεων «κάθε 2-4 εβδομάδες».

Γράφημα 7.5: Συσχετισμός της συχνότητας επίσκεψης στην Πλατεία Ομονοίας σε σχέση με το φύλο των ερωτηθέντων

Γράφημα 7.6: Συσχετισμός της συχνότητας επίσκεψης στην Πλατεία Ομονοίας σε σχέση με την ηλικία των ερωτηθέντων

Ωστόσο, παρατηρούνται διαφορές μεταξύ των δύο πλατειών σε σχέση με τους λόγους επίσκεψης, καθώς η Πλατεία Συντάγματος παρουσιάζεται ως ελκυστική τόσο για πέρασμα (σε μεγαλύτερο βαθμό) όσο και για κοινωνικοποίηση και διασκέδαση-αναψυχή. Από την άλλη όμως, η Πλατεία Ομονοίας χρησιμοποιείται μόνο για πέρασμα. Η Πλατεία Συντάγματος είναι πιο προσιτή και πιο εύχρηστη τόσο για στάση/ ανάπαυση, καθώς διαθέτει παγκάκια και χώρους για στάση και ξεκούραση όσο και για συνάντηση με φίλους και γνωστούς (λόγω του κομβικού της σημείου).

Γράφημα 7.7: Λόγοι επίσκεψης στην Πλατεία Συντάγματος

Γράφημα 7.8: Λόγοι επίσκεψης στην πλατεία Ομονοίας

Η Πλατεία Ομονοίας από την άλλη τόσο λόγω του σημείου στο οποίο βρίσκεται όσο και για λόγους υποβάθμισης και έλλειψης υποδομών δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για περαιτέρω σκοπούς. Η κύρια χρήση της είναι ως πέρασμα και για επίσκεψη σε υπηρεσίες και γραφεία. Παράλληλα, καμία από τις δύο πλατείες δεν χρησιμοποιείται σε καθημερινή βάση παρά μόνο σε μικρότερο ποσοστό. Αυτό οφείλεται στον κεντρικό χαρακτήρα τους καθώς δεν διαθέτουν τοπικό χαρακτήρα και χαρακτήρα γειτονιάς. Οι δυο τους αποτελούν τις πιο κεντρικές πλατείες της πόλης, και για αυτό το λόγο χρησιμοποιούνται από όλους τους κατοίκους οι οποίοι κατοικούν σε διαφορετικές περιοχές μεταξύ τους, περισσότερο σε εβδομαδιαία βάση παρά σε καθημερινή. Ωστόσο, η πλατεία Συντάγματος καθίσταται περισσότερο διαθέσιμη και κατάλληλη για πολιτιστικές εκδηλώσεις.

7.4 Η ασφάλεια ως ποιοτική και ως ποσοτική μεταβλητή στις δύο πλατείες

Η ασφάλεια θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες για την προσβασιμότητα στις πλατείες και γενικότερα για τους δημόσιους υπαίθριους χώρους. Η έλλειψη ασφάλειας, αυτομάτως σημαίνει και την απομάκρυνση των ατόμων από αυτούς τους χώρους, με αποτέλεσμα την έλλειψη ποιότητας ζωής των κατοίκων. Στους περισσότερους δημόσιους υπαίθριους χώρους της Ελλάδας, δηλαδή σε πάρκα και πλατείες, περισσότερο επικρατεί το αίσθημα του φόβου παρά της ασφάλειας. Αυτό ισχύει κυρίως για τις πόλεις με μεγάλη έκταση και πληθυσμό. Η Αθήνα για παράδειγμα, και ειδικά το κέντρο της, χαρακτηρίζεται από πυκνή δόμηση και έλλειψη ελεύθερων χώρων με αποτέλεσμα οι ήδη υπάρχοντες να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα και να καθίστανται απρόσιτοι στους κατοίκους. Ωστόσο, αυτό διαφοροποιείται από πλατεία σε πλατεία. Στις Πλατείες της έρευνας πεδίου (Σύνταγμα-Ομόνοια) παρατηρείται μεγάλη διαφορά σε ότι αφορά την ασφάλεια. Η Πλατεία Συντάγματος απο ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων χαρακτηρίζεται σχετικά ασφαλής σε αντίθεση με την Πλατεία Ομονοίας στην οποία ο βαθμός ασφάλειας είναι χαμηλότερος.

Γράφημα 7.9 : Ποσοστό βαθμού ασφαλείας στην Πλατεία Συντάγματος(1=καθόλου,5=Πολύ)

**Γράφημα 7.10: Ποσοστό βαθμού ασφαλείας της πλατείας
Ομονοίας(1=Καθόλου, 5=πολύ)**

Αυτό οφείλεται στο χαρακτήρα της κάθε Πλατείας, δηλαδή η Πλατεία Συντάγματος έχει τον χαρακτήρα της πλατείας του «κράτους» καθώς εκεί είναι χωροθετημένες οι λειτουργίες του, όπως η Βουλή και τα Υπουργεία. Η Πλατεία Ομονοίας αλλά και άλλες πλατείες του κέντρου, όπως είναι η Πλατεία Κοτζιά, η Πλατεία Κλαυθμώνος δεν έχουν την ίδια αντιμετώπιση με την Πλατεία Συντάγματος, καθώς οι άμεσα ενδιαφερόμενοι για «τάξη» και «ασφάλεια» δεν επηρεάζονται άμεσα από την έλλειψη ασφαλείας σε αυτές.

Ωστόσο, η αίσθηση της ασφάλειας διαφοροποιείται μέσα στις ώρες της ημέρας, τόσο στην Πλατεία Συντάγματος όσο και στην Πλατεία Ομονοίας. Συγκεκριμένα, τις πρωινές και μεσημεριανές ώρες, η Πλατεία Συντάγματος θεωρείται πολύ ασφαλής από ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων.

**Γράφημα 7.11: Ποσοστό βαθμού ασφαλείας ανα διάστημα ώρας
στην Πλατεία Συντάγματος**

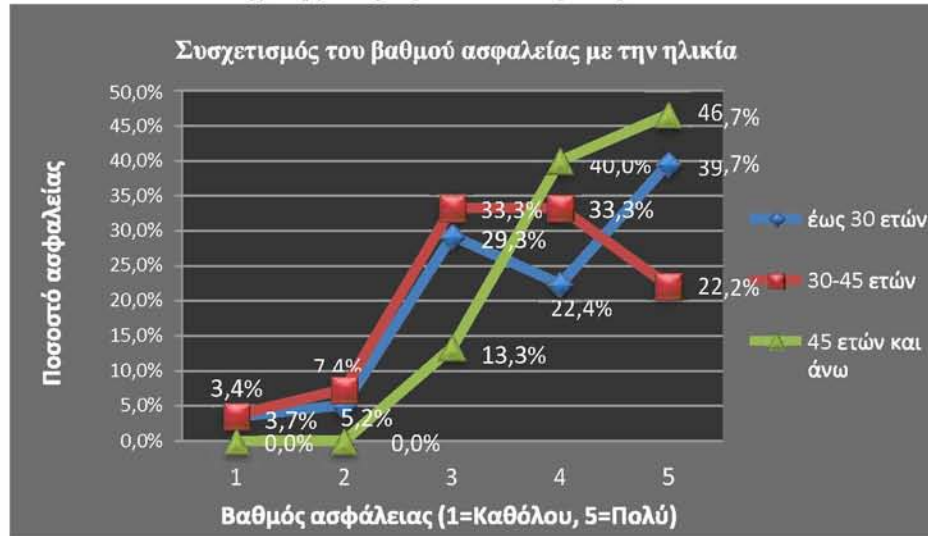

Ωστόσο, το αίσθημα ασφάλειας διαφοροποιείται μεταξύ των αντρών και των γυναικών. Οι γυναίκες δεν αισθάνονται τόσο ασφαλείς όσο οι άντρες ακόμη και τις πρωινές ώρες. Παράλληλα, έντονη διαφοροποίηση παρουσιάζεται και μεταξύ των ηλικιακών ομάδων. Ειδικότερα, οι νεαρές ηλικιακές ομάδες αισθάνονται πιο ασφαλείς από τις ομάδες των ηλικιών που είναι άνω των 45 ετών. Αυτό συμβαίνει διότι, η Πλατεία Συντάγματος, ως η κεντρικότερη πλατεία της Αθήνας, παρουσιάζει μία σχετική ασφάλεια στους χρήστες του χώρου, και δεν χρησιμοποιείται από συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, αλλά από όλες. Οι νεαρές ηλικιακές ομάδες κυρίως είναι αυτές που χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό αυτούς τους χώρους.

Γράφημα 7.12: Συσχετισμός του βαθμού ασφαλείας της Πλατείας Συντάγματος σε σχέση με το φύλο των ερωτηθέντων

Γράφημα 7.13: Συσχετισμός του βαθμού ασφαλείας της Πλατείας Συντάγματος σε σχέση με την ηλικία των ερωτηθέντων

Από την άλλη, στην Πλατεία Ομονοίας το αίσθημα ασφάλειας είναι πολύ μικρό. Αυτό συμβαίνει για διάφορους λόγους. Αρχικά, η Πλατεία χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο από ομάδες ατόμων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως χρήστες ουσιών και εμπόρους ναρκωτικών καθώς επίσης και από μετανάστες οι οποίοι ζουν σε άσχημες συνθήκες. Ωστόσο το αίσθημα της ασφάλειας στην Πλατεία Ομονοίας διαφοροποιείται ανάλογα με τις ώρες της ημέρας.

Γράφημα 7.14: Ποσοστά βαθμού ασφαλείας ανά διάστημα ώρας για την Πλατεία Ομονοίας

Αξιοσημείωτο είναι ότι δεν υπάρχει διαφοροποίηση μεταξύ των αντρών και των γυναικών και μεταξύ των ηλικιακών ομάδων. Αυτό εξηγείται εύκολα, καθώς η Πλατεία Ομονοίας χρησιμοποιείται από συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες με αποτέλεσμα οι υπόλοιπες ομάδες ατόμων και ιδιαίτερα οι ευάλωτες (ηλικιωμένοι, παιδιά) να μην έχουν πρόσβαση στην πλατεία και να αποκλείονται από τη χρήση αυτής.

Γράφημα 7.15: Συσχετισμός του βαθμού ασφαλείας στην Πλατεία Ομονοίας σε σχέση με το φύλο των ερωτηθέντων

Γράφημα 7.16: Συσχετισμός του βαθμού ασφαλείας στην Πλατεία Ομονοίας σε σχέση με την ηλικία των ερωτηθέντων

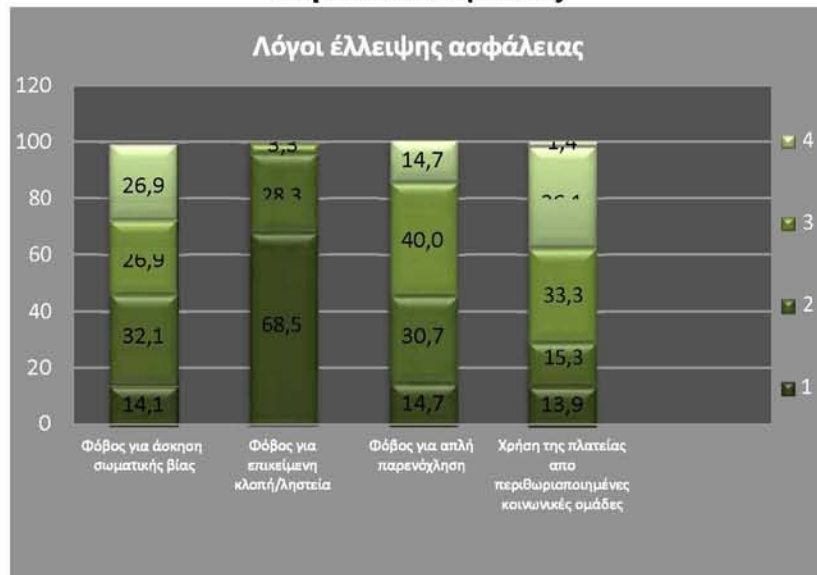

7.5 Το αίσθημα του φόβου και του αποκλεισμού στις Πλατείες Συντάγματος και Ομονοίας

Ο φόβος στο σύγχρονο αστικό τοπίο είναι πολύ συνηθισμένος και διαδεδομένος. Οφείλεται κυρίως στην ανομοιογένεια του πληθυσμού. Το «ξένο» φοβίζει τους ανθρώπους και για αυτό οι πόλεις πλέον κυριαρχούνται από αυτό το συναίσθημα. Όταν ένα πλήθος ατόμων, άγνωστων μεταξύ τους συνωστίζεται σε ένα χώρο τότε αρχίζουν να κυριαρχούν συναισθήματα φόβου με αποτέλεσμα την αποξένωση των ατόμων. Στην Αθήνα για παράδειγμα, με τα μεγάλα μεταναστευτικά κύματα άρχισαν να παρουσιάζονται εντονότερα τα κοινωνικά και τα πολεοδομικά προβλήματα κυρίως στο κέντρο της, το οποίο με την οικονομική κρίση υποβαθμίστηκε πλήρως. Τα έντονα κοινωνικά προβλήματα έχουνε αντίκτυπο σε μεγάλο βαθμό στις πλατείες του κέντρου.

Συγκεκριμένα, στην Πλατεία Ομονοίας παρατηρεί κανείς μία σχετική εγκατάλειψη της πλατείας η οποία δεν παρουσιάζει καθόλου κοινωνική ζωή. Η Πλατεία στερείται ασφάλειας. Όμως πού οφείλεται αυτή η έλλειψη ασφάλειας; Αρχικά, το σίγουρο είναι πως η έλλειψη ασφάλειας συνοδεύεται από φόβο. Που μπορεί να οφείλεται όμως ο φόβος ο οποίος καθιστά την Πλατεία απρόσιτη στους πολίτες; Ο φόβος ο οποίος επικρατεί στις πλατείες είναι αυτός που αφορά στην κλοπή/ληστεία, ενώ ο φόβος για σωματική βία και παρενόχληση θεωρείται αμελητέος. Λιγότερο σημαντικός σε σχέση με τους άλλους λόγους θεωρείται η χρήση του χώρου από κοινωνικές ομάδες οι οποίες ζούνε στο περιθώριο. Αυτό που προκύπτει επομένως από την επιτόπια έρευνα δεν είναι ότι τα άτομα τα οποία χρησιμοποιούν το χώρο φοβούνται και αισθάνονται λιγότερη ασφάλεια λόγω της ύπαρξης των τοξικομανών και άλλων περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων (όπως συμβαίνει στη συγκεκριμένη πλατεία), αλλά λόγω των προβλημάτων που μπορεί αυτοί να προκαλέσουν (ληστείες, παρενόχληση, σωματική βία σπανιότερα).

**Γράφημα 7.17:Ιεράρχηση των λόγων έλλειψης της ασφάλειας
στην πλατεία Ομονοίας**

Ωστόσο, οι λόγοι αυτοί έχουν διαφορετική βαρύτητα για το κάθε φύλο. Για παράδειγμα, οι άντρες φοβούνται λιγότερο για απλή παρενόχληση από ότι οι γυναίκες. Παράλληλα, η ύπαρξη των περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων αποτρέπει τις γυναίκες από τη χρήση του χώρου. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι γυναίκες σε τέτοιους χώρους αισθάνονται ευάλωτες κυρίως τις βραδινές ώρες παρουσιάζοντας δυσκολία στο να κινηθούν μόνες τους.

**Πίνακας 7.1: Συσχετισμός των λόγων έλλειψης ασφάλειας με το
φύλο των ερωτηθέντων για την πλατεία Ομονοίας**

		Σειρά προτίμησης	Ποσοστά ανα Φύλο	
			Άνδρας	Γυναίκα
Λόγοι έλλειψης ασφάλειας	Φόβος για άσκηση σωματικής βίας	1	17,9%	12,0%
		2	32,1%	32,0%
		3	21,4%	30,0%
		4	28,6%	26,0%
	Φόβος για επικείμενη κλοπή/ληστεία	1	66,7%	69,5%
		2	30,3%	27,1%
		3	3,0%	3,4%
		4	0,0%	0,0%
	Φόβος για απλή παρενόχληση	1	7,7%	18,4%
		2	19,2%	36,7%
		3	61,5%	28,6%
		4	11,5%	16,3%
	Χρήση της πλατείας από περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες	1	21,4%	9,1%
		2	25,0%	9,1%
		3	21,4%	40,9%
		4	32,1%	38,6%

Ο κοινωνικός αποκλεισμός ή διαφορετικά κοινωνική περιθωριοποίηση υπονοεί τη μη συμπερίληψη σε ένα δεδομένο κοινωνικό δίκτυο, κατά την οποία το άτομο υποδηλώνεται ότι δεν είναι επιθυμητό ως μέλος μιας ομάδας. Στους δημόσιους υπαίθριους χώρους αυτό φαίνεται με τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες αλλά και άλλες μειονοτικές ομάδες οι οποίες μπορεί να αποκλείονται από τη χρήση των πλατειών είτε λόγω έλλειψης ασφάλειας, είτε λόγω περιθωριοποίησης. Η έλλειψη ασφάλειας επομένως αποτελεί το βασικότερο λόγο κατά τον οποίο τα άτομα δεν μπορούν να χρησιμοποιούν τους συγκεκριμένους χώρους. Ωστόσο, στην περίπτωση της Πλατείας Ομονοίας, σημαντικός λόγος είναι και η ύπαρξη περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων.

Γράφημα 7.18: Ιεράρχηση των λόγων για τους οποίους οι χρήστες του χώρου αισθάνονται αποκλεισμένοι από την Πλατεία Ομονοίας

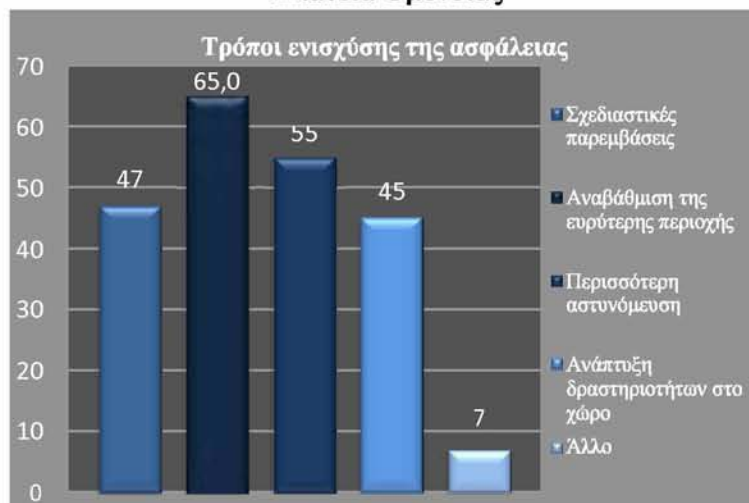
Πίνακας 7.2: Συσχετισμός των λόγων αποκλεισμού με το φύλο των ερωτηθέντων για την πλατεία Ομονοίας

		Σειρά προτίμησης	Ποσοστά ανά Φύλο	
			Άνδρας	Γυναίκα
Λόγοι αίσθησης αποκλεισμού του χώρου από περιθωριοποιημένες ομάδες	Κυριαρχία εμπορικών δραστηριοτήτων (καφετέριες, καταστήματα)	1	15,6%	15,9%
		2	9,4%	11,4%
		3	9,4%	20,5%
		4	65,6%	52,3%
	Χρήση του χώρου από περιθωριοποιημένες ομάδες	1	39,4%	19,6%
		2	24,2%	44,6%

		3	27,3%	26,8%
		4	9,1%	8,9%
	Έλλειψη ασφάλειας	1	33,3%	42,1%
		2	45,5%	29,8%
		3	12,1%	21,1%
		4	9,1%	7,0%
	Ακαταλληλότητα του χώρου για χρήση	1	27,3%	37,7%
		2	24,2%	15,1%
		3	42,4%	24,5%
		4	6,1%	22,6%

Οι τρόποι με τους οποίους η Πλατεία Ομονοίας μπορεί να γίνει προσιτή και ασφαλής για τους πολίτες σύμφωνα με την άποψη των ίδιων των ατόμων είναι μέσω της αναβάθμισης της ευρύτερης περιοχής του κέντρου με αναπλάσεις και περισσότερη αστυνόμευση. Δευτερεύοντες τρόποι ενίσχυσης της ασφάλειας στη συγκεκριμένη πλατεία θεωρούνται η παρέμβαση μέσω του σχεδιασμού, αλλά και η ανάπτυξη δραστηριοτήτων στο χώρο, δηλαδή street art. Οι συγκεκριμένοι τρόποι ενίσχυσης της ασφάλειας στην Πλατεία Ομονοίας κρίθηκαν δευτερεύοντες σε σχέση με τους άλλους δύο, καθώς αυτό που χρειάζεται σε μεγαλύτερο βαθμό η πλατεία είναι ο στρατηγικός σχεδιασμός της περιοχής στην οποία εντάσσεται και η λήψη πρωτοβουλιών από την ηγεσία του κράτους για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων που υπάρχουν.

Γράφημα 7.19: Τρόποι ενίσχυσης της ασφάλειας στην Πλατεία Ομονοίας

Από την άλλη, η Πλατεία Συντάγματος δεν παρουσιάζει τόσο μεγάλο ποσοστό όσον αφορά την κλοπή/ληστεία όπως συμβαίνει με την Πλατεία Ομονοίας. Ωστόσο, είναι ο πρώτος λόγος κατά τον οποίο τα άτομα αισθάνονται την έλλειψη ασφάλειας στην Πλατεία. Σε μικρότερο ποσοστό, οι χρήστες του χώρου της πλατείας δεν αισθάνονται ασφαλείς λόγω των περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων που μπορεί να χρησιμοποιούν το χώρο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η Πλατεία Συντάγματος δεν παρουσιάζει φαινόμενα χρήσης του χώρου από κοινωνικές ομάδες που ζουν στο περιθώριο. Επίσης, αυτό που προκύπτει και από τις δύο πλατείες σχετικά με τους λόγους έλλειψης ασφάλειας είναι πως ο φόβος για κλοπή/ληστεία, σωματική βία και παρενόχληση υπάρχει και στις δύο. Ωστόσο, σε περιοχές όπου κινούνται ομάδες ατόμων που ζουν στο περιθώριο και χρησιμοποιούν το χώρο, ο φόβος για κλοπή/ληστεία και όλα τα επακόλουθα υπάρχει σε μεγαλύτερο βαθμό.

**Γράφημα 7.20: Ιεράρχηση των λόγων έλλειψης ασφάλειας
στην Πλατεία Συντάγματος**

Οι λόγοι έλλειψης ασφάλειας στην Πλατεία Συντάγματος διαφοροποιούνται ανάλογα με το φύλο των ερωτηθέντων. Ειδικότερα, οι γυναίκες κατέχονται σε μεγαλύτερο βαθμό από το αίσθημα του φόβου της κλοπής σε αντίθεση με τους άντρες, ο οποίοι θεωρούνε το συγκεκριμένο λόγο δευτερευούσης σημασίας.

Πίνακας 7.3: Συσχετισμός των λόγων έλλειψης ασφάλειας με το φύλο των ερωτηθέντων για την Πλατεία Συντάγματος

		Σειρά προτίμησης	Ποσοστά ανά Φύλο	
			Άνδρας	Γυναίκα
Λόγοι έλλειψης ασφάλειας	Φόβος για άσκηση σωματικής βίας	1	27%	19,0%
		2	22,7%	23,8%
		3	27,3%	42,9%
		4	22,70%	14,3%
	Φόβος για επικείμενη κλοπή ληστεία	1	17,4%	49,0%
		2	43,5%	33,3%
		3	26,1%	13,7%
		4	13,0%	3,9%
	Φόβος για απλή παρενόχληση	1	36,4%	29,5%
		2	27,3%	34,1%
		3	31,8%	29,5%
		4	4,5%	6,8%
	Χρήση της πλατείας από περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες	1	31,6%	17,9%
		2	10,5%	7,7%
		3	10,5%	5,1%
		4	47,4%	69,2%

Η Πλατεία Συντάγματος επομένως δεν αντιμετωπίζει πρόβλημα κοινωνικού αποκλεισμού λόγω έλλειψης ασφάλειας όπως συμβαίνει με την Πλατεία Ομονοίας. Ωστόσο, κάποιες ομάδες ατόμων μπορεί να αισθάνονται αποκλεισμό και στην Πλατεία Συντάγματος. Αυτό συμβαίνει λόγω της κυριαρχίας των εμπορικών δραστηριοτήτων στο χώρο σε μεγαλύτερο βαθμό και έπειτα στην έλλειψη ασφάλειας. Ωστόσο, διαφοροποίηση των λόγων ως προς το φύλο και την ηλικία των ερωτηθέντων δεν παρατηρείται.

Γράφημα 7.21: Ιεράρχηση των λόγων για τους οποίους οι χρήστες του χώρου αισθάνονται αποκλεισμένοι από τη χρήση της Πλατείας Συντάγματος

Πίνακας 7.4: Συσχετισμός των λόγων αποκλεισμού με το φύλο των ερωτηθέντων για την Πλατεία Συντάγματος

		Σειρά προτίμησης	Ποσοστά ανά Φύλο	
			Άνδρας	Γυναίκα
Λόγοι αίσθησης αποκλεισμού	Κυριαρχία εμπορικών δραστηριοτήτων (καφετέριες, καταστήματα)	1	46,7%	41,9%
		2	26,7%	6,5%
		3	6,7%	25,8%
		4	20,0%	25,8%
	Χρήση του χώρου από περιθωριοποιημένες ομάδες	1	25,0%	35,3%
		2	25,0%	38,2%
		3	25,0%	14,7%
		4	25,0%	11,8%
	Έλλειψη ασφάλειας	1	35,3%	45,5%
		2	23,5%	36,4%
		3	17,6%	9,1%
		4	23,5%	9,1%
	Ακαταλληλότητα του χώρου για χρήση	1	23,1%	30,8%
		2	30,8%	23,1%
		3	46,2%	30,8%
		4	0,0%	15,4%

**Πίνακας 7.5: Συσχετισμός των λόγων αποκλεισμού με την ηλικία των
ερωτηθέντων για την Πλατεία Συντάγματος**

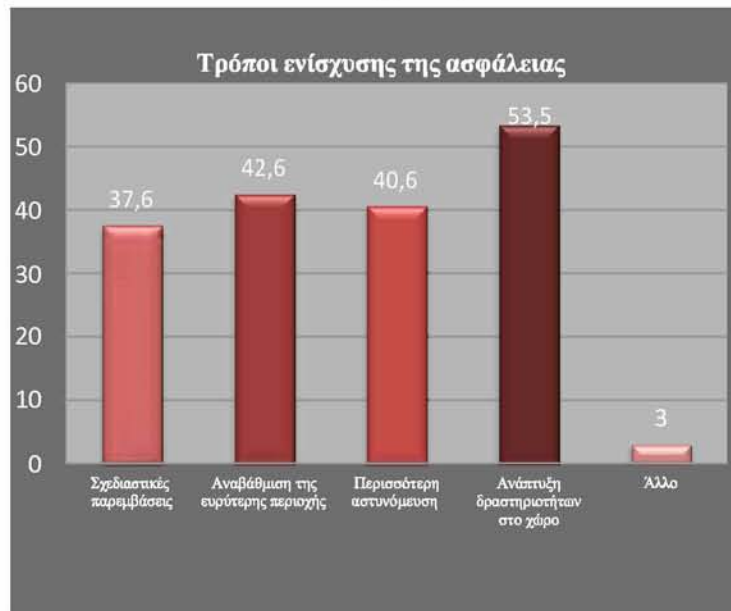
		Σειρά προτίμησης	Ποσοστά ανά Ηλικία		
			έως 30 ετών	30-45 ετών	45 ετών και άνω
Λόγοι αίσθησης αποκλεισμού	Κυριαρχία εμπορικών δραστηριοτήτων (καφετέριες, καταστήματα)	1	43,8%	45,5%	33,3%
		2	12,5%	9,1%	33,3%
		3	18,8%	18,2%	33,3%
		4	25,0%	27,3%	0,0%
	Χρήση του χώρου από περιθωριοποιημένε ς ομάδες	1	29,4%	41,7%	25,0%
		2	32,4%	41,7%	25,0%
		3	17,6%	16,7%	25,0%
		4	20,6%	0,0%	25,0%
	Έλλειψη ασφάλειας	1	41,2%	45,5%	40,0%
		2	35,3%	27,3%	20,0%
		3	11,8%	9,1%	20,0%
		4	11,8%	18,2%	20,0%
	Ακατάλληλότητα του χώρου για χρήση	1	32,0%	20,0%	25,0%
		2	28,0%	20,0%	25,0%
		3	36,0%	40,0%	25,0%
		4	4,0%	20,0%	25,0%

Η αιτία για την οποία ο επικρατέστερος λόγος αποκλεισμού είναι η κυριαρχία των εμπορικών δραστηριοτήτων είναι ότι η Πλατεία Συντάγματος φιλοξενεί πολλές εμπορικές δραστηριότητες πλησίον της αλλά και εντός της. Ωστόσο η έλλειψη ασφάλειας που μπορεί να αισθάνονται ορισμένες ομάδες ατόμων(γυναίκες, παιδιά, ηλικιωμένοι)αποτελεί επίσης ένα σημαντικό λόγο. Παρόλα αυτά, η Πλατεία Συντάγματος σε αντίθεση με την Πλατεία Ομονοίας δεν αντιμετωπίζει προβλήματα χρήσης του χώρου από περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες και για αυτό και δεν θεωρείται ο συγκεκριμένος λόγος ως λόγος αποκλεισμού. Παράλληλα, η Πλατεία Ομονοίας αποτελεί έναν χώρο ακατάλληλο για χρήση, σε αντίθεση με την Πλατεία Συντάγματος η οποία θεωρείται κατάλληλη για χρήση από τα άτομα.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, ο αποκλεισμός της Πλατείας Συντάγματος πηγάζει περισσότερο από την κυριαρχία των εμπορικών δραστηριοτήτων και μετά από την έλλειψη ασφάλειας. Έτσι, οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να ενισχυθεί η ασφάλεια στη συγκεκριμένη πλατεία είναι αρχικά η ανάπτυξη δραστηριοτήτων στο χώρο και μετά η αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής. Παρατηρούμε μεγάλη διαφορά μεταξύ

της Πλατείας Συντάγματος και της Πλατείας Ομονοίας όσον αφορά στην ενίσχυση της ασφάλειας, καθώς στην Πλατεία Ομονοίας η ανάπτυξη δραστηριοτήτων στο χώρο αποτελεί μία από τις τελευταίες επιλογές, ενώ πρώτη και σημαντικότερη θεωρείται η αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής(βλ. Γράφημα 7.19 σελ.100). Αυτή η διαφορά δείχνει και την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η κάθε μία από αυτές τις δύο πλατείες. Ωστόσο, η έλλειψη ασφάλειας είναι ένα φαινόμενο που παρουσιάζεται σε όλους τους δημόσιους υπαίθριους χώρους. Για αυτό το λόγο η περισσότερη αστυνόμευση βρίσκεται σε ίδια περίπου ποσοστά με την αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής ως τρόπος ενίσχυσης της ασφάλειας.

**Γράφημα 7.22: Τρόποι ενίσχυσης της ασφάλειας στην πλατεία
Συντάγματος**

7.6 Αισθητική και λειτουργικότητα: Δύο σημαντικές παράμετροι για μια πλατεία

Η αισθητική και η λειτουργικότητα μιας πλατείας αποτελούν δύο σημαντικούς παράγοντες για τη βιωσιμότητα των πλατειών. Αν η αισθητική και η λειτουργικότητα υστερούν τότε δημιουργείται πρόβλημα στη χρήση της. Ειδικότερα, δεν καθίσταται ελκυστική για χρήση από τα άτομα, με αποτέλεσμα η πλατεία να υποβαθμίζεται σαν δημόσιος υπαίθριος χώρος και να δημιουργούνται πολλά προβλήματα στη ομαλή λειτουργία των πόλεων και στη ζωή των κατοίκων.

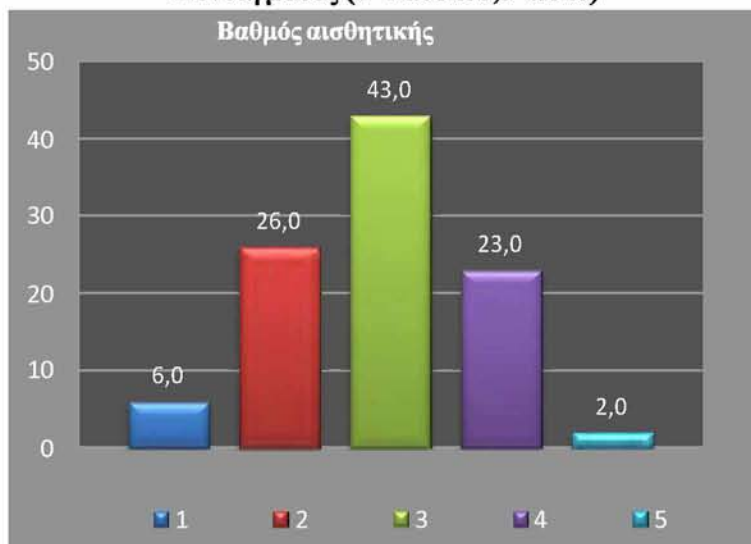
Οι δύο πλατείες της έρευνας πεδίου παρουσιάζουν διαφορές ως προς την αισθητική και τη λειτουργικότητα. Συγκεκριμένα, η Πλατεία Ομονοίας, βαθμολογείται όσον αφορά την αισθητική με τον χαμηλότερο βαθμό. Αυτό συμβαίνει διότι δεν διαθέτει

ούτε το φυσικό στοιχείο(δέντρα, πράσινο) ούτε το υγρό στοιχείο που μπορεί να της προσδώσει τον τίτλο της καλαίσθητης πλατείας. Έχει χαρακτηριστεί ως «αστικό κενό» από τους χρήστες του χώρου και όχι ως πλατεία. Αυτό φαίνεται συγκριτικά με την Πλατεία Συντάγματος, η οποία βαθμολογείται κάπου στη μέση όσον αφορά την αισθητική και η οποία παρουσιάζει περισσότερα φυσικά στοιχεία στο μεγαλύτερο μέρος της.

Γράφημα 7.23: Βαθμός αισθητικής στην Πλατεία Ομονοίας (1=καθόλου,5=πολύ)

Γράφημα 7.24: Βαθμός αισθητικής στην Πλατεία Συντάγματος (1=καθόλου,5=πολύ)

Η λειτουργικότητα της Πλατείας Ομονοίας κρίνεται ανεπαρκής. Αυτό συμβαίνει διότι δεν παρέχει χώρους για χαλάρωση, ξεκούραση, μέρη σκιερά και δέντρα. Αυτό

έρχεται σε αντίθεση με την Πλατεία Συντάγματος η οποία είναι πιο λειτουργική καθώς μπορεί να προσφέρει σε μεγαλύτερο βαθμό χώρους για ξεκούραση και χαλάρωση(παγκάκια, πεζούλια) σε σκιερά και μη μέρη. Επίσης παρουσιάζει πράσινο με δέντρα αλλά και υγρό στοιχείο με το κεντρικό της σιντριβάνι.

Γράφημα 7.25: Βαθμός λειτουργικότητας στην Πλατεία Ομονοίας (1=καθόλου,5=πολύ)

Γράφημα 7.26: Βαθμός λειτουργικότητας στην πλατεία Συντάγματος (1=καθόλου,5=πολύ)

7.7 Πλατείες και κοινωνική συνοχή- Δύο έννοιες αλληλένδετες ή ανεξάρτητες;

Η κοινωνική συνοχή αποτελεί μία πολυδιάστατη έννοια, αλλά πολύ σημαντική για τη βιωσιμότητα και την ειρηνική συνύπαρξη των ατόμων μεταξύ τους. Οι καλής ποιότητας δημόσιοι χώροι και η καλή διαχείρισή τους μπορεί να παίζει έναν

σημαντικό ρόλο στην διευκόλυνση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση (Madanipour, 2010).

Επομένως, η κοινωνική συνοχή σε ένα δημόσιο υπαίθριο χώρο φαίνεται με διάφορους τρόπους. Από τις συναντήσεις φίλων και γνωστών για διασκέδαση, συζήτηση, παιχνίδι, άθληση, τις συναθροίσεις κοινωνικών ομάδων μεταξύ τους, τις εκδηλώσεις πολιτισμού, τις πολιτικές συγκεντρώσεις για διεκδικήσεις και αγώνες, έως και την δημιουργία αντίληψης των διαφορετικότητας των πόλεων στα άτομα, οι οποίες εντός των ιδιωτικών χώρων δεν γίνονται αντιληπτές. Όλα τα παραπάνω βέβαια προϋποθέτουν την ελεύθερη πρόσβαση όλων των ατόμων σε αυτούς τους χώρους, και χωρίς αποκλεισμούς. Ωστόσο, ο αποκλεισμός είναι ένα σύνηθες φαινόμενο σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην Ελλάδα, οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι δεν αποτελούν τους κατεξοχήν χώρους όπου συναντάται η κοινωνική συνοχή. Παρόλα αυτά γίνονται προσπάθειες και από το κοινωνικό σύνολο για συνεκτικότητα και βιωσιμότητα. Στις δύο Πλατείες της έρευνας πεδίου (Ομόνοια- Σύνταγμα) παρατηρούνται έντονες διαφορές ως προς το κομμάτι της κοινωνικής συνοχής.

Συγκεκριμένα, η Πλατεία Συντάγματος αποτελεί μία πλατεία η οποία χαρακτηρίζεται ως σημείο συνάντησης των ατόμων που κατοικούν σε διαφορετικές περιοχές λόγω του κομβικού της σημείου. Έτσι, η Πλατεία Συντάγματος συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή λόγω των συναντήσεων και των συναθροίσεων των ατόμων μεταξύ τους. Ωστόσο, ο συγκεκριμένος λόγος παρουσιάζει διακυμάνσεις ανάλογα με την ηλικία. Ειδικότερα, οι νεαρές ηλικίες(έως 30 ετών) θεωρούν σε μεγαλύτερο ποσοστό ότι η Πλατεία Συντάγματος συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή λόγω των συναντήσεων και των συναθροίσεων. Παράλληλα, συμβάλλει (σε μικρότερο ποσοστό αλλά σημαντικό) στην κοινωνική συνοχή, μέσω των πολιτιστικών εκδηλώσεων οι οποίες λαμβάνουν χώρα εκεί. Από την άλλη, η Πλατεία Συντάγματος δεν θεωρείται ότι συμβάλλει ιδιαίτερα στην κοινωνική συνοχή όσον αφορά στις πολιτικές συγκεντρώσεις και στη δημιουργία αντίληψης των διαφορετικών ροών της πόλης.

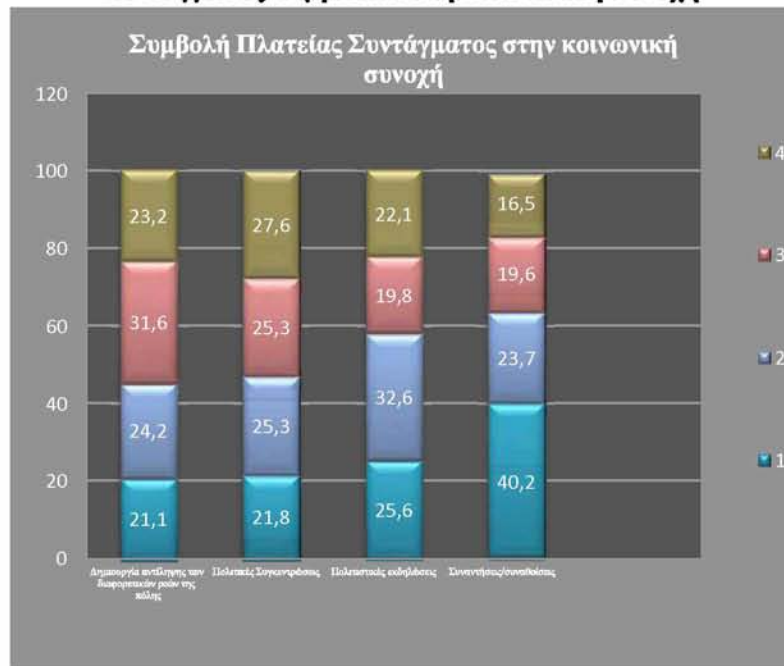
Σχετικά με την αντίληψη των διαφορετικών ροών της πόλης, στην Πλατεία Συντάγματος δεν παρατηρείται μεγάλη διαφορά όσον αφορά τις κοινωνικές ομάδες που επισκέπτονται τη συγκεκριμένη πλατεία. Δεν αποτελεί μία πλατεία στην οποία παρατηρούνται έντονα διαφορετικές κουλτούρες. Παρόλα αυτά, οι νεαρές ηλικίες ατόμων, μέχρι 30 ετών θεωρούν περισσότερο ότι συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή μέσω της δημιουργίας αντίληψης των διαφορετικότητας.

Πίνακας 7.6: Συσχετισμός των λόγων συμβολής της Πλατείας Συντάγματος στην κοινωνική συνοχή με την ηλικία των ερωτηθέντων

		Σειρά προτίμησης	Ποσοστά ανά Ηλικία		
			έως 30 ετών	30-45 ετών	45 ετών και άνω
Λόγοι συμβολής της πλατείας στην κοινωνική συνοχή	Δημιουργία αντίληψης των διαφορετικών ροών της πόλης	1	17,9%	20,8%	33,3%
		2	25,0%	25,0%	20,0%
		3	33,9%	41,7%	6,7%
		4	23,2%	12,5%	40,0%
	Πολιτικές συγκεντρώσεις	1	18,0%	17,4%	42,9%
		2	28,0%	26,1%	14,3%
		3	24,0%	34,8%	14,3%
		4	30,0%	21,7%	28,6%
	Πολιτιστικές εκδηλώσεις	1	22,9%	33,3%	21,4%
		2	35,4%	29,2%	28,6%
		3	20,8%	12,5%	28,6%
		4	20,8%	25,0%	21,4%
	Συναντήσεις/συναθ- ρώσεις	1	50,0%	38,5%	6,7%
		2	19,6%	23,1%	40,0%
		3	17,9%	7,7%	46,7%
		4	12,5%	30,8%	6,7%

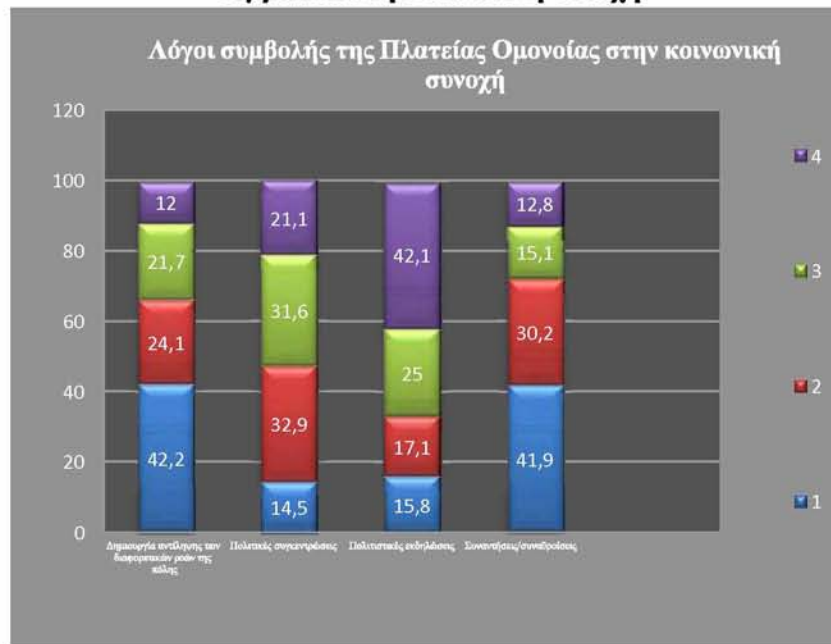
Όσον αφορά στις πολιτικές συγκεντρώσεις, στην Πλατεία Συντάγματος έχουν λάβει χώρα πολλά σημαντικά πολιτικά γεγονότα, ενώ κάθε χρόνο σχεδόν ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια από την Πλατεία Συντάγματος ξεκινάνε μεγάλες διαδηλώσεις και πολλά κινήματα, όπως το κίνημα των αγανακτισμένων πολιτών. Ωστόσο, τα άτομα που χρησιμοποιούν το χώρο δεν θεωρούν σημαντικό για την κοινωνική συνοχή τις πολιτικές συγκεντρώσεις, παρά το μεγάλο πλήθος το οποίο συγκεντρωνόταν στην πλατεία σε τέτοιες περιστάσεις.

Γράφημα 7.27: Ιεράρχηση των λόγων για τους οποίους η Πλατεία Συντάγματος συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή

Η Πλατεία Ομονοίας από την άλλη δεν θεωρείται ότι συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή για τους ίδιους λόγους με την Πλατεία Συντάγματος. Για αυτό και ο επικρατέστερος λόγος είναι η δημιουργία αντίληψης των διαφορετικών ροών της πόλης. Αυτό συμβαίνει διότι η συγκεκριμένη πλατεία προσφέρει την ευκαιρία της παρατήρησης των διαφορετικών κομματιών της κοινωνίας, τις διαφορετικές κουλτούρες αλλά και μία άλλη πλευρά της πόλης η οποία παρουσιάζει έντονα κοινωνικά προβλήματα. Ωστόσο, ένας εξίσου σημαντικός λόγος για τη συμβολή της Πλατείας Ομονοίας στην κοινωνική συνοχή είναι και οι συναντήσεις/συναθροίσεις μεταξύ των ατόμων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η Πλατεία Ομονοίας παρουσιάζει έντονα κοινωνικά προβλήματα, οπότε οι πολίτες θεωρούν πως ένας σημαντικός λόγος ο οποίος μπορεί να συμβάλει στην κοινωνική συνοχή είναι η χρήση της για συναντήσεις μεταξύ των ατόμων. Επίσης παρατηρείται μία σημαντική διαφορά ανάμεσα στις δύο πλατείες σε σχέση με τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, καθώς στην Πλατεία Συντάγματος συμβαίνουν πιο συχνά απ ότι στην Πλατεία Ομονοίας.

Γράφημα 7.28: Ιεράρχηση των λόγων για τους οποίους η Πλατεία Ομονοίας συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή

Ενδιαφέρον ωστόσο παρουσιάζουν και οι απόψεις των ατόμων που χρησιμοποιούν το χώρο στην πλατεία οι οποίοι σε ένα μεγάλο επίσης ποσοστό θεωρούν πως η πλατεία Ομονοίας δεν συμβάλλει καθόλου στην κοινωνική συνοχή, αποκαλώντας την επικίνδυνη, χωρίς να μπορεί να προσφέρει οτιδήποτε ενδιαφέρον στα άτομα. Τέτοιες απόψεις ωστόσο δεν έχουν παρατηρηθεί στην πλατεία Συντάγματος. Επίσης, παρατηρείται μία σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο φύλων, Ειδικότερα, οι γυναίκες θεωρούν τον συγκεκριμένο λόγο σημαντικότερο σε σχέση με τους άντρες.

Πίνακας 7.7: Συσχετισμός των λόγων συμβολής στην κοινωνική συνοχή με το φύλο των ερωτηθέντων για την πλατεία Ομονοίας

		Σειρά προτίμησης	Ποσοστά ανά Φύλο	
			Άνδρας	Γυναίκα
Λόγοι συμβολής της πλατείας στην κοινωνική συνοχή	Δημοουργία αντίληψης των διαφορετικών ροών της πόλης	1	23,3%	52,8%
		2	36,7%	17,0%
		3	23,3%	20,8%
		4	16,7%	9,4%
	Πολιτικές συγκεντρώσεις	1	12,0%	15,7%
		2	28,0%	35,3%
		3	36,0%	29,4%
		4	24,0%	19,6%

	Πολιτιστικές εκδηλώσεις	1	16,7%	15,4%
		2	25,0%	13,5%
		3	20,8%	26,9%
		4	37,5%	44,2%
	Συναντήσεις/συνα θροίσαις	1	61,3%	30,9%
		2	19,4%	36,4%
		3	9,7%	18,2%
		4	9,7%	14,5%

Τα αποτελέσματα από την έρευνα πεδίου σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση, δείχνουν τις έντονες διαφορές που παρουσιάζονται στις δύο Πλατείες (Ομόνοια-Σύνταγμα) τόσο όσον αφορά στη λειτουργικότητα και τη χρήση, όσο και στην κοινωνικοποίηση των ατόμων μέσα σε αυτές.

7.8 Περίληψη και συμπεράσματα

Η φυσιογνωμία των χρηστών του χώρου των δύο Πλατειών (Ομονοίας και Συντάγματος) δεν διαφοροποιείται μεταξύ αυτών παρά μόνο μέσα στις ώρες της ημέρας. Παράλληλα, τα άτομα χρησιμοποιούν τις συγκεκριμένες πλατείες ως πέρασμα περισσότερο, εκτός από την Πλατεία Συντάγματος την οποία την χρησιμοποιούν και για άλλες δραστηριότητες. Ωστόσο παρουσιάζονται διαφορές μεταξύ των αντρών και των γυναικών στους λόγους επίσκεψης. Ένας σημαντικός παράγοντας για τη χρήση των Πλατειών κρίνεται και το αίσθημα ασφάλειας που επικρατεί σε αυτές. Στην Πλατεία Συντάγματος, το αίσθημα ασφάλειας είναι μεγαλύτερο από την Πλατεία Ομονοίας, το οποίο βέβαια διαφοροποιείται μεταξύ των αντρών και των γυναικών, με τις γυναίκες να παρουσιάζουν μειωμένο το αίσθημα της ασφάλειας. Στην Πλατεία Ομονοίας, ο φόβος αφορά κυρίως σε σωματική βία, κλοπή/ληστεία και παρενόχληση.

Το αίσθημα του φόβου οδηγεί αυτομάτως στον αποκλεισμό από τον εν λόγω χώρο κυρίως για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Από την άλλη η Πλατεία Συντάγματος δεν παρουσιάζει έντονα το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού και της έλλειψης ασφάλειας. Ωστόσο το αίσθημα του φόβου υπάρχει κι εκεί. Άλλος ένας σημαντικός παράγοντας για τη χρήση των Πλατειών κρίνεται η αισθητική και η λειτουργικότητα, τα οποία στην Πλατεία Συντάγματος υπάρχουν σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι στην Πλατεία Ομονοίας. Συνεπώς, οι λόγοι για τους οποίους οι δύο Πλατείες συμβάλλουν

στην κοινωνική συνοχή διαφέρουν μεταξύ τους. Ειδικότερα, στην Πλατεία Συντάγματος η κοινωνική συνοχή συνδέεται περισσότερο με τις συναθροίσεις και τις συναντήσεις των ατόμων μεταξύ τους, και έπειτα με τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, σε αντίθεση με την Πλατεία Ομονοίας η οποία θεωρείται ότι συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή, μέσω της δημιουργίας αντίληψης των διαφορετικών ροών της πόλης και έπειτα λόγω των συναντήσεων μεταξύ των ατόμων. Παρατηρείται ότι η κοινωνική συνοχή διαφοροποιείται ανάλογα με το χαρακτήρα της κάθε πλατείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα έρευνα, με σκοπό τη διερεύνηση των παραμέτρων που οδηγούν στην κοινωνική συνοχή ή στον κοινωνικό αποκλεισμό αντίστοιχα εντός των δημόσιων υπαίθριων χώρων, είχε ως στόχο να δώσει απαντήσεις σε συγκεκριμένα ερωτήματα τα οποία διατυπώθηκαν στο εισαγωγικό κεφάλαιο. Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται μία προσπάθεια με σκοπό να δοθούν οι απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά μέσα από την ανάλυση που έγινε παραπάνω.

Μέσα από την ανάλυση του θεωρητικού πλαισίου, της ιστορικής εξέλιξης και του κοινωνικού ρόλου των δημόσιων υπαίθριων χώρων, προκύπτουν κάποια βασικά συμπεράσματα τα οποία συνδυασμένα με την έρευνα πεδίου στις Πλατείες Ομονοίας και Συντάγματος δίνουν τις απαιτούμενες απαντήσεις στα βασικά ερευνητικά ερωτήματα.

Αρχικά, ένα βασικό συμπέρασμα το οποίο συνδέεται με την πόλη και τις λειτουργίες της, είναι ότι όταν τα άτομα έρχονται αντιμέτωπα με το «ξένο», λόγω της ανομοιογένειας του πληθυσμού και των διαφορετικών χαρακτηριστικών που αυτός μπορεί να παρουσιάζει λόγω της μετανάστευσης και της μετακίνησης πληθυσμών, παρατηρούνται αισθήματα φόβου με αποτέλεσμα την αποχή των ατόμων από τη δραστηριοποίηση σε χώρους, όπως είναι οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι. Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος είναι ένας χώρος συγκρούσεων μεταξύ της ευστάθειας και της αστάθειας και μεταξύ της τάξης και της αταξίας. Έτσι, με την επίτευξη της ειρηνικής συνύπαρξης των ατόμων μεταξύ τους, επιτυγχάνεται και ο σκοπός αυτού του χώρου.

Ωστόσο, συμπεραίνεται ότι οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι και το κατά πόσο αυτοί χρησιμοποιούνται από τα άτομα, σχετίζεται και με τις συνθήκες διαβίωσης των ατόμων, δηλαδή στη βιομηχανική πόλη παρατηρείται αποστασιοποίηση των ατόμων από αυτούς τους χώρους λόγω των άσχημων συνθηκών διαβίωσης. Τα άτομα στην βιομηχανική πόλη, προτιμούν την απομόνωση στο σπίτι από την κοινωνική συναναστροφή.

Αυτό το οποίο παρατηρήθηκε στην εξέλιξη των δημόσιων υπαίθριων χώρων είναι πως οτιδήποτε προτεινόταν να γίνει σε επίπεδο πολεοδομικού σχεδιασμού και προγραμματισμού, υστερούσε σε κεντρικό σχεδιασμό και οργάνωση με αποτέλεσμα πολλοί από αυτούς τους χώρους να αντιμετωπίζουν σήμερα έντονα προβλήματα.

Επίσης, οι πολλές αλλαγές και τα συγκοινωνιακά έργα που έλαβαν χώρα σε πολλές πλατείες όπως στην Πλατεία Ομονοίας άλλαξαν τελείως το τοπίο και τον χαρακτήρα των πλατειών, έτσι ώστε πολλές από αυτές να θεωρούνται και να χρησιμοποιούνται κυρίως ως συγκοινωνιακοί κόμβοι.

Ειδικότερα, τα συμπεράσματα που προκύπτουν για την Πλατεία Συντάγματος όσον αφορά τόσο το θεωρητικό κομμάτι της εξέλιξής της όσο και την υπάρχουσα κατάσταση όπως καταγράφηκε από την επιτόπια έρευνα, είναι πως ανέκαθεν η συγκεκριμένη πλατεία λόγω των κτιρίων που την περιέβαλαν (Βουλή, υπουργεία), ιστορικά πλεονεκτούσε έναντι των άλλων πλατειών και για αυτό το λόγο σήμερα δεν αντιμετωπίζει τα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζουν οι υπόλοιπες πλατείες του κέντρου. Παρουσιάζει τόσο από άποψη κοινωνική όσο και λειτουργική μία ομοιογένεια τόσο στον πληθυσμό τον οποίο φιλοξενεί όσο και σε αυτά τα οποία προσφέρει σαν πλατεία. Εδώ έγκειται και η μεγάλη διαφορά μεταξύ της Πλατείας Συντάγματος και της Πλατείας Ομονοίας, δηλαδή στο ότι και οι δύο διαφέρουν ως προς την ιστορική τους εξέλιξη και τις πολιτικές σχετικά με το σχεδιασμό τους.

Σε αυτό το σημείο θα γίνει η παράθεση των συμπερασμάτων τα οποία προκύπτουν από την έρευνα πεδίου, όπως επίσης θα δοθούν και οι απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία τέθηκαν στην εισαγωγή.

Αρχικά, το προφίλ των χρηστών του χώρου και στις δύο πλατείες είναι άτομα ηλικίας 30-45 ετών σε μεγαλύτερο ποσοστό γυναίκες και κατά κύριο λόγο εργαζόμενοι και κάτοικοι Αθηνών. Η μεγάλη διαφορά μεταξύ της Πλατείας Συντάγματος και της Πλατεία Ομονοίας δεν έγκειται τόσο στη συχνότητα επίσκεψης όσο στο λόγο των επισκέψεων των ατόμων. Επομένως, το συμπέρασμα από την επισκεψιμότητα στις δύο πλατείες είναι ότι τα άτομα έχουν περισσότερες ευκαιρίες για δραστηριότητες στην Πλατεία Συντάγματος από ότι στην Πλατεία Ομονοίας την οποία δεν θεωρούν ότι προσφέρει ευκαιρίες σαν πλατεία, ενώ η μοναδική δραστηριότητα που παρατηρήθηκε στην Πλατεία Ομονοίας είναι η παρατήρηση και η στάση για ξεκούραση. Από την άλλη στην Πλατεία Συντάγματος παρατηρήθηκαν δραστηριότητες όπως το παιχνίδι, η συνάντηση και κοινωνικοποίηση των ατόμων μεταξύ τους, αλλά και το διάβασμα.

Επιπρόσθετα, όσον αφορά το κομμάτι της αισθητικής και της λειτουργικότητας των δημόσιων υπαίθριων χώρων, συμπεραίνεται ότι αυτές οι παράμετροι κρίνονται πολύ

σημαντικές στην προσπάθεια των εν λόγω χώρων να χρησιμοποιούνται από τους ανθρώπους και να αναπτύσσονται δραστηριότητες σε αυτούς. Η αισθητική και η λειτουργικότητα των δύο Πλατειών παρουσιάζουν μεγάλη διαφορά μεταξύ τους καθώς η Πλατεία Συντάγματος διαθέτει σε μεγαλύτερο βαθμό τόσο αισθητική όσο και λειτουργικότητα σε αντίθεση με την πλατεία Ομονοίας. Από αυτό, και σε συνδυασμό με τη συχνή επισκεψιμότητα συμπεραίνεται ότι η Πλατεία Συντάγματος είναι πιο λειτουργική και ευχάριστη από την Πλατεία Ομονοίας.

Άλλο ένα σημαντικό ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε σχετικά με τις δύο πλατείες αφορά στην ασφάλεια και τον αποκλεισμό. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την έρευνα είναι ότι το αίσθημα του φόβου επικρατεί και στις δύο κυρίως τις βραδινές ώρες. Τις υπόλοιπες ώρες της ημέρας, η Πλατεία Συντάγματος κρίνεται πολύ πιο ασφαλής από την Πλατεία Ομονοίας. Τα άτομα αισθάνονται περισσότερο το αίσθημα του αποκλεισμού στην Πλατεία Ομονοίας και λιγότερο στην Πλατεία Συντάγματος. Ο κοινωνικός αποκλεισμός που υφίστανται τα άτομα στις πλατείες διαφοροποιείται ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των εκάστοτε πλατειών. Αυτό το συμπέρασμα προκύπτει από το γεγονός ότι στην Πλατεία Συντάγματος το αίσθημα του αποκλεισμού οφείλεται στην κυριαρχία των εμπορικών δραστηριοτήτων σε αντίθεση με την Πλατεία Ομονοίας στην οποία οφείλεται κυρίως στην έλλειψη ασφάλειας.

Ωστόσο, το αίσθημα του αποκλεισμού διαφοροποιείται μεταξύ αντρών και γυναικών, με τις γυναίκες να αισθάνονται περισσότερο αποκλεισμένες. Αυτό ωστόσο παρατηρείται στις πλατείες οι οποίες παρουσιάζουν έντονα κοινωνικά και λειτουργικά προβλήματα, όπως είναι η Πλατεία Ομονοίας. Επομένως, τα άτομα στους δημόσιους υπαίθριους χώρους μπορούν να αισθάνονται αποκλεισμένα είτε λόγω έλλειψης ασφάλειας είτε λόγω της κυριαρχίας των εμπορικών δραστηριοτήτων. Ωστόσο, σημαντικός λόγος κατά τον οποίο μπορεί κάποιες κοινωνικές ομάδες να αισθάνονται αποκλεισμένες, είναι η χρήση του χώρου και απο άλλες περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες. Παράλληλα, σε ορισμένες πλατείες, όπως στην Πλατεία Ομονοίας ο αποκλεισμός υφίσταται και λόγω της ακαταλληλότητας της χρήσης του χώρου. Άρα το αίσθημα της ασφάλειας και του αποκλεισμού συνδέεται με τη χρήση των δημοσίων χώρων από τα άτομα.

Η κοινωνική συνοχή στους δημόσιους υπαίθριους χώρους επιτυγχάνεται μέσω της ενεργητικής δραστηριοποίησης των ατόμων στο χώρο όπως είναι η άθληση, οι

συναντήσεις μεταξύ των ατόμων, το παιχνίδι των παιδιών, η διασκέδαση των ατόμων μέσω των πολιτιστικών εκδηλώσεων, οι πολιτικές και κοινωνικές διεκδικήσεις με τη μορφή συγκεντρώσεων και διαμαρτυρίας. Παράλληλα, η κοινωνική συνοχή επιτυγχάνεται και με τη δημιουργία της αντίληψης των διαφορετικών ροών της πόλης σε περιοχές όπου παρουσιάζουν πολυπολιτισμικά χαρακτηριστικά. Η Πλατεία Συντάγματος θεωρείται ότι συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή, λόγω των συναντήσεων των ατόμων, ενώ η Πλατεία Ομονοίας λόγω της δημιουργίας αντίληψης των διαφορετικών ροών της πόλης.

Τα στοιχεία τα οποία προκύπτουν από την έρευνα, όσον αφορά την κοινωνική συνοχή είναι ότι μία πλατεία θα πρέπει να χαρακτηρίζεται τόσο από λειτουργικότητα, όσο και αισθητική, αλλά και να παρουσιάζει επίσης ένα ποσοστό ασφάλειας. Η Πλατεία Συντάγματος παρουσιάζει όλα τα παραπάνω στοιχεία, με αποτέλεσμα να χρησιμοποιείται από τα άτομα και να παρατηρείται μία συνεκτικότητα στο κοινωνικό σύνολο, σε αντίθεση με την Πλατεία Ομονοίας η οποία παρουσιάζει σε μικρότερο βαθμό τα παραπάνω και για αυτό το λόγο αποτρέπεται η χρήση της από τα άτομα. Αυτό συμβαίνει διότι η Πλατεία Ομονοίας χρησιμοποιείται από μετανάστες και σε μεγαλύτερο βαθμό από χρήστες ουσιών. Αυτό συνεπάγεται αυτομάτως τον αποκλεισμό των υπόλοιπων κοινωνικών ομάδων οι οποίες δεν σχετίζονται με τις συγκεκριμένες ομάδες, καθώς κυριαρχεί ο φόβος και αποτρέπεται με αυτό τον τρόπο η χρήση του χώρου από αυτές. Η Πλατεία Ομονοίας μέσω της ανάδειξης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της μπορεί να συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή σε μεγαλύτερο βαθμό από αυτόν που παρουσιάζει τώρα.

Συμπερασματικά, οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι λειτουργούν τόσο ως χώροι κοινωνικού αποκλεισμού όσο και ως χώροι κοινωνικής συνοχής. Τόσο ο κοινωνικός αποκλεισμός όσο και η κοινωνική συνοχή έχουν να κάνουν τόσο με την ασφάλεια των χώρων, όσο και με το χαρακτήρα και τη λειτουργικότητά τους. Η υπόσταση των δύο αυτών εννοιών δηλαδή του κοινωνικού αποκλεισμού και της κοινωνικής συνοχής, βασίζεται στο κατά πόσο τα άτομα μπορούν να συνυπάρξουν μεταξύ τους στους δημόσιους υπαίθριους χώρους. Η μελέτη των δύο αυτών εννοιών και ιδιαίτερα της κοινωνικής συνοχής, σε συνδυασμό με τους δημόσιους υπαίθριους χώρους κρίνεται δύσκολη. Αυτό συμβαίνει διότι η κοινωνική συνοχή δεν μπορεί να υπολογιστεί με ακρίβεια αλλά μπορεί να μελετηθεί σε συνδυασμό με τον κοινωνικό αποκλεισμό που υπολογίζεται κάθε φορά ανάλογα με τον εκάστοτε μελετητή και

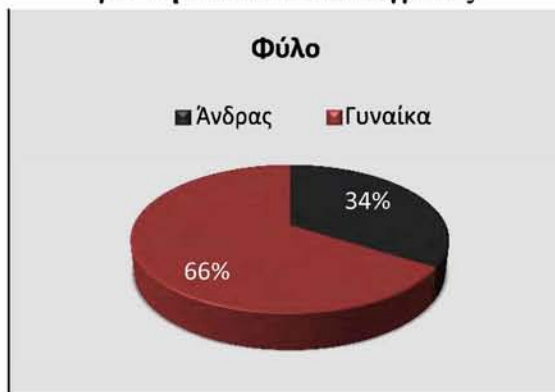
τους στόχους της εκάστοτε έρευνας. Το ζήτημα όμως της κοινωνικής συνοχής είναι ένα πολύπλευρο ζήτημα το οποίο είναι δύσκολο να απαντηθεί μόνο με μία έρευνα πεδίου σε δύο πλατείες. Οπωσδήποτε θα βοηθούσε μία μεγαλύτερη έρευνα με μεγάλη διεπιστημονική ομάδα.

Για τη μείωση του αισθήματος του κοινωνικού αποκλεισμού λόγω έλλειψης ασφάλειας στην Πλατεία Ομονοίας, προτείνεται να γίνουν κάποιες ενέργειες που θα αφορούν σε ζητήματα τόσο πολεοδομικά όσο και ζητήματα λήψης πολιτικών αποφάσεων. Ειδικότερα, ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η αναβάθμιση της περιοχής και έπειτα η εφαρμογή παρεμβάσεων εντός του χώρου αυτής, όπως είναι οι σχεδιαστικές παρεμβάσεις για αναβάθμιση της αισθητικής αλλά και η ανάπτυξη δραστηριοτήτων στο χώρο μέσω των τεχνών του δρόμου. Ειδικότερα, η αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής αφορά κυρίως σε ενέργειες όπως αναπλάσεις μεγάλης κλίμακας τόσο της περιοχής της Ομόνοιας όσο και του ευρύτερου ιστορικού κέντρου της Αθήνας. Ωστόσο, η παρεμβάσεις εντός της πλατείας Ομονοίας κρίνονται εξίσου σημαντικές για την βελτίωση αυτής. Πιο συγκεκριμένα, για να χαρακτηριστεί βιώσιμη και λειτουργική θα πρέπει να παρέχει χώρους για χαλάρωση και ξεκούραση αλλά επίσης να επιτρέπει και την ανάπτυξη παθητικών δραστηριοτήτων στο χώρο όπως είναι η άθληση και οι κοινωνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Παράλληλα, η ελκυστικότητά της θα αυξηθεί με τις σχεδιαστικές παρεμβάσεις που θα αφορούν τόσο το αισθητικό κομμάτι(φυτά,σιντριβάνι) όσο και το λειτουργικό(παγκάκια και πεζούλια με χώρους σκιερούς).

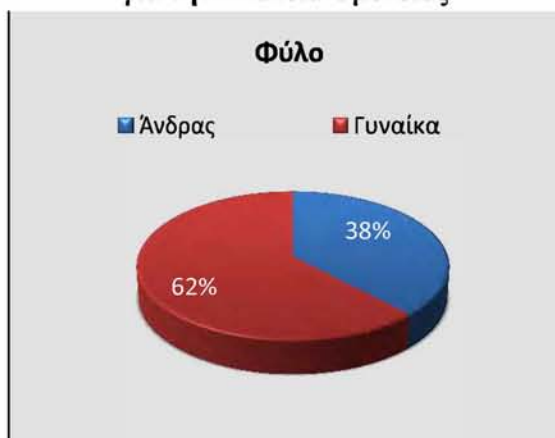
Στην Πλατεία Συντάγματος για να ενισχυθεί το αίσθημα της ασφάλειας και κατ' επέκταση να μειωθεί το αίσθημα του κοινωνικού αποκλεισμού, σημαντικότερη κρίνεται η ανάπτυξη δραστηριοτήτων στο χώρο, έτσι ώστε να μην κυριαρχείται μόνο από εμπορικές δραστηριότητες. Ωστόσο η λήψη πολιτικών μέτρων που αφορούν στην ενίσχυση της ασφάλειας, όπως είναι η αναβάθμιση της περιοχής και ο σχεδιασμός κρίνονται σημαντικά για την ελάττωση του αισθήματος του αποκλεισμού. Αυτό αφορά τόσο την Πλατεία Συντάγματος και την Πλατεία Ομονοίας, όσο και όλες τις πλατείες και όλους τους δημόσιους υπαίθριους χώρους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

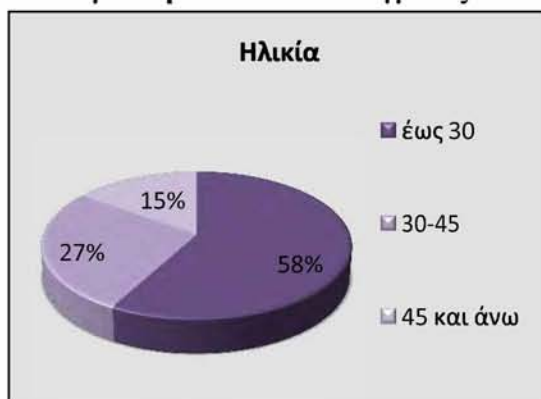
Γράφημα Π.1: Ποσοστά ανδρών και γυναικών για την Πλατεία Συντάγματος

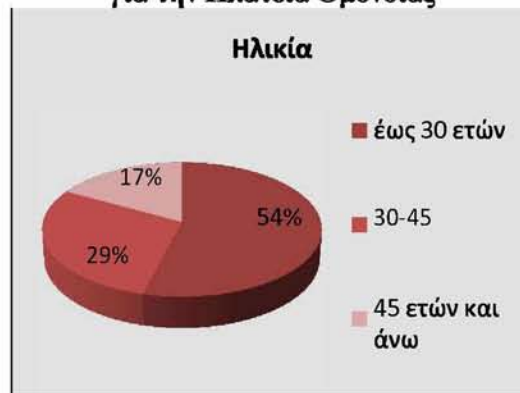
Γράφημα Π.2: Ποσοστά ανδρών και γυναικών για την Πλατεία Ομονοίας

Γράφημα Π.3: Ποσοστά ηλικιακών ομάδων για την Πλατεία Συντάγματος

Γράφημα Π.4 : Ποσοστά ηλικιακών ομάδων για την Πλατεία Ομονοίας

Γράφημα Π.5 : Ποσοστά της ιδιότητας των ερωτηθέντων για την Πλατεία Ομονοίας

Γράφημα Π.6: Ποσοστά των κατοίκων Αθηνών και των επισκεπτών για την Πλατεία Ομονοίας

Γράφημα Π.7: Ποσοστά της ιδιότητας των ερωτηθέντων για την Πλατεία Συντάγματος

Γράφημα Π.8: Ποσοστά των κατοίκων Αθηνών και των επισκεπτών για την Πλατεία Συντάγματος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας Π.1: Συσχετισμός των λόγων έλλειψης ασφάλειας με την ηλικία των ερωτηθέντων στην Πλατεία Συντάγματος

		Σειρά προτίμησης	Ποσοστά ανά Ηλικία		
			έως 30 ετών	30-45 ετών	45 ετών και άνω
Λόγοι έλλειψης ασφάλειας	Φόβος για άσκηση σωματικής βίας	1	27,8%	20,0%	21,9%
		2	27,8%	13,3%	23,4%
		3	30,6%	46,7%	37,5%
		4	13,9%	20,0%	17,2%
	Φόβος για επικείμενη κλοπή ληστεία βίας	1	44,2%	33,3%	30,8%
		2	37,2%	38,9%	30,8%
		3	16,3%	22,2%	15,4%
		4	2,3%	5,6%	23,1%
	Φόβος για απλή παρενόχληση	1	26,3%	46,7%	30,8%
		2	26,3%	40,0%	38,5%
		3	36,8%	13,3%	30,8%
		4	10,5%	0,0%	0,0%
	Χρήση της πλατείας από περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες	1	15,6%	30,8%	30,8%
		2	9,4%	7,7%	7,7%
		3	9,4%	0,0%	7,7%
		4	65,6%	61,5%	53,8%

Πίνακας Π.2: Συσχετισμός των λόγων συμβολής της Πλατείας Συντάγματος στην κοινωνική συνοχή με το φύλο των ερωτηθέντων

		Σειρά προτίμησης	Ποσοστά ανά Φύλο	
			Άνδρας	Γυναίκα
Λόγοι συμβολής της πλατείας στην κοινωνική συνοχή	Δημοσιουργία διαφορετικών ροών της πόλης	1	12,1%	25,8%
		2	21,2%	25,8%
		3	48,5%	22,6%
		4	18,2%	25,8%
	Πολιτικές συγκεντρώσεις	1	27,6%	19,0%
		2	27,6%	24,1%
		3	10,3%	32,8%
		4	34,5%	24,1%
	Πολιτιστικές εκδηλώσεις	1	26,7%	25,0%
		2	36,7%	30,4%
		3	16,7%	21,4%
		4	20,0%	23,2%
	Συναντήσεις/συναντήσεις	1	41,2%	39,7%
		2	23,5%	23,8%
		3	17,6%	20,6%
		4	17,6%	15,9%

Πίνακας Π.3: Συσχετισμός των λόγων έλλειψης ασφάλειας με την ηλικία των ερωτηθέντων για την Πλατεία Ομονοίας

		Σειρά προτίμησης	Ποσοστά ανά Ηλικία		
			έως 30 ετών	30-45 ετών	45 ετών και άνω
Λόγοι έλλειψης ασφάλειας	Φόβος για άσκηση σωματικής βίας	1	12,2%	29,2%	15,4%
		2	29,3%	13,3%	46,2%
		3	26,8%	46,7%	30,8%
		4	31,7%	20,0%	7,7%
	Φόβος για επικείμενη κλοπή ληστεία	1	68,6%	66,7%	71,4%
		2	25,5%	33,3%	28,6%
		3	5,9%	0,0%	0,0%
		4	0,0%	0,0%	0,0%
	Φόβος για απλή παρενόχληση	1	20,5%	8,3%	8,3%
		2	33,3%	33,3%	16,7%
		3	41,0%	50,0%	16,7%
		4	5,1%	8,3%	58,3%
	Χρήση της πλατείας από περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες	1	11,1%	12,5%	25,0%
		2	25,0%	8,3%	0,0%
		3	27,8%	33,3%	50,0%
		4	36,1%	41,7%	25,0%

Πίνακας Π.4: Συσχετισμός των λόγων αποκλεισμού με την ηλικία των ερωτηθέντων για την Πλατεία Ομονοίας

		Σειρά προτίμησης	Ποσοστά ανα Ηλικία		
			έως 30 ετών	30-45 ετών	45 ετών και άνω
Λόγοι αίσθησης αποκλεισμού	Κυριαρχία εμπορικών δραστηριοτήτων (καφετέριες, καταστήματα)	1	11,9%	26,1%	9,1%
		2	14,3%	4,3%	9,1%
		3	11,9%	17,4%	27,3%
		4	61,9%	52,2%	54,5%
	Χρήση του χώρου από περιθωριοποιημένες ομάδες	1	18,8%	33,3%	42,9%
		2	43,8%	25,9%	35,7%
		3	27,1%	33,3%	14,3%
		4	10,4%	7,4%	7,1%
	Έλλειψη ασφάλειας	1	42,0%	25,9%	53,8%
		2	28,0%	44,4%	46,2%
		3	24,0%	14,8%	0,0%
		4	6,0%	14,8%	0,0%
	Ακαταλληλότητα χρήσης	1	39,6%	28,0%	23,1%
		2	16,7%	28,0%	7,7%
		3	29,2%	28,0%	46,2%
		4	14,6%	16,0%	23,1%

Πίνακας Π.5: Συσχετισμός των λόγων συμβολής στην κοινωνική συνοχή με την ηλικία των ερωτηθέντων για την Πλατεία Ομονοίας

		Σειρά προτίμησης	Ποσοστά ανά Ηλικία		
			έως 30 ετών	30-45 ετών	45 ετών και άνω
Λόγοι συμβολής της πλατείας στην κοινωνική συνοχή	Δημοσιότητα ανάρτησης των διαφορετικών ροών της πόλης	1	33,3%	50,0%	61,5%
		2	27,1%	18,2%	23,1%
		3	27,1%	13,6%	15,4%
		4	12,5%	18,2%	0,0%
	Πολιτικές συγκεντρώσεις	1	14,0%	19,0%	8,3%
		2	39,5%	23,8%	25,0%
		3	25,6%	42,9%	33,3%
		4	20,9%	14,3%	33,3%
	Πολιτιστικές εκδηλώσεις	1	16,7%	9,5%	23,1%
		2	21,4%	19,0%	0,0%
		3	23,8%	28,6%	23,1%
		4	38,1%	42,9%	53,8%
	Συναντήσεις/συναντήσεις	1	49,0%	34,8%	28,6%
		2	20,4%	43,5%	42,9%
		3	16,3%	8,7%	21,4%
		4	14,3%	13,0%	7,1%

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
& ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ

Το παρόν ερωτηματολόγιο διανέμεται στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας που αφορά την: Συμβολή των δημοσίων υπαιθρίων χώρων στην κοινωνική συνοχή με συγκριτική ανάλυση των πλατειών Ομονοίας και Συντάγματος στον Δήμο Αθηναίων.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς.

Α' ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ (ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ)

• ΦΥΛΟ

☐ Άνδρας

☐ Γυναίκα

• ΗΛΙΚΙΑ

☐ 1- 18

☐ 18-30

☐ 30-45

☐ 45-60

☐ 60 και άνω

• ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

☐ Απόφοιτος /η δημοτικού

☐ Απόφοιτος /η γυμνασίου

☐ Απόφοιτος /η λυκείου

☐ Ανώτερες σπουδές (Τεχνική σχολή, ΙΕΚ)

☐ Ανώτατες σπουδές (ΑΕΙ)

☐ Κάτοχος Μεταπτυχιακού και/ή Διδακτορικού Διπλώματος

5) ΙΔΙΟΤΗΤΑ

☐ Μαθητής

☐ Φοιτητής

☐ Εργαζόμενος

☐ Άνεργος

☐ Συνταξιούχος

6) ΕΙΣΤΕ

☐ Κάτοικος Αθηνών

☐ Επισκέπτης

7) ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ (αν είστε κάτοικος Αθηνών)

8) ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ

Β' ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ (ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ-ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ)

- 1) ΠΟΣΟ ΣΥΧΝΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣΤΕ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ;
- ☐ Καθημερινά
- ☐ Περισσότερο από 1 φορά την εβδομάδα
- ☐ Κάθε 2-4 Εβδομάδες
- ☐ Κάθε 2-3 μήνες
- ☐ Σπανιότερα
- 2) ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣΤΕ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ; (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα)
- ☐ Ως περαστικός/η
- ☐ Για στάση/ανάπαυση
- ☐ Για κοινωνικοποίηση(συνάντηση με φίλους & γνωστούς)
- ☐ Για διασκέδαση
- ☐ Για πολιτιστικές εκδηλώσεις
- ☐ Άλλο(Προσδιορίστε)

Γ' ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ (ΑΣΦΑΛΕΙΑ, ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ)

- 3) ΣΕ ΤΙ ΒΑΘΜΟ ΑΙΣΘΑΝΕΣΤΕ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ;(Σημειώστε το βαθμό από το 1 έως το 5, 1=Καθόλου, 5=Πολύ)

	1	2	3	4	5
ΒΑΘΜΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	☐	☐	☐	☐	☐

- 4) ΠΟΙΕΣ ΩΡΕΣ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ ΑΙΣΘΑΝΕΣΤΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΣΦΑΛΗΣ ΣΤΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΠΛΑΤΕΙΑ; (Σημειώστε το βαθμό για το κάθε διάστημα ώρας από το 1 έως το 5 ,1=καθόλου,5=Πολύ)

		ΒΑΘΜΟΣ				
		1	2	3	4	5
ΩΡΕΣ	8:00-14:00	☐	☐	☐	☐	☐
	14:00-20:00	☐	☐	☐	☐	☐
	20:00-2:00	☐	☐	☐	☐	☐
	2:00-8:00	☐	☐	☐	☐	☐

- 5) ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΑΙΣΘΑΝΕΣΤΕ ΠΟΛΥ ΑΣΦΑΛΗΣ, ΙΕΡΑΡΧΗΣΤΕ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΑΥΤΟ

- ☐ Φόβος για άσκηση σωματικής βίας
- ☐ Φόβος για επικείμενη κλοπή/ληστεία
- ☐ Φόβος για απλή παρενόχληση
- ☐ Χρήση της πλατείας απο περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες
- ☐ Άλλο, (Προσδιορίστε)

- 6) ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΘΕΙ Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΠΛΑΤΕΙΑ; (**Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα**)

- ☐ Σχεδιαστικές παρεμβάσεις (π.χ καλύτερος φωτισμός)
☐ Αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής (π.χ μέσω αναπλάσεων)
☐ Περισσότερη αστυνόμευση
☐ Ανάπτυξη δραστηριοτήτων στο χώρο(π.χ Τέχνες των δρόμων)
☐ Άλλο (Προσδιορίστε)

- 7) ΙΕΡΑΡΧΗΣΤΕ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΑΙΣΘΑΝΕΣΤΕ “ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΟΙ ” ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ;

- ☐ Κυριαρχία εμπορικών δραστηριοτήτων (καφετέριες, καταστήματα)
☐ Χρήση του χώρου από περιθωριοποιημένες ομάδες
☐ Έλλειψη ασφάλειας
☐ Ακαταλληλότητα του χώρου για χρήση
☐ Άλλο(προσδιορίστε)

- 8) ΣΕ ΤΙ ΒΑΘΜΟ ΑΙΣΘΑΝΕΣΤΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ; (**Σημειώστε το βαθμό από το 1 έως το 5, 1=Καθόλου, 5=Πολύ**)

ΒΑΘΜΟΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

- 9) ΣΕ ΤΙ ΒΑΘΜΟ ΑΙΣΘΑΝΕΣΤΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ; (**Σημειώστε το βαθμό από το 1 έως το 5, 1=Καθόλου, 5=Πολύ**)

ΒΑΘΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

- 10) ΙΕΡΑΡΧΗΣΤΕ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ;

- ☐ Δημιουργία αντίληψης των διαφορετικών ροών της πόλης
☐ Πολιτικές συγκεντρώσεις
☐ Πολιτιστικές εκδηλώσεις
☐ Συναντήσεις/συναθροίσεις
☐ Άλλο,(Προσδιορίστε)

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
& ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Το παρόν ερωτηματολόγιο διανέμεται στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας που αφορά την: Συμβολή των δημοσίων υπαιθρίων χώρων στην κοινωνική συνοχή με συγκριτική ανάλυση των πλατειών Ομονοίας και Συντάγματος στον Δήμο Αθηναίων.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς.

Α' ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ (ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ)

2) ΦΥΛΟ

- ☐ Άνδρας
☐ Γυναίκα

2) ΗΛΙΚΙΑ

- ☐ 1- 18
☐ 18-30
☐ 30-45
☐ 45-60
☐ 60 και άνω

3) ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

- ☐ Απόφοιτος /η δημοτικού
☐ Απόφοιτος /η γυμνασίου
☐ Απόφοιτος /η λυκείου
☐ Ανώτερες σπουδές (Τεχνική σχολή, ΙΕΚ)
☐ Ανώτατες σπουδές (ΑΕΙ)
☐ Κάτοχος Μεταπτυχιακού και/ή Διδακτορικού Διπλώματος

5) ΙΔΙΟΤΗΤΑ

- ☐ Μαθητής
☐ Φοιτητής
☐ Εργαζόμενος
☐ Άνεργος
☐ Συνταξιούχος

6) ΕΙΣΤΕ

- ☐ Κάτοικος Αθηνών
☐ Επισκέπτης

7) ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ (αν είστε κάτοικος Αθηνών)

8) ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ

Β' ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ (ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ-ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ)

1) ΠΟΣΟ ΣΥΧΝΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣΤΕ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ;

- ☐ Καθημερινά
☐ Περισσότερο από 1 φορά την εβδομάδα
☐ Κάθε 2-4 Εβδομάδες
☐ Κάθε 2-3 μήνες
☐ Σπανιότερα

2) ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣΤΕ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ;

(Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα)

- ☐ Ως περαστικός/η
☐ Για στάση/ανάπαυση
☐ Για κοινωνικοποίηση(συνάντηση με φίλους & γνωστούς)
☐ Για διασκέδαση
☐ Για πολιτιστικές εκδηλώσεις
☐ Άλλο(Προσδιορίστε)

Γ' ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ (ΑΣΦΑΛΕΙΑ, ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ)

3) ΣΕ ΤΙ ΒΑΘΜΟ ΑΙΣΘΑΝΕΣΤΕ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ;(Σημειώστε το βαθμό από το 1 έως το 5, 1=Καθόλου, 5=Πολύ)

1 2 3 4 5

ΒΑΘΜΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

4) ΠΟΙΕΣ ΩΡΕΣ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ ΑΙΣΘΑΝΕΣΤΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΣΦΑΛΗΣ ΣΤΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΠΛΑΤΕΙΑ; (Σημειώστε το βαθμό για το κάθε διάστημα ώρας από το 1 έως το 5 ,1=καθόλου,5=Πολύ)

ΒΑΘΜΟΣ

1 2 3 4 5

ΩΡΕΣ	8:00-14:00	☐	☐	☐	☐	☐
	14:00-20:00	☐	☐	☐	☐	☐
	20:00-2:00	☐	☐	☐	☐	☐
	2:00-8:00	☐	☐	☐	☐	☐

5) ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΑΙΣΘΑΝΕΣΤΕ ΠΟΛΥ ΑΣΦΑΛΗΣ, ΙΕΡΑΡΧΗΣΤΕ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΑΥΤΟ

- ☐ Φόβος για άσκηση σωματικής βίας
☐ Φόβος για επικείμενη κλοπή/ληστεία
☐ Φόβος για απλή παρενόχληση
☐ Χρήση της πλατείας από περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες
☐ Άλλο, (Προσδιορίστε)

- 6) ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΘΕΙ Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΠΛΑΤΕΙΑ; (**Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα**)

- ☐ Σχεδιαστικές παρεμβάσεις (π.χ καλύτερος φωτισμός)
☐ Αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής (π.χ μέσω αναπλάσεων)
☐ Περισσότερη αστυνόμευση
☐ Ανάπτυξη δραστηριοτήτων στο χώρο(π.χ Τέχνες των δρόμων)
☐ Άλλο (Προσδιορίστε)

- 7) ΙΕΡΑΡΧΗΣΤΕ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΑΙΣΘΑΝΕΣΤΕ “ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΟΙ ” ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ;

- ☐ Κυριαρχία εμπορικών δραστηριοτήτων (καφετέριες, καταστήματα)
☐ Χρήση του χώρου απο περιθωριοποιημένες ομάδες
☐ Έλλειψη ασφάλειας
☐ Ακαταλληλότητα του χώρου για χρήση
☐ Άλλο(προσδιορίστε)

- 8) ΣΕ ΤΙ ΒΑΘΜΟ ΑΙΣΘΑΝΕΣΤΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ; (**Σημειώστε το βαθμό από το 1 έως το 5, 1=Καθόλου, 5=Πολύ**)

ΒΑΘΜΟΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ

	1	2	3	4	5
	☐	☐	☐	☐	☐

- 9) ΣΕ ΤΙ ΒΑΘΜΟ ΑΙΣΘΑΝΕΣΤΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ; (**Σημειώστε το βαθμό από το 1 έως το 5, 1=Καθόλου, 5=Πολύ**)

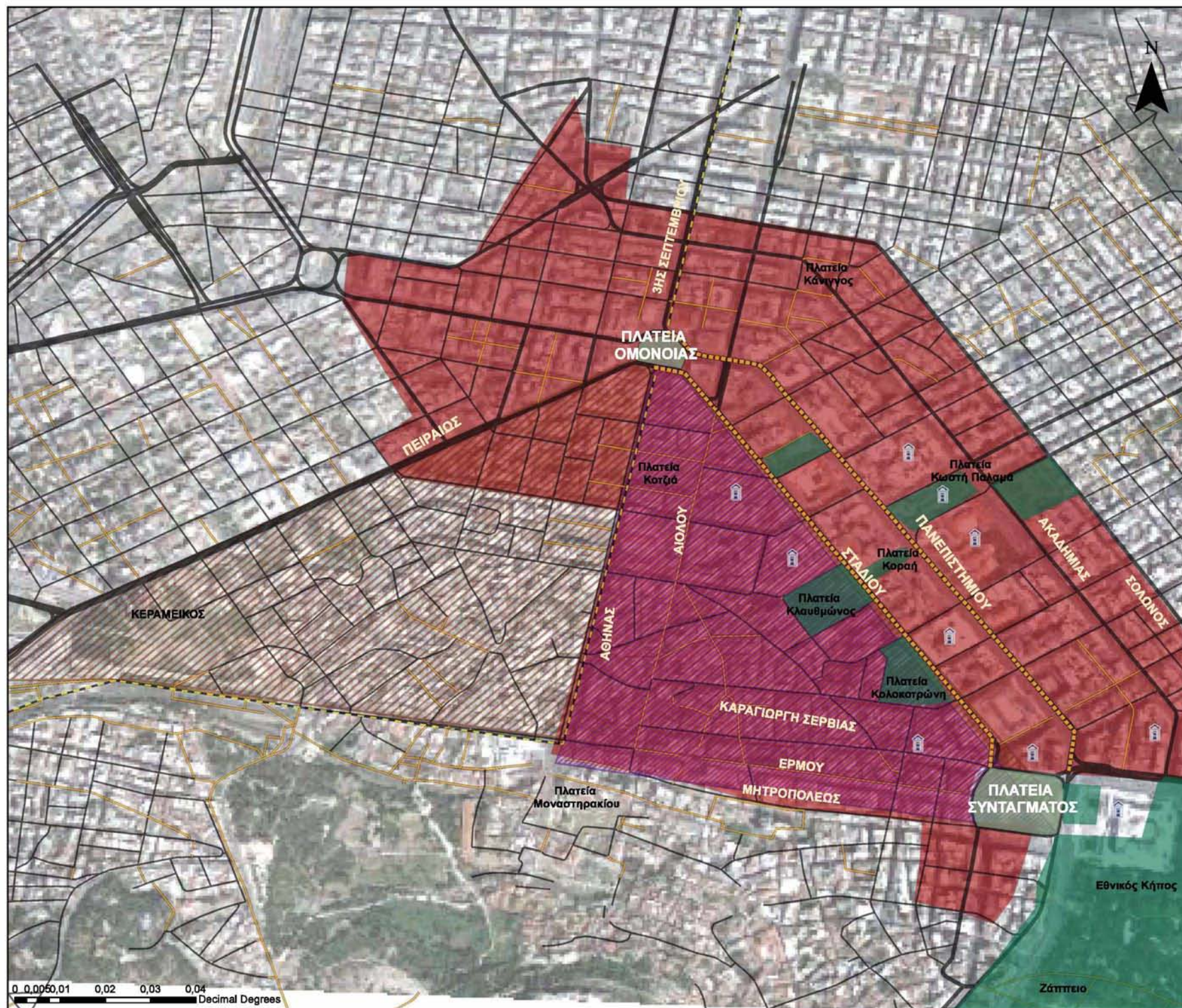
ΒΑΘΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

	1	2	3	4	5
	☐	☐	☐	☐	☐

- 10) ΙΕΡΑΡΧΗΣΤΕ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ;

- ☐ Δημιουργία αντίληψης των διαφορετικών ροών της πόλης
☐ Πολιτικές συγκεντρώσεις
☐ Πολιτιστικές εκδηλώσεις
☐ Άλλο(προσδιορίστε)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΑΡΤΩΝ

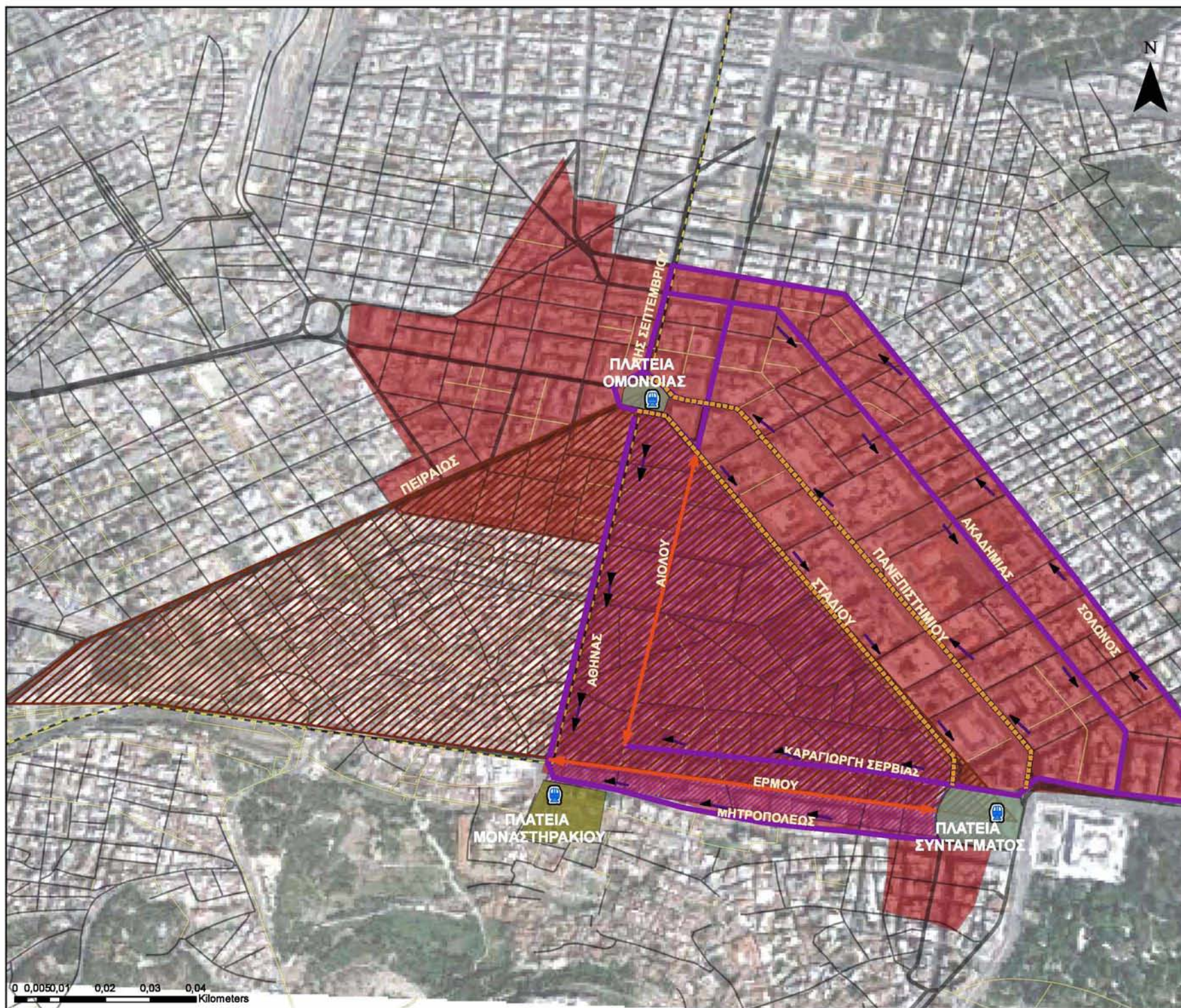
ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΥΠΕΡΤΟΠΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΥ-ΕΜΠΟΡΙΟ, ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ, ΓΡΑΦΕΙΑ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ
- ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ
- ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΟΙ ΧΩΡΟΙ-ΧΩΡΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΥ
- ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΘΗΝΑΣ
- ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
- ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ
- ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΑΡΤΗΡΙΑ
- ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΑΡΤΗΡΙΑ
- ΣΥΛΛΕΚΤΗΡΙΑ
- ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ
- ΑΣΤΙΚΕΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ
- ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ: ΧΑΡΤΗΣ ΧΩΡΩΝ ΠΡΑΣΙΝΟΥ-ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ

Κλίμακα: 1:10.000

Πηγές: (ΦΕΚ 80Δ/88)
Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Αθηνών
www.googleearth.gr,
Ιδία Επεξεργασία

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΥΠΕΡΤΟΠΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΥ-ΕΜΠΟΡΙΟ, ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ, ΓΡΑΦΕΙΑ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ
- ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ
- ΠΛΑΤΕΙΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙΟΥ
- ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΘΗΝΑΣ
- ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
- ΡΟΕΣ ΠΕΖΩΝ
- ΡΟΕΣ-ΣΥΝΔΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ
- ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ
- ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΑΡΤΗΡΙΑ
- ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΑΡΤΗΡΙΑ
- ΣΥΛΛΕΚΤΗΡΙΑ
- ΑΣΤΙΚΕΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ
- ΣΤΑΘΜΟΣ ΜΕΤΡΟ

ΤΙΤΛΟΣ: ΧΑΡΤΗΣ ΣΥΝΔΕΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΡΟΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Κλίμακα: 1:10.000

Πηγές: (ΦΕΚ 80Δ/88)
Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Αθηνών
www.googleearth.gr,
Ιδία Επεξεργασία

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**Ελληνόγλωσση**

- Αθανασοπούλου, Ε. και Δραγουμάνος, Π. (2011) «Ανακαλύπτοντας πάλι την πόλη: Αθλητισμός στους δρόμους της πόλης». Στο ΤΕΕ/ΤΚΜ, Δημόσιος χώρος...Αναζητείται. Θεσσαλονίκη, 20–22 Οκτωβρίου 2011. σελ. 457-459.
- Αίσωπος, Γ. , Σημαιοφορίδης Γ. (επ.) (2001) *Η σύγχρονη (ελληνική) πόλη*. Αθήνα: Metapolis Press
- Σημαιοφορίδης, Γ.(2005) *Διελεύσεις: Κείμενα για την Αρχιτεκτονική και τη Μετάπολη*. Αθήνα: Metapolis Press
- Αίσωπος, Γ. (2011) «Ο δημόσιος χώρος της Διάχυτης Αθήνας». Στο ΤΕΕ/ΤΚΜ, Δημόσιος χώρος...Αναζητείται. Θεσσαλονίκη, 20–22 Οκτωβρίου 2011. σελ. 121-124.
- Ανανιάδου-Τζημοποπούλου, Μ. (1997) *Αρχιτεκτονική τοπίου, σχεδιασμός αστικών χώρων:κριτική και θεωρία, σύγχρονες τάσεις σχεδιασμού τοπίου*. Θεσσαλονίκη:Ζήτη
- Ανανιάδου-Τζημοποπούλου, Μ., Καραδήμου-Γερόλυμπου, Α., (2009) *Πλατείες της Ευρώπης, Πλατείες για την Ευρώπη*.Θεσσαλονίκη:Ζήτη
- Αποστολίδης, Κ., Γιαννακόπουλος, Δ. (2012) «Κοινωνικές διεκδικήσεις στο Δημόσιο χώρο». Ερευνητική εργασία. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. ΔΠΘ. Διαθέσιμο στο: http://www.greekarchitects.gr/site_parts/doc_files/59.2013.01.pdf [Τελευταία πρόσβαση 02/06/2014]
- Αραβαντινός, Α., Κοσμάκη, Π. (1988) *Υπαίθριοι χώροι στην πόλη : θέματα ανάλυσης και πολεοδομικής οργάνωσης αστικών ελεύθερων χώρων και χώρων πρασίνου*. Αθήνα: Συμεών
- Γιακοπούλου, Σ. (2006) «Βιώσιμοι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι-πλατείες». Εργασία μαθήματος. ΔΠΜΣ, ΕΜΠ. Διαθέσιμο στο: <http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fcourses.arch.ntua.gr%2Ffsr%2F114895%2FGiakopoulou.pdf&ei=EoifUtqdDciWtQbO4YDICA&usg=AF>

QjCNH7CEHPhJbbj_Nq2zafBPozrbpUyQ&bvm=bv.57155469,d.Yms

[Τελευταία πρόσβαση 27/11/2013]

Γαλάνη, Β. (2011) «Πόλη και Παιδί Διερεύνηση των παραμέτρων επιλογής του τύπου παιχνιδιού στο δημόσιο υπαίθριο χώρο της πόλης». Διδακτορική Διατριβή. ΤΜΧΠΠΑ. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Γιαννουλάτου-Δεστούνη Α., Ντετσάβες-Πόγκα Μ (2012) «Ο ρόλος των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών στο σχεδιασμό του δημόσιου χώρου». Προπτυχιακή Διπλωματική εργασία. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. ΕΜΠ.

Διαθέσιμο

στο:<http://dspace.lib.ntua.gr/bitstream/123456789/6595/1/Giannoulatau.pdf>

[Τελευταία πρόσβαση 30/05/2014]

Γκουμπούλου, Γ. (2007) «Ελεύθεροι χώροι πρασίνου στην πόλη: Η περίπτωση των παιχιδότοπων».

Διαθέσιμο

στο:

<http://www.monumenta.org/article.php?IssueID=2&lang=gr&CategoryID=3>

&ArticleID=38 [Τελευταία πρόσβαση 04/09/2014].

Γλαντζή, Α. Και Ράμφου, Β.(2012) « Αστικοί πράσινοι χώροι-Ιστορική διερεύνηση της εξέλιξής τους και εισαγωγή στην έννοια της βιωσιμότητας». Προπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

ΕΜΠ.

Διαθέσιμο

στο:

<http://dspace.lib.ntua.gr/bitstream/123456789/6594/1/Glantzi.pdf> [Τελευταία

πρόσβαση 30/05/2014]

Γεωργαντάς, Η.και Γκιούρας, Θ.(2010) *Χώρος πόλη και εξουσία στη νεωτερικότητα.*

Αθήνα: Σαββάλας. Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα

Γρηγοριάδου, Ε-Θ.(2011) «Όταν το θεατρικό τοπίο συναντά το αστικό: προς τον εκδημοκρατισμό του δημοσίου». Στο ΤΕΕ/ΤΚΜ, Δημόσιος χώρος...Αναζητείται. Θεσσαλονίκη, 20–22 Οκτωβρίου 2011. σελ. 523-526.

Δανιήλ, Ν. Μ.(2007) «Δημόσιος χώρος και δημόσια ζωή στη σύγχρονη πόλη. Κοινωνικοψυχολογική προσέγγιση του εμπορικού πολυλειτουργικού κέντρου στην Ελλάδα». Διδακτορική Διατριβή. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. ΑΠΘ

Κανελλοπούλου, Δ (2011) «Η μετακίνηση ως παράγοντας μετασχηματισμού του

- δημόσιου χώρου. Το παράδειγμα τριών πλατειών της Αθήνας». Στο TEE/TKM, Δημόσιος χώρος . . . Αναζητείται. Θεσσαλονίκη, 20–22 Οκτωβρίου 2011. σελ. 329-332.
- Κανελλοπούλου, Χ. (2011) «Εφήμερες δράσεις στο δημόσιο χώρο: νέες αναγνώσεις στην εικόνα και τη λειτουργία της πόλης». Στο TEE/TKM, Δημόσιος χώρος...Αναζητείται. Θεσσαλονίκη, 20–22 Οκτωβρίου 2011. σελ.499-502.
- Καψανάκη, Ε. (2007) «Περιβαλλοντικός σχεδιασμός στο αστικό περιβάλλον: Προστασία και ανάδειξη των ελεύθερων υπαίθριων χώρων». Εργασία. ΔΠΜΣ, ΕΜΠ. Διαθέσιμο στο:<http://www.courses.arch.ntua.gr/fsr/114617/Kapsanaki.pdf>[Τελευταία πρόσβαση 24/03/2014]
- Καρούτσου, Ο. (2010) «Δημόσιος Αστικός Χώρος- Αντιληπτικές Προσεγγίσεις». Ερευνητική Εργασία. ΤΜΧΑ. ΑΠΘ. Διαθέσιμο στο: <http://invenio.lib.auth.gr/record/133305/files/KAROYTSOYee30.pdf?version=1> [Τελευταία πρόσβαση 02/02/2014]
- Κολοकाσίδου, Ε. (2011) «Οι αστικοί υπαίθριοι χώροι, ο αστικός τουρισμός και η προβολή της πόλης. Η περίπτωση της Βαρκελώνης».Διπλωματική Εργασία. ΤΜΧΠΠΑ. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Κοσμάκη Τ. (1998), «Προς μια πολιτική σχεδιασμού δημοσίων υπαίθριων χώρων στο Λεκανοπέδιο». Πυρφόρος, (1), σελ. 29-31.Διαθέσιμο στο: <http://courses.arch.ntua.gr/110176.html> [Τελευταία πρόσβαση 02/02/2014]
- Κοσμίδου, Α. (2012) «Ανάκτηση του δημοσίου χώρου της πόλης – ο ρόλος του οικοδομικού τετραγώνου». Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. ΕΜΠ. Διαθέσιμο στο: http://www.courses.arch.ntua.gr/fsr/142450/ANNA%2520KOSMIDOY_Dhmosios%2520Xvros%2520-%2520OT.pdf+%&cd=1&hl=el&ct=clnk&gl=gr[Τελευταία πρόσβαση 26/03/2014]
- Μαλούτας, Θ. και Οικονόμου Δ., (επιμ.) (1992) *Κοινωνική δομή και πολεοδομική οργάνωση στην Αθήνα*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Μαντουβάλου, Μ. (1998) « Στρατηγική για τους "δημόσιους" και "ελεύθερους"

- χώρους στην Αθήνα». Πυρφόρος, (1), σελ. 10–13.. Διαθέσιμο στο: <http://journals.lib.ntua.gr/index.php/pyrforos/article/view/739/723> [Τελευταία πρόσβαση 02/02/2014]
- Μελαμπιανάνκη, Ε. (2006) «Οι πλατείες της Αθήνας: 1834-1945: Διαδικασία διαμόρφωσης, λειτουργία, πολεοδομική σημασία». Διδακτορική Διατριβή. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. ΕΜΠ. Διαθέσιμο στο: <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/16853#page/820/mode/2up> [Τελευταία πρόσβαση 30/06/2014]
- Μελισσαράτου, Π.(2009) «Αστικοί υπαίθριοι χώροι-Ο περιβαλλοντικός τους ρόλος». Διπλωματική Εργασία. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. ΑΠΘ. Διαθέσιμο στο : http://www.greekarchitects.gr/site_parts/doc_files/diplomatiki.2010.88.pdf [Τελευταία πρόσβαση 20/03/2014]
- Μπαγινέτας, Κ. (2012) «Η αξία και ο ρόλος του αστικού πρασίνου». Διαθέσιμο στο <http://baginetas.com/?p=98> [Τελευταία πρόσβαση 10/09/2014]
- Μπίρης, Κ. (1966, 1999) *Αι Αθήναι :Απο του 19ου εις τον 20ο αιώνα*. Αθήνα: Μέλισσα
- Μπίστη, Μ. (2012 «Δημόσιου χώρου χρήστες αναζητούνται». Ερευνητική εργασία. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. ΕΜΠ. Διαθέσιμο στο: http://www.courses.arch.ntua.gr/fsr/140281/Bisti_Marianna_Dimosios_Xoros_Mar2012.pdf+&cd=1&hl=el&ct=clnk&gl=gr [Τελευταία πρόσβαση 26/03/2014]
- Μπουρζέλ, Γ. (1989) *Η Νεοελληνική πόλη*. Αθήνα: Εξάντας
- Μυριλλά, Δ. (2011) «Μια ιστορική τριλογία». Επτά, 26 Ιουνίου. Διαθέσιμο στο <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=287123> [Τελευταία πρόσβαση 13/09/2014]
- Νικολαΐδου, Σ. (1993), *Κοινωνική Οργάνωση του αστικού Χώρου*, Αθήνα, Παπαζήση
- Πανέτσος Γ. (1999) «Δημόσιοι υπαίθριοι χώροι: Στόχοι για τον 21ο αιώνα». Στο ΤΕΕ. 10ο Αρχιτεκτονικό Πανελλήνιο Συνέδριο. Αθήνα, 8-12 Δεκεμβρίου.
- Παπαγεωργίου-Βενετάς, Α. (2004) *Ο Αθηναϊκός Περίπατος και το Ιστορικό τοπίο των Αθηνών*. Αθήνα: Καπόν
- Πολύζος, Ι. (1986) *Αθήνα 1900-1940 Μετασχηματισμοί της Πρωτεύουσας και*

- πολεοδομικές ρυθμίσεις*. Αθήνα: Τομέας « Πόλη και κοινωνικές πρακτικές»
- Πούλιου, Α. (2007) «Διαχείριση χώρων αστικού πρασίνου . Ο ρόλος τους στην αστική ανάπτυξη». Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. ΤΜΧΠΠΑ. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Ροδολάκης, Ν. (1997) *Από την πολεοδομία – χωροταξία στην περιφερειακή ανάπτυξη*. Θεσσαλονίκη: Γ. Δεδούση.
- Σαρηγιάννης, Γ. (2000) *Αθήνα 1830-2000: Εξέλιξη-Πολεοδομία-Μεταφορές*. Αθήνα: Συμμετρία
- Σαρηγιάννης , Γ. (2010) «Δρόμοι και Πεζόδρομοι στον αστικό χώρο καθολικός σχεδιασμός, επί μέρους στοιχεία, ορολογία». Σημειώσεις Μαθήματος. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Διαθέσιμο στο : <http://www.courses.arch.ntua.gr/fsr/141555/Dromoi%2520kai%2520pezodromoi%2520ston%2520astiko%2520xvro%25202011-2.pdf+&cd=1&hl=el&ct=clnk&gl=gr> [Τελευταία πρόσβαση 10/05/2014]
- Σατόγλου, Π.(2011) «Ανακαλύπτοντας πάλι την πόλη. Αθλητισμός στους δρόμους της πόλης». Στο ΤΕΕ/ΤΚΜ, Δημόσιος χώρος . . . Αναζητείται. Θεσσαλονίκη, 20–22 Οκτωβρίου 2011. σελ. 593-596.
- Τερκενλή, Θ., Ιωσηφίδης, Θ. και Χωριανόπουλος, Ι., (2007) «Ανθρωπογεωγραφία-Βασικές έννοιες και Θεωρητικές Τάσεις». Στο Τερκενλή, Θ., Ιωσηφίδης, Θ., Χωριανόπουλος, Ι. *Ανθρωπογεωγραφία: Άνθρωπος-κοινωνία και χώρος*. Αθήνα:Κριτική. σελ19-40
- Τραυλός, Ι.(1993) *Πολεοδομική εξέλιξης των Αθηνών: από των προϊστορικών χρόνων μέχρι των αρχών του 19ου αιώνας*. Αθήνα: Καπόν
- Φιλίππου, Φ.(2000) *Ομόνοια 2000 Ταξίδι στον ομφαλό της Αθήνας*. Αθήνα: Άγρα
- Φραγκεδάκη, Ε. (2011) «Μεταλλαγές στο δημόσιο χώρο, η περίπτωση της Αθήνας, στην Ολυμπιάδα το 2004». Στο ΤΕΕ/ΤΚΜ, Δημόσιος χώρος...Αναζητείται. Θεσσαλονίκη, 20–22 Οκτωβρίου 2011. σελ. 199-202.

Ξενογλώσση

- Allen, J., Massey, D. and Pryke, M. (1998) *Unsettling cities: Movement/settlement*. London: Taylor & Francis.
- Allen, J., Cars, G. and Madanipour, A. (2012) *Social exclusion in European cities: Processes, experiences and responses*. London: Regional Studies Association
- Amin, A. and Graham, S. (1998) “Cities of connection and **disconnection**”. In Allen, J., Massey, D., and Pryke, M. (ed.) *Unsettling Cities: Movement/Settlement*. London & New York: Taylor & Francis. Ch. 1
- Ascher, F. (1995) *Metapolis ou l’Avenir des Villes*. Paris: Odile,
- Jacob Balram, S., and Dragičević, S. (2005). “Attitudes toward urban green spaces: integrating questionnaire survey and collaborative GIS techniques to improve attitude **measurements**”. *Landscape and Urban Planning*, 71(2), 147–162. Διαθέσιμο στο: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204604000520> [Τελευταία πρόσβαση 26/11/2013]
- Barbosa, O., Tratalos, J. A., Armsworth, P. R., Davies, R. G., Fuller, R. A., Johnson, P., and Gaston, K. J. (2007) “Who benefits from access to green space? A case study from Sheffield, UK”. *Landscape and Urban Planning*, 83(2), 187–195. Διαθέσιμο στο: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204607000965> [Τελευταία πρόσβαση 26 /11/2013]
- Benevolo, I. (1997, 1st edition 1995) *Η πόλη στην Ευρώπη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Castells, M. (1980) *Πόλη και κοινωνικοί αγώνες*. Αθήνα: Αγώνας.
- Cars, G., Madanipour, A., Judith, A. (2012) “Social exclusion in European cities”. In Allen, J., Cars, G., & Madanipour, A. (ed.) *Social Exclusion in European Cities: Processes, Experiences and Responses*. London: Regional Studies Association. Ch.14.
- Chiesura, A. (2004) “The role of urban parks for the sustainable city”. *Landscape and urban planning*, 68(1), 129–138. Διαθέσιμο στο: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204603001865> [Τελευταία πρόσβαση 26/11/2013]
- Choay, F. (1989) *The modern city: Planning in the 19th century*. New York: George

Braziller

- Clark, P. (2006) *The European City and Green Space. London, Stockholm, Helsinki and St. Petersburg, 1850-2000*. Washington, DC: Ashgate Publishing, Ltd.
- Gasset, J.O (1930) *The revolt of the masses*. New York, London: W.W. Norton and Company
- Gehl, J. (2010) *Cities for People*. Washington: Island Press. [Gehl, J. (2013) *Ανθρώπινες πόλεις*. Αθήνα: ΜΒΙΚΕ]
- Gehl, J. (2011) *Life between buildings using public space*. Washington DC: Island Press. [Gehl, J. (2013) *Η ζωή ανάμεσα στα κτίρια: Χρησιμοποιώντας το δημόσιο χώρο*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας]
- Hall, P. (2002, 1st edition 1988) *Cities of Tomorrow: An Intellectual History of Urban Planning and Design in the Twentieth Century*. Oxford, UK: Malden, MA: Wiley Blackwell.
- Harvey, D. (1996) *Justice, Nature and the Geography of Difference*. Great Britain: Wiley.
- Haughton, G., and Hunter, C. (2003). *Sustainable Cities*. London: Bristol: Psychology Press.
- Lefebvre, H. (1977, 1st edition 1974) *Δικαίωμα στην πόλη: Χώρος και πολιτική*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Lefebvre, H. (1991, 1st edition 1974) *The Production of Space*. United Kingdom: Wiley.
- Low, S., and Smith, N. (2013). *The Politics of Public Space*. New York: Routledge.
- Madanipour, A. (2003) *Public and Private Spaces of the City*. Usa, Canada: Routledge
- Madanipour, A. (2012) “**Social** exclusion and **space**”. In Allen, J., Cars, G., and Madanipour, A. (ed.) *Social Exclusion in European Cities: Processes, Experiences and Responses*. London: Regional Studies Association. Ch. 4.
- Madanipour, A. (2013) *Whose public space?: international case studies in urban design and development*. New York: Routledge
- McPherson, G. E. (1992) “**Accounting** for benefits and costs of urban **greenspace**”. *Landscape and Urban Planning*, 22(1), 41–51. Διαθέσιμο στο: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/016920469290006L>

[Τελευταία πρόσβαση 26/11/2013]

- Mc Dowell, L. (1998) “City life and difference: negotiating diversity”. In Allen, J., Massey, D., and Pryke, M. (ed.) *Unsettling Cities: Movement/Settlement*. London & New York: Taylor & Francis. Ch.3
- Miles, M., Hall, T. and Borden, I., eds. (2000) *The city cultures reader*. London: Routledge.
- Mumford, L. (1961) *The City in History*. New York: Harcourt, Brace & World Inc.
- Park, R.E. (2010) “Η Πόλη: Προτάσεις για τη διερεύνηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς στο αστικό περιβάλλον”. Στο Γεωργαντάς, Η. και Γκιούρας, Θ., (επιμ.) *Χώρος, Πόλη και Εξουσία στη Νεωτερικότητα*. Αθήνα: Σαββάλας, σελ. 479-531.
- Peters, K., Elands, B., and Buijs, A. (2010) “Social interactions in urban parks: Stimulating social cohesion?”. *Urban forestry & urban greening*, 9(2), 93–100. Διαθέσιμο στο: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1618866709000855> [Τελευταία πρόσβαση 26/11/2013]
- Sennett, R. (1996, 1st edition 1974) *Flesh and Stone: The Body and the City in Western Civilization*. New York: W. W. Norton & Company.
- Sibley, D. (1995) *Geographies of Exclusion: Society and Difference in the West*. London: Routledge
- Siebel, W. (2003) “Η επέκταση του ιδιωτικού χώρου και η ιδιωτικοποίηση των λειτουργιών του δημόσιου χώρου”. Στο Λέφας Π., (επιμ.) *Αόριοι οι πόλεις*. Αθήνα: Πλέθρον, σελ. 87-93.
- Soja, E. W. (1996) *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and Imagined Places*. Great Britain: Wiley.
- Solecki, W. D., and Welch, J. M. (1995) “Urban parks: green spaces or green walls?”. *Landscape and Urban Planning*, 32(2), 93–106. Διαθέσιμο στο: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0169204694001937> [Τελευταία πρόσβαση 26/11/2013]
- Sombart W. (2010) «Η έννοια της πόλης και η ουσία της αστιακής διαμόρφωσης». Στο Γεωργαντάς, Η. και Γκιούρας, Θ., (επιμ.) *Χώρος, Πόλη και Εξουσία στη Νεωτερικότητα*. Αθήνα: Σαββάλας, σελ. 397-405.

- Stevens, T., and Allen, P. G. (1988) “Valuation of urban parks”. *Landscape and urban planning*, 15(1), 139–152. Διαθέσιμο στο: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0169204688900229> [Τελευταία πρόσβαση 26/11/2013]
- Thompson, C. W. (2002) “Urban open space in the 21st century”. *Landscape and urban planning*, 60(2), 59–72. Διαθέσιμο στο: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204602000592> [Τελευταία πρόσβαση 26/11/2013]
- Vrychea, A. (2012) “Spatial segregation and social exclusion in a peripheral Greek neighbourhood”. In Allen, J., Cars, G., & Madanipour, A. (ed.) *Social Exclusion in European Cities: Processes, Experiences and Responses*. London: Regional Studies Association. Ch. 8.
- Whyte, W. H. (2001) *The social life of small urban spaces*. New York: Project for Public Spaces.
- Whyte, W. H. (2012) *City: Rediscovering the Center*. University of Pennsylvania Press.

Θεσμικά Κείμενα

- (ΦΕΚ Α 156/1-8-2014) Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής (ΟΡΣΑ)
(ΦΕΚ 80Δ/88) Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Αθηνών (ΓΠΣ)

Διαδικτυακοί Τόποι

- «Rethink Athens: Εννέα προτάσεις στην επόμενη φάση». (2012) Η Καθημερινή, 15 Οκτωβρίου. Διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/16924/article/epikairothta/ellada/rethink-athens-ennea-protaseis-sthn-epomenh-fash> [Τελευταία πρόσβαση 10/09/2014].
- «Σταδίου: Η ιστορία του δρόμου» (2012) Ερευνητική εργασία. Διαθέσιμο στο: http://www.anakaluptontas-thn-athina.blogspot.gr/p/blog-page_2961.html [Τελευταία πρόσβαση 13/09/2014].
- <http://panepistimioupezodromos.gr/> [Τελευταία Πρόσβαση 18/8/2014]